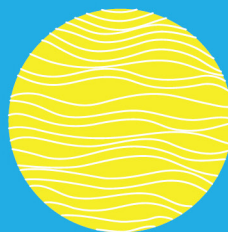
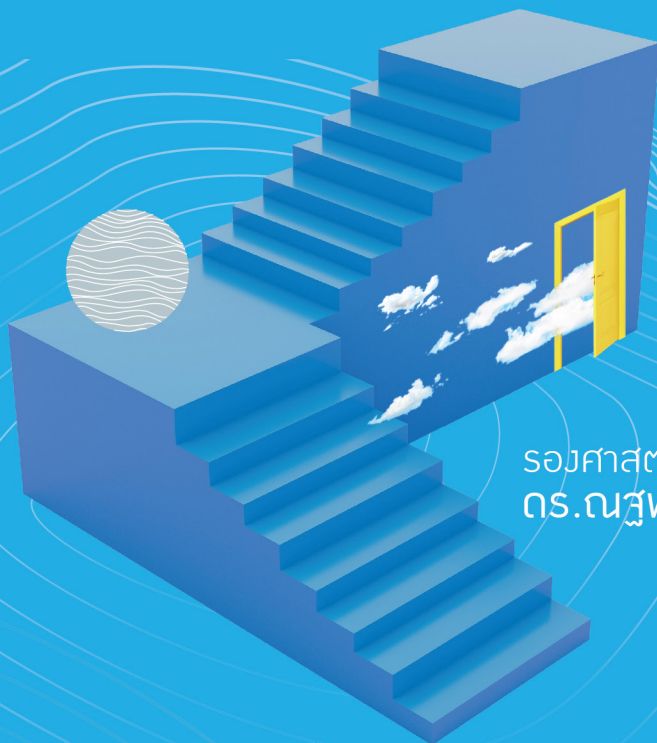

เพราะ ไม่มี จึง แตกต่าง

เรื่องเล่างานบริหาร
ในวาระ 55 ปี
มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์
ดร.ณัฐพงศ์ จิตนิรรัตน์

เพราะ ไม่มี จึง แตกต่าง

เรื่องเล่างานบริหาร
ในวาระ 55 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ

IWSระ ไมมี จึง แตกต่าง

เรื่องเล่างานบริหาร

ในวาระ 55 ปี

มหาวิทยาลัยทักษิณ

เลขมาตรฐานสากลประจำหนังสือ (ISBN) 978-974-474-098-4

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตธนินรัตน์ : เขียน

พิมพ์ครั้งแรก

พฤษภาคม 2567

คณะบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์อภิชาติ จันทร์แดง
ปรเมศวร์ กาแก้ว

กองบรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมิคร แก้วสุกแสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรไทย ศิริสาธิตกิจ
ดร.บัณฑิต ทองสงฆ์
ดร.ทิพย์ทิวา สัมพันธ์มิตร
วรรณัน เอกหิรัณยราษฎร์

ตรวจทานต้นฉบับ

ดร.ชนะ จันทร์น้ำ

ศิลปกรรมรูปเล่ม

ปรเมศวร์ กาแก้ว

จัดพิมพ์โดย

สถาบันวิจัยและนวัตกรรมการ มหาวิทยาลัยทักษิณ
222 หมู่ 2 ตำบลบ้านพร้าว อำเภอป่าพะยอม
จังหวัดพัทลุง 93210

Moving on : Making Difference

Stories on the 55th Anniversary
of Thaksin University

เพราะไม่มีจึงแตกต่าง

[เรื่องเล่างานบริหาร ในวาระ 55 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ]

แดดเข้าทอแสงประกายระยิบระยับ สาดส่องอาบทาทั่วบริเวณสนามฟุตบอล มุมหลบแดดบางเบา ด้านขวามืออาคารสถาบันเทคโนโลยีทรัพยากรและเทคโนโลยีดิจิทัล นักกีฬาวอร์มอบอุ่นร่างกายก่อนลงสนามซ้อมเสริมบรรยากาศให้คึกคัก มีชีวิตชีวา

ธงไตรรงค์ผืนใหญ่โบกสะบัดลมพัดพลิ้ว ฟ้าครามงามตา เมฆขาวลอยตัวอ้อยอิ่งเล่นรูปจินตนาการ แสงเงาผสมกลมกลืนเมฆขาวเป็นลำแสงสีเทาแต้มแต่งผืนฟ้า ณ เบื้องหน้า

เทาฟ้า สีแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ

วันที่สดใส งดงาม และเบิกบาน นกนางแอ่นกระพือปีกบินฉวัดเฉวียนเป็นจังหวะ กระจัดกระจาย ไกลออกไปนกอินทรีทะเลสาบสยายปีก บินสูงเล่นล้อสายลมกลางแดดจ้า

ฟ้าคราม งามเทา เด่นชัด

ข้าพเจ้าทอดสายตาจ้องมองความเคลื่อนไหวมวลสรรพสิ่ง

จากหน้าต่างกระจกห้องทำงาน บนชั้น 4 อาคาร 50 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ ด้วยอาการสงบ เยือกเย็น ครุ่นคิดถึงการเดินทางของชีวิต จากจุดเริ่มต้น ข้าพเจ้าเดินทางมาไกลกว่าที่คิด-ฝัน-จินตนาการ มากมายนัก

ชีวิตไม่ง่าย-แต่มีที่ทางเสมอสำหรับนักเดินทาง

ในทุกสมรภูมิ คือ บทพิสูจน์ความกล้าหาญ อดทน มุ่งมั่นไม่ยอมแพ้

จากจุดที่ย่างยืน ข้าพเจ้าถือธงนำ ธงธรรมแห่งเทพาฟ้า ในฐานะผู้บริหารสูงสุดแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ

[งานบริหาร คือ การผจญภัยไม่รู้จบ]

มีเรื่องราวมากมายให้เล่าขานจากการทำงาน ประสบการณ์ผ่านทางการพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนกับผู้คน สุ จิ ปุ ลิ : ฟัง คิด ถาม เขียน การอ่าน ชม การดู สังเกต ติดตาม สรุบบทเรียน ครูพักลักจำ โดยเฉพาะในช่วง 9 ปีหลังมานี้ ที่ข้าพเจ้ามีโอกาสผจญภัยในสนามงานบริหารแบบเข้มข้น

“เพราะไม่มีสิ่งแตกต่าง เรื่องเล่างานบริหารในวาระ 55 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ” เล่มนี้เกิดขึ้นในบรรณภิกขุ ในท่วงทำนองวรรณกรรม การเล่าเรื่อง หลากเรื่องเล่ามาจากหลากหลายแหล่ง ส่วนใหญ่จดขีด ๆ เขียน ๆ ในสมุดบันทึกกันลืมกองเบ้อเร่อ บ้างรื้อฟื้น

จากความทรงจำ บางครานอดูหนัง เจอคำสวาก็จะ Pause จดข้อความไว้อย่างว่องไว ยามอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร ฟังรายการสารคดี วิทยุ โทรทัศน์ ข้าพเจ้ามีสมุดบันทึกอยู่ข้างตัวเสมอ

ข้าพเจ้ามีสมุดบันทึกติดตัวเสมอ เมื่อใครถามจะบอกว่า เป็นทหารตำรวจต้องมีปืน เป็นพระต้องมีหนังสือธรรมะ เป็นนิสิตนักศึกษาต้องมีตำรา เป็นครูบาอาจารย์ต้องมีสมุดบันทึก (และปากกา)

เรื่องเล่าเหล่านี้ไม่ได้อ้างอิงแหล่งที่มาอย่างเป็นทางการ ทั้งจากความไม่สมบูรณ์จากการบันทึกในสมุด ที่เจตนาเบื้องต้นแค่ช่วยจำ บ้างอยู่ในลิ้นชักความทรงจำ จำได้ หมายรู้ แต่นึกไม่ออกมาจากไหน อย่างไร ใคร? เล่า ฟัง ต่อๆ กันมา เจอคำคม สวงามของใคร ก็จะใช้คำว่าบางคน บางใคร เป็นต้น ไม่มีเจตนาเป็นอื่นใด นอกจากนำมาแบ่งปัน ด้วยวิธีการเล่าแบบเก็บเล็ก เกร็ดน้อย มาเล่าแบบกลมกลืน/ไม่กลมกลืน ไม่ปะติดปะต่อ มีแย่งยอน บ้างซ้อนทับตั้งขนมชั้นแผ่นบางต่างสีที่ไม่เข้ากัน ทว่าเฝ้าชวนการเลาะลอกทีละชั้นทีละชั้น

แม้ “เพราะไม่มีสิ่งแตกต่าง เรื่องเล่างานบริหารในวาระ 55 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ” จะเกิดขึ้นในบริบทงานบริหารมหาวิทยาลัยทักษิณ แต่เชื่อเหลือเกินว่าผู้อ่านจะเรียนรู้ ต่อยอดเป็นนักเดินทางคุณภาพได้ในทางใดหนึ่งได้

หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นแรงบันดาลใจ ปลุกเร้าพลังให้นักเดินทางสนุกและลุกขึ้นมาสร้างเรื่องเล่าในแบบฉบับของตัวเองในอนาคต

ความดีงามใดๆ จากเรื่องเล่าเล่มนี้ ข้าพเจ้าขออุทิศแด่ พ่อ แม่ เพื่อนพ้อง น้อง พี่ ลูกศิษย์ ลูกหา ครูบาอาจารย์ เจ้าของความคิด ความรู้ คำคม ทั้งที่ปรากฏ/ไม่ปรากฏนาม ที่ร่วมสร้างนักเดินทางในครั้งนี้

ได้เวลาออกเดินทางไปด้วยกัน

รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตนิรัตน์

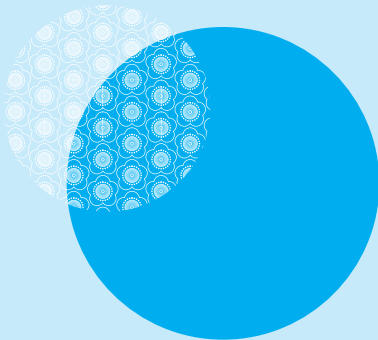
อธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ

เขารูปช้าง, สงขลา

สารบัญ

1

เรื่องเล่าระหว่างทาง : ระหว่างทางของเรื่องเล่า

อำนาจที่มองไม่เห็น	15
ร่วมกันแปลงเสียง	21
พื้นที่ของโอกาส	27
อ่านความจริง	33
อ่านความเป็นมนุษย์	39
ความรู้ ความรัก ความรู้สึก	45
สีล้นของหัวเราะ	51
มากกว่าคำขอโทษ	57
ครูของข้าพเจ้า	63
อำนาจสองหน้า ภาษาสองบท	71
ไม่ใช่คำขวัญเท่าๆ	75
การเรียนรู้ที่ไม่สูญเปล่า	81
พื้นที่ของเสรีภาพ	85
เรือนมนุษย์(ศาสตร์)	93
คำเล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่	99
ปณิธานเหนือขุนเขา	103

2

เรื่องเล่าจากสนาม : ในสนามของเรื่องเล่า

- 105 พื้นที่ของการปฏิสัมพันธ์
- 111 ร่วมต่อภาพฝัน
- 117 บ้านที่มั่นคง
- 123 ทางของนกอินทรี
- 129 เปลี่ยนได้ด้วย Mindset
- 135 ในสนามของความร่วมมือ
- 141 สิ่งที่เรียกว่าครอบครัว

147	สร้างจากความเป็นมนุษย์
153	น้อยแต่มาก
159	หัวใจไม่เคยโกหก
165	คนใจในแบบที่เป็น
171	ฉลามในคลองชลประทาน
177	คนนอก-คนใน
183	ไท-เท่า-ทัน
187	ดับกระหายความไม่รู้
191	ปัญญาชนสาธารณะ
197	ลมหายใจของสังคม
201	นิทานจากนักเล่าเรื่อง
205	เล็กแต่ใหญ่
211	พื้นที่รวมแสง
219	วิกฤติที่ฟ้าข้าม
225	ชะตากรรมกับคำพูด
231	ทุกชีวิตล้วนมีเรื่องเล่า

เรื่องเล่าบนทางข้างหน้า : ทางข้างหน้ายังมีเรื่องเล่า

- 239 | เพราะไม่มีจึงแตกต่าง
245 | เดินออกไปพิสูจน์ความจริง
251 | ได้ยินสิ่งที่ไม่ได้พูด
257 | ฟังเสียงหัวใจ
263 | พลังของการกำหนดเป้าหมาย
269 | ไปสู่การเปลี่ยนแปลง
273 | นักเดินทางยุคใหม่
279 | ช่วยกันจุดเทียน
285 | งานคือหัวใจ หัวใจคืองาน
291 | โชคจะอยู่เคียงข้าง
297 | ค่าความคาดหวัง
303 | เพราะยากจึงต้องเป็นเรา
307 | ความฝันไม่ใช่สิ่งบังเอิญ
313 | อย่าให้ใครทำลายฝัน
319 | เราจะสร้างปราสาท
325 | จากจุดที่ยั่งยืน

1

เรื่องเล่า
ระหว่างทาง :
ระหว่างทาง
ของเรื่องเล่า

1.
อำนาจ
ที่มองไม่เห็น

ใครบางคนเคยกล่าวไว้ว่า “ถ้าร้องไห้ คุณก็ร้องไห้คนเดียว ถ้ายิ้ม โลกทั้งใบก็จะยิ้มไปกับคุณ”

ท่านติช นัทฮันห์ (Thich Nhat Hanh) พระเถระนิกายเซน ผู้ได้ชื่อว่า “บิดาแห่งการตื่นรู้” เคยเทศนาไว้ว่า ชีวิตที่สวยงามมาจากรอยยิ้มที่งดงาม

ใครที่มีโอกาสได้ดูภาพยนตร์อันโด่งดังในช่วงทศวรรษ ที่ 1990 เรื่อง ยิ้มไว้โลกนี้ไม่สิ้นหวัง (Life Is Beautiful) เรื่องราวของกุยโด (Guido) ชายหนุ่มผู้ยิ้มแย้ม อารมณ์ดี มองโลกในแง่บวก กับความฝันจะมีร้านขายหนังสือเป็นของตัวเอง หลังย้ายมาอยู่ที่อิตาลี เขาแต่งงานกับดอรา (Dora) ครูสาวแสนสวยซึ่งเป็นรักแรกพบของเขา และมีลูกชายที่นำรักคนหนึ่ง ชีวิตครอบครัวที่มีความสุขในร้านหนังสือเล็กๆ ถูกทำให้หายไปกับสงครามและการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เขาและครอบครัวถูกกวาดต้อนไปยังค่ายกักกันชาวยิว กุยโด ต้องใช้พลังชีวิต จินตนาการ ความรัก ความหวังปกป้องภรรยาและลูกชาย

จากความโหดร้ายของสงคราม แม้เผชิญกับความเจ็บปวดและโหดร้ายจากสงครามเพียงใด เขายังเชื่อมั่นและทำให้เห็นว่า “ชีวิตเป็นสิ่งสวยงาม”

มีสิ่งสวยงามมากมาย รายรอบ ที่สามารถเรียนรู้ สัมผัสได้ด้วยตาและหัวใจ

ดังเหตุการณ์ในคืนดึก ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง กับการเตรียมงานมหกรรมแสดงผลการดำเนินงานนวัตกรรมชุมชนเพื่อเศรษฐกิจฐานรากภายใต้โครงการยกระดับเศรษฐกิจและสังคมรายตำบลแบบบูรณาการ (U2T) ของมหาวิทยาลัยทักษิณ: TSU2T Innovation Fair 2022

ทีมงานและนวัตกรรมชุมชน ทำงานกันหามรุ่งหามค่ำ ไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยต่อเนื่องมาหลายวัน ข้าพเจ้าเดินไปเดินมาอึดอัดทักทายคนนั้นคนนี่ก่อนนั่งลงข้างๆ ทีมออกแบบและกำกับเวที ที่กำลังง่วนอยู่กับกำหนดการและสคริปงานสำหรับวันพรุ่งนี้

ข้าพเจ้าอึดอัดทักทาย ตามสไตล์ “ทานข้าวกันหรือยัง” ข้าพเจ้าถามจริงจัง

“แคร่รอยยิ้มของอาจารย์หนูก็อึดแล้ว แต่อย่าอึดบ่อยนะคะ” เธอตอบแซวกลับมาด้วยภาษา สีน้หน้า และแววตาที่สดใส ร่าเริง

ข้าพเจ้าเคยฟังรายการ Ted Talk ของรอน กัทแมน (Ron Gutman) เรื่อง อำนาจอันซ่อนเร้นของรอยยิ้ม (Hidden Power of Smiling) ที่บอกว่ารอยยิ้มเป็นเสมือนอำนาจที่มองไม่เห็น แต่มีพลัง

สร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลง สร้างความก้าวหน้าให้กับชีวิตชนิดคาดไม่ถึง ที่สำคัญมันสามารถทำนายชีวิตของคนๆ นั้นได้เลยทีเดียว มีงานวิจัยว่าการยิ้มครั้งหนึ่งๆ สามารถกระตุ้นเซลล์สมองเท่ากับการทานช็อคโกแลตสองพันแท่งเลยทีเดียว การยิ้มเป็นการผ่อนคลาย คลายเครียด และเพิ่มฮอร์โมนความสุข

เราสามารถสร้างรอยยิ้มให้กับงานและสิ่งสวยงามรอบตัวอันเกิดจากการงานนั้น

2. ร่วมกัน เปลี่ยนแปลง

กระแสน้ำอันฮือฮาโด่งดังที่มาพร้อมแรงกดดันทางสังคมจากแทบทุกทิศทางเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ถูกกล่าวหาของผู้บริหารระดับสูง (CEO) บริษัทยักษ์ใหญ่แห่งหนึ่ง ที่พัวพันกับคดีล่าสัตว์ป่าในพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ไม่ว่าจะเป็น การตั้งคำถามต่อการดำเนินคดี ความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม ข้อกังขาต่อระบบธรรมาภิบาลของบริษัทที่ประกาศ “ไม่กระทำการให้เสียหายต่อสิ่งแวดล้อม สนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม ปลูกฝังจิตสำนึกของความรับผิดชอบต่อสังคม”

หากพิจารณาอย่างตรงไปตรงมาจะพบว่า กรณีนี้เป็นเพียงตัวอย่างอันน้อยนิด ที่ผุดโผล่และตีแผ่ออกมา เพราะยังมีปัญหาที่ถูกหมักหมม ซุกซ่อน ปิดทับ หรือถูกทำให้มองไม่เห็น หลงลืม หรือเคยชินอีกมากมายมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาอันเกิดจาก “วัฒนธรรมอุปถัมภ์” และ “วัฒนธรรมอำนาจนิยม”

ภายใต้เครือข่ายความสัมพันธ์ทั้งแบบเปิดเผย ปกปิดซ่อนเร้น

อำนาจของบุคคล-องค์กร ทั้งในหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน และภาคสังคม ทำให้กลายเป็นที่มาของการเอื้อประโยชน์ ช่องทาง ลัดสร้างรายได้เปรียบ โอกาสทางธุรกิจ การแสวงหาผลประโยชน์ อันมิชอบ และการทุจริตคอร์รัปชัน อันไม่สิ้นสุด และ “การเป็น อภิสิทธิ์ชน” อันเนื่องมาจากการมี “อำนาจ บารมี ทรัพย์สินเงินทอง และ เส้นสาย” ของบุคคล-องค์กรนั้นๆ

วัฒนธรรมอุปถัมภ์ อำนาจ และการเป็นอภิสิทธิ์ชน จึงถือเป็น กรณีศึกษารูปธรรมที่การตกย้ำถึงความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ความเป็นมนุษย์ ความไม่เสมอภาค และ ไม่เป็นธรรม อันยากที่จะ “เปลี่ยนผ่าน” สังคมไทยไปสู่ความยั่งยืนได้

ในทางตรงกันข้ามจะยังเป็นการค้ำยัน สถาปนาโครงสร้างและ วัฒนธรรมเหล่านี้ ให้ดำรงอยู่ต่อไปอย่างแน่นหนาและนำไปสู่ ความเสื่อมทรุดในทุกมิติ

การร่วมกัน “ปลงเสียง” เรียกร้อง ผนวกรวม ฝ่าติดตามสถานการณ์ การให้กำลังใจข้าราชการที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญอาจไม่เพียงพอ หากแต่ต้องแสดงบทบาท “การเป็นพลเมือง” ที่ตื่นตัวต่อการปกป้อง ผล “ประโยชน์สาธารณะ” อย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นปัญหาในระดับ ชุมชน ท้องถิ่น และที่สูงขึ้นอันเกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมไทยและ สังคมโลก

พร้อมๆ กับการเสริมสร้างมุมมองความคิดพลเมือง ที่เชื่อมั่น ศรัทธาให้ความสำคัญกับ “ความเป็นมนุษย์” ที่เท่าเทียม การรื้อเลิก

โลกทัศน์ ชีวทัศน์ บรรทัดฐาน และค่านิยมที่ผิดๆ เช่น การยกย่องเชิดชูชนชั้นนำ บุคคลที่ร่ำรวยชื่อเสียง เงินทอง มีบารมี ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ใหญ่โต การใช้เส้นสาย พรรคพวก ระบบอาวุโส ฯลฯ ผ่านการจัดการศึกษา การสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องทั้งในระดับนามธรรม รูปธรรม ที่เป็นการสอดแทรกทั้งใน-นอกห้องเรียน เส้นทางชีวิต และการปฏิบัติภารกิจในชีวิตประจำวัน อย่างต่อเนื่องจริงจังไม่ปล่อยย้ให้ผู้บวบแค่พริบตา เป็น “ไฟไหม้ฟาง” แบบที่ผ่านๆ มา

“สังคมที่ก้าวหน้า คือ สังคมที่ให้คุณค่ากับความพลเมือง พลเมืองที่ก้าวหน้า คือ พลเมืองที่กระตือรือร้นสร้างการเปลี่ยนแปลง”

3. พื้นที่ ของโอกาส

มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากหน่วยบริหาร และจัดการทุนด้านการพัฒนาระดับพื้นที่ หรือ บพท. ทำการวิจัยเรื่อง การแก้ไขปัญหาความยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำจังหวัดพัทลุง ความที่การวิจัยเรื่องนี้เป็นกรวิจัยเชิงสถาบัน ข้าพเจ้าที่ในขณะนั้น ดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ ต้องรับ หน้าที่เป็นหัวหน้าโครงการโดยตำแหน่ง เรียกได้ว่าเป็นโครงการวิจัย ที่มีการระดมนักวิจัยเพื่อทำการวิจัยแบบข้ามศาสตร์บูรณาการ ร่วมกับองค์กรภาคีหลายภาคี หลายระดับครั้งใหญ่ที่สุดครั้งหนึ่งของ มหาวิทยาลัย

วัตถุประสงค์สำคัญของโครงการ อยู่ที่การพัฒนาระบบค้นหา สอบทานข้อมูลคนจน การส่งต่อความช่วยเหลือ การพัฒนาโมเดล แก่จน และสังเคราะห์ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาความ ยากจนแบบเบ็ดเสร็จและแม่นยำ

นักวิจัยทำงานกันอย่างหนักหน่วง ยิ่งในระยะแรกของการเก็บข้อมูลครัวเรือนยากจน การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเพิ่มข้อมูลครัวเรือนยากจนที่ตกหล่นเข้าไปในระบบฐานข้อมูล (Add On) แบบปูพรมทั้งจังหวัดกว่า 20,000 ชุด แต่ก็ถือเป็นงานที่สนุก น่าตื่นเต้น ทีมนักวิจัยจากฝั่งวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มักบอกกับข้าพเจ้าว่า ค่อนข้างกับห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ไม่เคยทำห้องปฏิบัติการชุมชน (Community Lab) มาก่อน รู้สึกขาดความมั่นใจ

ข้าพเจ้าบอกเขา/และเธอ ด้วยคำคมความคิดของ ริชาร์ด รอร์ตี้ (Richard Rorty) นักปรัชญานามกระเดื่อง ที่ว่า “ความรักสำคัญกว่าความรู้” ก่อนขยายความต่อไปว่า

ขอเพียงมีหัวใจที่อ่อนโยน รัก และปรารถนาอยากจะรู้ กระจายใคร่รู้ ปรารถนาแบ่งปันผู้คนด้วยรัก ยังเป็นผู้คนที่ถูกทำให้ตกเบี่ยงลางเป็นชายขอบของสังคม ยากจน ด้วยแล้ว คือรักที่ยิ่งใหญ่และสวยงามที่สุด จงเชื่อมั่นในรักในแนวนี้

“จะพยายามเต็มที่ สัญญาจะไม่ทำให้อาจารย์ผิดหวัง” เธอบอกหนักแน่น เต็มเสียง

แต่ไม่วายมีเสียงแซว จากนักวิจัยจอมแก่นว่า “ทำวิจัยแก่นจนพวกหนูก็จนนะคะ”

ข้าพเจ้ายิ้มหวานแทนคำตอบ ก่อนบอกออกไปว่า “ผมไม่รู้ความจนคืออะไร ต้องนิยามและให้ความหมาย ที่แน่ๆ ที่อาจารย์อย่างเราๆ มี แต่ชาวบ้านไม่มี สิ่งนั้นคือ

“โอกาส”

นานมาแล้วมุสลิมะ ย่านจะนะ จ.สงขลา “เคยพูดทำทนายไว้ อาจารย์เป็นผู้มีความรู้ อย่าเอาแต่นอน เอาความรู้มาให้ แล้วฉันจะคิดเอง”

เราไม่ได้แก้ไขปัญหาคความยากจน แต่จะใช้องค์ความรู้วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรมสังคม แบบผสมผสาน บูรณาการแบบยึดพื้นที่ เพื่อร่วมสร้างโอกาสให้ชาวบ้านข้ามพ้นปลักของความยากจน ด้วยพลัง ศักยภาพของตัวเอง กลุ่ม และชุมชน”

ท่าที-ปฏิกิริยาต่อสถานการณ์หนึ่งๆ บางคนอาจเห็นเป็นวิกฤต บางคนเห็นเป็นโอกาสประสบการณ์ทำงานกับคนจนทั้งในชนบท และเมือง บอกกับข้าพเจ้าว่า สำหรับคนจน โอกาสแม้เพียงน้อยนิด ถ้าคว้าไว้ได้ เขาและ/เธอเหล่านั้น จักกล้าหาญ คิดการ ถากถาง สร้างสังคมใหม่-ที่เป็นไปได้

ขออนุญาตกลับมาที่บทบาทผู้นำ/ผู้บริหาร ที่นอกจากจะพลิกสร้างโอกาสอันมากมายไพศาลให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับองค์กรแล้วยังมีเรื่องสร้างโอกาสให้ผู้นำ/ผู้บริหารรุ่นใหม่ให้มีเวที สนามของการฝึกฝน สร้างสมประสบการณ์ ความมั่นใจ ค้นหาความสนใจ ความถนัด ชอบ/ไม่ชอบ

คนเก่ง มีดีมักซุกตัวอยู่เงียบๆ ไม่โพนทะนา บางห้วงเวลาผู้นำต้องทำตัวเป็นหิน-หินเพื่อล่อให้หยกไหลออกมา บางคนไม่โดดเด่น (Proud) แต่ค่อยฉายแววแพรวพราวออกมาเมื่อเวลาผ่านไป บางคน

ดับหายไปกับกาลเวลา...

วันหนึ่งของการชักชวนเพื่อนร่วมงานรุ่นน้องคนหนึ่งมาช่วยงาน
บริหาร ช้าพี่เจ้าชักแม่น้ำทั้งห้า ก่อนปิดการเจรจา

“มีโอกาสดูแล สำหรับผู้ที่มุ่งมั่น”

4. อ่าน ความจริง

ในระยะหลังๆ มา นี้ มีบ้างบางครั้ง เล่มไหนอ่านประทับใจเป็นพิเศษ
จะถือโอกาสแบ่งปัน ด้วยการเขียนรีวิวและโพสต์สั้นๆ ในเฟซบุ๊ก

#ฝันของคนบ้า (The Dream of a Ridiculous Man) ดีแต่ความเป็น
มนุษย์ ในแง่มุมต่างๆ ด้วยภาษากวีในสไตล์ ลีลาแบบดอสโต
เยฟสกี ชีวิตไม่ง่าย บรรยายต่อของโครงสร้างกดทับลงและภายในที่
ขัดแย้ง บ่อยครั้งเราจึงหมุนคว้างกลางมหาชะตากรรม ให้มีนง
สงสัย ประหลาดใจ ดังคาเทอรินา ร่ำพึม “คนๆ หนึ่งต้องการจะให้
ทุกอย่างที่เขามี แต่ไม่มีอะไรมีค่าพอที่จะเอาไปจากเขา ขณะอีกคนหนึ่ง
ไม่ได้สัญญาอะไรเลย แต่หัวใจของเรากลับตามเขาไปอย่างเชื่อฟัง

#ช่างสักแห่งเอชชีวิทซ์ (The Tattooist of Auschwitz) อ่านสนุก
คละเคล้า หลากหลายอารมณ์ ความรู้สึก ความรัก ความหวัง พลัง
แรงบันดาลใจ ความ สะเทือนใจ สิ้นหวัง หดหู่ การดิ้นรนเอาชีวิตรอด
แม้ต้องขัดฝืนกับมโนธรรม สำนึก เสียงเรียกร้องจากข้างใน และการ
หมิ่นเหยียดของบางใคร?

#ชายขี้เมาแห่งปารีสผู้กลายเป็นตำนาน (The Legend of the Holy Drinker) แม้พยายามบอกว่ามีศักดิ์ศรีและยึดมั่นในคำสัญญาเพียงใด แต่โอกาสอันไม่คาดฝันหลายครั้งหลายครา ความชะล่าใจ การปล่อยตัวปล่อยใจไปกับมายาและความเฝ้าฝัน ทำให้อันเดรียสต้องตกอยู่ในชะตากรรม และวังวนชีวิตอันบัดซบกระทั่งตายจาก...นวนิยายขนาดสั้น ที่แฝงด้วยแง่มุมและเปิดกว้างสำหรับการตีความ

#รถไฟเหาะสุดท้ายจากพญาดองชู บาดแผล ชะตากรรม ความทรงจำอันเจ็บปวด ภาวะการดิ้นรน การชำระล้างคราบน้ำตาและความขมขื่นจากสงคราม...พาผู้อ่านสู่สภาวะกึ่งจริง กึ่งฝันจนสลิมีสลือ พร่ามัวในเรื่องราวระหว่างความฝันความจริง แต่คงเป็นดังที่โทชิว่าไว้ “เรื่องบางเรื่องอาจเป็นความฝันสำหรับคุณ แต่อาจจริงสำหรับคนอื่น เราต่างไม่รู้ระหว่างความฝันกับความจริง เรื่องราวแบบไหนสมบูรณ์แบบกว่ากัน” ด้วยการเขียนที่ลื่นไหล ภาษาเรียบง่าย กินใจ ทำให้นวนิยายเรื่องนี้ น่าอ่านมาก ๆ

#เดฟีน : เรื่องเล่าของตระกูลคนเขียนสื่อจากโทรบุรี เรื่องเล่าความทรงจำ ตัวตน และประวัติศาสตร์ของผู้คน ชุมชน บนพื้นที่เวลา และอำนาจอันสลับซับซ้อน เชื่อมโยงกับบริบทและสหพหุอันเหลือเชื่อ ทำให้อดคิดอาจไม่ใช่ถิ่นที่อันแปลกต่างอย่างบางใครว่า ทว่าคือการประกอบสร้างที่ปฏิสัมพันธ์ เชื่อมโยงถึงปัจจุบันและอนาคต บางทีการที่เดฟีนจดจำอะไรไม่ได้เลย หาใช่ตัวตนที่ล่องลอย หาก

ทว่าคือการสร้างตัวตน เรืองเล่า ประวัติศาสตร์และความทรงจำใหม่ ให้พื้นกลับมามีพลัง...ด้วยการเล่าที่กระชับ ฉับไว สำนวนภาษาอัน เป็นเอกลักษณ์ การอุปมาอุปมัย สำนวน การอุปลักษณะที่เข้มข้น จริงจัง ..." แสงสว่างบางชนิดอาจเป็นเพียงแค่เครื่องอำพรางจุดมืด ดำในใจกลางความมืดดำของมนุษย์บางประเภท “หมู่บ้านแตก กระจายเป็นเศษเสี้ยว แต่ถึงยังงัยก็ต้องมีใครซักคนกล้าพอที่จะเก็บ รวบรวมเศษเสี้ยวพวกนั้นไว้” แถมสอดสอดอารมณ์ขันไว้ในบางช่วง บางตอน “ยามค่ำคืนกับเพื่อนป่าซาไกให้นอนเอาเท้าไว้ด้านในทับ เอาหัวออกนอก เพราะหากเลื้อยขบหัวเรายังมีดินให้วิ่งหนีได้”... นวนิยายที่ไม่ใช่แค่นวนิยาย เด่นอาจทำให้เราหัวเราะว่า สนุกสนาน ร้องให้ เจ็บปวด ชุ่มปร่าพาหม่นเศร้ากับเรื่องราว เป็นอีกเรื่องที่ไม่ ควรพลาด แม้อาจมีความแย้งย้อนอยู่บ้างก็ตามที

[ข้าพเจ้าเขียนและโพสต์เดฟีน ตุลาคม 2564 ก่อนได้รับการ ประกาศเป็นหนังสือรางวัลซีไรต์ ในอีก 3 เดือนต่อมา]

#ที่ที่เราจะไป และแมวตัวหนึ่ง บทกวีที่คลอเคลียไปกับ ปรากฏการณ์ อารมณ์แห่งยุคสมัยอย่างร้ายกาจ ชวนให้ฉงนและ หวาดหวั่นในที่เราจะไป

#นกในกรงของเพื่อนบ้าน บทกวีที่ยั่วเย้า หยอกเย้า ต่อล้อต่อเถียง เสียดเย้ยสังคมด้วยภาษา ความหมาย พลัง และคำกวีที่ลงตัว ผลงาน ที่เป็นอีกหนึ่งในความภาคภูมิใจทั้งในฐานะบุคลากรมหาวิทยาลัยทักษิณ และการสร้างสรรค์งานกวี

“อ่านหนังสือดีๆ เพียงเล่ม อาจเปลี่ยนแปลงชีวิตเราไป
ตลอดกาล”

5.

อ่านความ
เป็นมนุษย์

32 ปีมาแล้ว ยังจำได้ ทันทีที่อ่านนวนิยายเรื่อง “ซัค” ของประภัสสร เสวิกุล ข้าพเจ้าถึงกับหลับตาจินตนาการตัวเองเป็น “ดาวิซ” นักสู้ ขบถผู้เกลียดหาญ และทรนง” เกิดความฝันและความพยายามอัน แรงกล้าที่จะเป็นนักเดินทาง ก่อนเดินทางไปกับความฝันของคนกล้า อีกมากมาย-โจนาธาน ลิฟวิงตัน ปีศาจ อศวินนักฝัน ดอนกิโฮเต้ แม่ บทเพลงแห่งอรุณรุ่ง ฯลฯ”

ปกหลังของนวนิยายซัค ไปยว่า

“ชีวิตคนเราเหมือนทรายเม็ดเล็กๆ ในทะเลทราย สุดแต่ลมจะ หอบไปทางไหน แต่ท้ายที่สุดแล้วก็ต้องร่วงหล่นและจมหายไปกับ พื้นทรายด้วยกันทั้งสิ้น แต่ถึงแม้จะถือกำเนิดจากแหล่งเดียวกัน แต่ บางคนก็เป็นเพียงเม็ดทรายในทะเลทราย ในขณะที่บางคนเป็นทราย ที่ถูกหล่อหลอมให้เป็นเครื่องแก้วเจียรไนเส้นทางของ “ดาวิซ” ลูก ชายซัค ฮาบาซ คือเส้นทางที่ต้องผ่านขั้นตอนการเจียรไน ครึ่งแล้ว ครึ่งเล่าด้วยความอดทนตระหนงมุ่นมั่น และไฝ่ฝันแม้บางครั้งจะปวด

ร้าวเหนียวอ่อนและแสนเปลี่ยวเหงา แต่ความสำนึกในหน้าที่และ
ตระหนักในศักดิ์ศรีของความเป็นอิสรชนทำให้เขากร้าวแกร่งเชื่อมั่น
ท่ามกลางความเลวร้ายของมนุษย์และความโหดร้ายของทะเลทราย
หากคุณเป็น“ ดาวิซ” คุณจะยังมีพลังเช่นนี้อยู่อีกหรือเปล่า! “ซี้ค”
นวนิยายอุดมคติสำหรับผู้มีความใฝ่ฝัน”

ข้าพเจ้ามักชวนสนทนาและสื่อสารเรื่องการอ่าน

อาจารย์อ่านหนังสือแนวไหน เพื่อนอาจารย์ใหม่ท่านหนึ่งถาม ?

ข้าพเจ้าอ่านหนังสือเกือบทุกแนว แต่ในระยะหลังเน้นหนักไป
ทางบริหารและวรรณกรรม

**“งานบริหารมีมากมายให้กังวล แต่วรรณกรรมทำให้ความ
รื่นรมย์ ทำให้เข้าถึงความเป็นมนุษย์”**

ชอบวรรณกรรมเล่มไหนเป็นพิเศษ เธอถามต่ออย่างสนใจ

เมื่อคราวริเริ่มโครงการส่งเสริมการอ่าน ที่คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ อาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการฯ ขอให้รื้อหนังสือ
เล่มโปรด-ผลงานแห่งความคับแค้น

ผลงานแห่งความคับแค้น หรือ The Grapes of Wrath ผลงาน
วรรณกรรมนักเขียนนามอุโฆษ จอห์น สไตน์เบค (John Steinbeck)
ที่ฉายภาพ/ สะท้อนการกดขี่ ขูดรีด และการต่อสู้ ดิ้นรนชาวไร่
ผู้ยากไร้ จากภัยธรรมชาติ ความเหี้ยมโหดจากระบบทุนนิยม และ
ความหวังการสร้างชีวิตใหม่ในการทำงานอย่างเสรี

...ประชาชนอย่างเราต้องมีชีวิตอยู่ต่อไป...เหล่าบริษัททั้งหลาย

ไม่รู้หรอกว่าเส้นแบ่งระหว่างความหิวโหยกับความโกรธแค้นนั้น เป็นเส้นแบ่งแค่นั้น และเงินทองที่ควรจะเป็นค่าแรงงาน ก็กลับเอาไปใช้ในการซื้อแก๊ส ซื้อปืน จ้างสายสืบและงานจารกรรม จัดทำบัญชีดำ จัดการฝึกกำลังคนกันเสียหมด ประชาชนหลังไหล กันไปเหมือนมดเหมือนปลวก เที้ยวเสาะหางานทำ หาอาหารกิน แล้วความโกรธแค้นมันก็เริ่มหมักหมมอยู่ในหัวอกของพวกเขาขึ้นมาเรื่อย ๆ...ในดวงตาของผู้หิวโหยนั้นบอกถึงความแค้นเคืองที่สุ่มขึ้นมาในวิญญาณของประชาชน ผลพวงแห่งความคับแค้นมันกำลัง สังคมมีน้ำหนักรวมมากขึ้นและหนักขึ้นทุกที

กล่าวสำหรับข้าพเจ้า หลังจากหยิบวรรณกรรมเล่มนี้ขึ้นมาอ่าน ครั้งแรกเมื่อ 32 ปีก่อน ขณะเรียนมหาวิทยาลัยปี 1 จากการแนะนำ ของรุ่นพี่นักอ่านคนหนึ่ง แถมด้วยความโก้ เท่! เมื่อยามหยิบหนังสือ เล่มหนาเกือบ 1,000 หน้า ออกมาจากยามอ่านโชว์ต่อหน้าผู้คน แต่ ด้วยเนื้อหา/สาระอันบีบเครียด เคียดแค้นสุ่มทุมอยู่ในสวนอักษร ทำให้ข้าพเจ้าอ่านไม่ค่อยปะติดปะต่อและรู้เรื่องมากนัก

ทว่าหลังจากนั้นไม่นานเมื่อได้ลงศึกษาชุมชนกองขยะอ่อนนุช ซึ่งเป็นสถานที่ทิ้งขยะที่ใหญ่ที่สุดของกรุงเทพฯ ที่น่าแปลกใจก็คือมี คนกลุ่มหนึ่งอาศัยและยังชีพด้วยการเก็บขยะแลกเงิน “กองขยะ มหิมาคือชีวิตและความหวัง”

ข้าพเจ้าเหมือนพลัดหลงเข้าไปโลกแห่งความลึมเลือน อดอยาก หิวโหย แต่ที่นั่นอีกเช่นกันที่ทำให้ข้าพเจ้าได้พบบทกับ “มิตรภาพ”

ในหมู่คนจนที่ถูกเรียกขานว่า “เป็นส่วนเกินของเมือง” ช่างละม้ายกับที่จอห์น สไตน์เบค เขียนไว้อย่างน่าอัศจรรย์ “จงไปหาคนจน มีแต่คนจนเท่านั้นที่จะช่วยเหลือ”

นั่นจึงเป็นที่มาของการหยิบวรรณกรรมเล่มนี้ “อ่าน” อย่างจริงจังพร้อม ๆ กับการสนใจศึกษาปัญหาและเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่องเรื่อยมา วรรณกรรมเล่มนี้จึงไม่เพียงเป็นหนึ่งในเป้าหมายที่เป็นต้นธารทางความคิด ติดตามอ่านวรรณกรรมเชิงสร้างสรรค์ในระยะเวลาต่อ ๆ มา แม้ พี่น้องคารามาซอฟ อาชญากรรมและการลงทัณฑ์ หนึ่งร้อยปีแห่งความโดดเดี่ยว เบ้าหลอมวีรชน คนขี่เสื้อบทเพลงแห่งอรุณรุ่ง ปีศาจ ฯลฯ

คือหนังสือแห่งแรงบันดาลใจอันมหาศาลและการปณิธานกับตัวเองว่าในวัยแห่งชีวิต เราควรรังสรรค์ แสงสว่าง สร้างโอกาสการแบ่งปันเพื่อคนอื่นบนฐานการเคารพกันและกันบ้าง หรืออย่างน้อย ๆ ที่สุดเพื่อตรวจสอบความเป็นมนุษย์(ธรรม) ในหัวใจไม่ให้แล้งไร้จนเกินไปนัก

6.
ความรู้
ความรัก
ความรู้สึ

ครั้งหนึ่งลูกสาวคนโต ถามข้าพเจ้าว่า ตั้งแต่เลิกงานโตเธอเห็นพ่อทำงานไม่มีหยุด ทั้งงานที่มหาวิทยาลัย งานชุมชน สังคม เอาพลังและแรงจูงใจมาจากไหน

ข้าพเจ้าคิดถึงคำถามเธอ

การให้คำนิยาม ความหมายกับการทำงานของแต่ละคนอาจแตกต่างกันออกไป แต่ที่สุดแล้วการทำงานจะก่อรูปเป็นอารมณ์ความรู้สึก ตัวตน และอัตลักษณ์ของบุคคล-องค์กรขึ้น และกลายมาเป็นพลังและความสำเร็จในงานในที่สุด

องค์กรที่ประสบความสำเร็จ เกิดขึ้นจากการหลอมรวม สานพลังแบบทบทวีของ **“ความรู้ ความรัก และความรู้สึก”** และหลอมรวมเป็นเนื้อหนึ่งเดียว

ในแง่การบริหารข้าพเจ้าจะตอกย้ำ พูดคุย สนทนากับทีมงานผู้บริหารในทุกระดับ เพราะน้อยคนนักที่เกิดมาเพื่อเป็นผู้นำ/ผู้บริหาร แต่เป็นเรื่องของการสั่งสม เรียนรู้ พัฒนา เมื่อถึงจังหวะ

โอกาส ที่เหมาะสมก็ต้องก้าวออกมาทำหน้าที่ หลายคนอาจพูดว่า ไม่ชอบงานบริหาร อยากทำงานวิชาการ ข้าพเจ้าพูดตอบไปว่า อย่าลดทอนให้เป็นแค่ ชอบ/ไม่ชอบ อยาก/ไม่อยาก หากคือความ รับผิดชอบและความกล้าหาญที่จะเข้าแบกรับ ทำให้สิ่งผืนในใจ กับการร้อยปิ่นแต่งความผืนขององค์กรเป็นหนึ่งเดียว ที่พร้อมเติบโต ออกงาม

“พลังที่ยิ่งใหญ่มาพร้อมกับความรับผิดชอบที่ยิ่งใหญ่” เชื่อว่า ใครที่เคยดูหนังเรื่องสไปเดอร์แมน (Spider-Man) ย่อมจดจำ จำได้ กับคำพูดของลุงเบน (Uncle Ben) ที่เดือนสติ ปีเตอร์ ปาร์คเกอร์ (Peter Parker) หลานรักให้ตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบที่สูงขึ้น จากพลัง/อำนาจที่มากขึ้น

ผู้บริหารต้องรอบรู้ ทั้งในเรื่องของความรู้จากฐานวิชาการที่เป็น เชี่ยวชาญเฉพาะทางของตน ความรู้ทางด้านการบริหารที่เกิดจากการเติมเต็มและสังสมมาในสายธารการทำงาน และความรู้เชิงสังคม ที่เชื่อมโยงเข้ากับมิติการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของสังคม ชุมชน โลก และ ยุคสมัย

รู้จักหลายทุกปรากร-ให้ความรักนำทางเราไปในเส้นทาง ของการทำงาน

ข้าพเจ้ากล่าวอย่างนั้น? ในชั้นเรียนหลักสูตรผู้บริหาร มหาวิทยาลัยทักษิณ รุ่น 1 รักในงาน ทำให้ผู้คน เพื่อนร่วมงาน รักองค์กร “งาน-องค์กรต้องมาก่อนเสมอ...ถ้าองค์กรได้ประโยชน์

เราทุกคนได้ประโยชน์ แต่ถ้าเราได้ประโยชน์เพียงลำพัง สิ่งนั้นไม่เคยเกิดขึ้นกับองค์กร”

ความรักเป็นจุดเริ่มของความรู้ ความฝัน จินตนาการ แรงบันดาลใจ ให้ความมุ่งมั่น ฯลฯ

ที่สำคัญที่สุดคือทำให้เกิดความรู้สึก (Feeling) ที่ส่งผลต่อ ประสิทธิภาพ การตอบสนองต่องาน เพื่อนร่วมงาน และการแสดงออก การทำงานบริหาร ด้านหนึ่งคือการบริหารความรู้สึกของผู้คนที่ทำให้ เขาเชื่อมั่นและมั่นใจว่าเราจะนำไปสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ได้

ความรู้สึกไม่ได้เกิดขึ้นลอยๆ แต่มีสิ่งๆ ที่เรียกว่า “โครงสร้าง/แบบแผนของความรู้สึก” การเปลี่ยนความรู้สึก จะไปสู่ความมั่นใจ เชื่อมั่น ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่

หน้าที่ผู้นำคือการทำให้เพื่อนร่วมงานเชื่อมั่น พร้อมก้าวตาม เคียงข้าง ไปข้างหน้า-อนาคต

ความรัก ความรู้สึก ไม่คงที่ แปรเปลี่ยนได้ ผู้นำต้องขยันรดน้ำ พรวนดิน หมั่นตรวจสอบ สะท้อนย้อนกลับในรักและความรู้สึก (Reflection of Love and Feeling) ข้าพเจ้าย้ำก่อนจบการบรรยาย ทำอย่างไร ? ใครคนหนึ่งถามอย่างกระตือรือร้น ข้าพเจ้ายิ้มเต็มแก้ม พยักหน้าเชิญชวน

7. สี่สัน ของหัวเราะ

เรานั่งสนทนาและหัวเราะกันอย่างสนุกสนาน บ้างถึงกับอหายท้อง
คัดท้องแข็งกับมุกฮาเฮ ขำขัน อ้า ไ้จ๊ก พรังพรูมาเป็นสาย เพื่อนร่วม
วงสนทนาต่างวงการทำงานหนึ่งถึงกับเอ่ยว่า “ชอบบรรยากาศและ
เสียงหัวเราะแบบนี้ ทำงานกับทีมนี้ น่าจะสนุก-ในจินตนาการคิดว่า
อาจารย์มหาวิทยาลัยจะเคร่งขรึม จริงจัง แลดูคงแก่เรียน”

โบราณว่า “หัวเราะวันละนิดจิตแจ่มใส”

การศึกษาเกี่ยวกับการหัวเราะและอารมณ์ขัน ที่เรียกว่า Gelotology
พบว่า การหัวเราะมีส่วนสำคัญในการสร้างเซลล์สมอง โดยเฉพาะสมอง
ซีกขวาที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ การกระตุ้นการ
เจริญเติบโตและพัฒนาการที่สมดุลของร่างกาย

ในทางการแพทย์การหัวเราะช่วยกระตุ้นให้เกิดสารหลั่ง ที่เรียก
ว่า เอ็นโดρφิน (Endorphine) และ เอ็นเคฟาリン (Enkephalin) ซึ่งเป็น
สารแห่งความสุข ระบายความเจ็บปวด ลดความวิตกกังวล คล้ายกับสาร
พวกมอร์ฟินหรือเฮโรอีนในธรรมชาติ ที่ร่างกายสร้างได้ เมื่อหัวเราะ

สารทั้งสองตัวนี้จะทำให้ความสุขแผ่ซ่านทั่วร่างกาย เคลิบเคลิ้ม อิ่มอกอิ่มใจ คลายเครียด เพิ่มฮอร์โมนเพศ สร้างระบบภูมิคุ้มกันของร่างกาย หัวเราะทำให้เกิดสารหลังอีกตัวชื่อว่า โดพามีน (Dopamine) ซึ่งเป็นสารสำคัญในร่างกายที่มีบทบาทในการควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก เพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ความคิด ความฝัน แรงบันดาลใจ และความรัก สารหลังโดพามีนยังได้ชื่อว่าเป็นสารเคมีแห่งรัก ที่จะส่งผลต่อการเลือกคู่ คนรัก อีกด้วย

มีการศึกษาพบว่าเด็กเล็ก หัวเราะเฉลี่ยวันละ 200-400 ครั้ง ขณะที่ผู้ใหญ่เพียงวันละ 16-18 ครั้งเท่านั้น เมื่อเข้าสู่วัยทำงานเราจะค่อยหัวเราะน้อยลงๆ ไปเรื่อย ๆ ช่วงอายุ 45-55 ปี ซึ่งเป็นช่วงของการเติบโต เจริญก้าวหน้าในที่ทำงาน สร้างความมั่นคงของชีวิตเป็นช่วงเวลาที่คนหัวเราะกันน้อยที่สุด หรือแทบจะไม่หัวเราะกันเลย

ในทางการแพทย์การหัวเราะช่วยลดความอ้วนได้ด้วย เพียงหัวเราะให้ได้วันละ 15-20 นาที ใน 1 ปีจะสามารถลดไขมันส่วนเกินได้ถึง 2.5 กิโลกรัม

ในบางประเทศจึงจัดให้มีแพทย์ตัวตลก (Medical Clown) ในโรงพยาบาล สถานที่ที่ทั่วกันว่าผู้คนเศร้าหมอง เจ็บปวด และหัวเราะกันน้อยที่สุด คอยทำหน้าที่สร้างสีสัน เสียงหัวเราะให้กับผู้ป่วยเพื่อเบี่ยงเบนความสนใจให้หลุดลืมหายจากความเจ็บป่วย

ผู้นำที่ยิ่งใหญ่ในเกือบทุกระดับและทุกวงการล้วนแล้วแต่เป็น

ผู้ที่มีอารมณ์ขัน สร้าง/เรียกเสียงหัวเราะ ในสไตล์ ลีลา และตัวตน
ที่แตกต่าง องค์กรรมย์ใหม่ผู้นำมักพยายามสรรหาเรื่องมาเล่าเพื่อ
สร้างเสียงหัวเราะ เร้าพลัง สร้างแรงบันดาลใจ ให้กับบุคลากร/
พนักงานในรูปแบบต่าง ๆ

[อาจมีข้อยกเว้นอยู่บ้างอย่างขำขัน เมื่อรัฐบาลเกาหลีเหนือ
สั่งห้ามประชาชนหัวเราะ เป็นเวลา 11 วัน เนื่องในวาระครบรอบ
10 ปี การเสียชีวิตของคิม ยอง อิล (Gim Jeongil) อดีตประธานาธิบดี
เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความอาลัย โศกเศร้าเสียใจ และความจงรัก
ภักดี]

บ่อยครั้งข้าพเจ้ามักเริ่มต้นสร้างบรรยากาศการประชุม (Set
Mood) ด้วยการเรื่องเล่า/ เล่าเรื่องง่าย สร้างบรรยากาศ เรียกเสียง
หัวเราะ แม้อาจมีแป้กบ้างเป็นบางครั้ง

“หากเราสามารถหัวเราะร่วมกันได้ เราก็สามารถทำงานด้วยกัน”
คำคมประทับใจในหนังสือเสียงหัวเราะเรียกความโชคดี
หัวเราะและอารมณ์ขันคือเป็นเสน่ห์หนึ่งของผู้นำ

8.
มากกว่า
คำขอโทษ

ดึกดื่นเกือบเที่ยงคืน ข้าพเจ้าตัดสินใจหยิบโทรศัพท์ โทรหาเพื่อน อาจารย์ท่านหนึ่งในทีมบริหาร หลังมานั่งขบคิด ย้อนคิด ทบทวนถึง เหตุการณ์ของบ่ายวันที่ผ่านในระหว่างการประชุมสรุป ติดตามงาน ของทีมบริหาร ที่กำหนดไว้เข้าวันจันทร์สัปดาห์วันสัปดาห์ต่อเนื่อง กันมาร่วมปีนับตั้งแต่รับตำแหน่งบริหารระดับคณะ

จะด้วยเหตุผลใดก็แล้วแต่ เมื่อการนำเสนอแผนและผล การดำเนินงานที่ไม่เป็นไปตามจังหวะเวลาที่ทางวางไว้ร่วมกัน ทำให้ ข้าพเจ้าออกอาการหงุดหงิด หัวฟัดหัวเหวียง ก้อนโพล่งดังไปไม่ เกรงใจ “ทำงานให้ [เหมาะ]สมกับตำแหน่งหน่อย”

เพื่อนอาจารย์ท่านนี้เงยบ ข้าพเจ้าเดือด ทีมงานตกใจ บรรยากาศ อึมครึม น่าอึดอัด

“ผมไม่ไปหน่อย ขอโทษครับ” คือ คำสารภาพจากกันบึ้งหัวใจ ในสิ่งที่ค้างคา

“ผมเข้าใจว่าท่านคนบดียึดแบบกับกับอะไร ผมไม่โกรธ ผมต้อง

ขอโทษด้วยเช่นกัน จะพยายามตั้งใจทำงานให้ดีขึ้น เต็มที่กว่าเดิม” คือ เสียงจริงใจจากปลายสาย ข้าพเจ้าพาลน้ำตาไหล

รุ่งเช้าของอีกวันอาจารย์ท่านนี้เดินยืมมาหาข้าพเจ้าที่โต๊ะทำงาน พลองว่า “ภรรยาผมอยากขอเจอคุณบดี ตอนกลับบ้านเล่าเหตุการณ์ให้ฟังเขารู้สึกโกรธแทน แต่เมื่อทราบว่ามีโทรมาขอโทษกลับรู้สึกประทับใจอยากแปลกประหลาด การถูกดูค้ำจากหัวหน้า ถือเป็นเรื่องปกติ แต่การขอโทษถือเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ไม่คุ้นเคย และไม่เคยสัมผัส”

การขอโทษ หรือไม่ขอโทษอาจเป็นกำแพงที่ก้าวข้ามไม่ถ่ายนัก ทั้งจากการไม่สำนึก/ไม่คิดว่าผิด การทิสฐิ ทะนงตน สำคัญผิด ศักดิ์ศรี เป็นต้น ในบางสังคมจึงสร้างวัฒนธรรมแบบปิดป้อง สั้นคลอน ความน่าเชื่อถือด้วยการขอโทษแบบตลบตะแลงต่อแผล ที่เรียกว่า “Fauxpology” การตะแบง ไม่จริงใจ เสียไม่ได้ เช่น การพูดแสดงความเสียใจแต่ไม่ขอโทษ

ขณะที่ในบางสังคมเช่นญี่ปุ่น จะให้คุณค่า ถือว่าการขอโทษเป็นส่วนหนึ่งวัฒนธรรมและวิถีที่คู่ควรและกล้าหาญ จึงไม่แปลกใจกับเพียงรถไฟตกรางถึงกับทำให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมออกมาโค้งคำนับขอโทษและลาออกจากตำแหน่งไป

นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย ขอโทษประชาชนที่ไม่สามารถจัดหาวัคซีนได้ตามแผน นายกรัฐมนตรีฟินแลนด์ ประกาศขอโทษกรณีไปเที่ยวสถานบันเทิงในพื้นที่โควิด-19 ระบาด

การขอโทษมีทั้งในเชิงปัจเจกบุคคล และการขอโทษสาธารณะ (Public Apology) เพื่อลบล้าง/ จัดการกับความผิดพลาด อันเกิดจาก ผู้นำหรือกลไกเชิงสถาบัน/ สังคม ประเทศ เช่น ประธานาธิบดี เยอร์มนี ออกขอโทษชาวโปแลนด์ จากเหตุการณ์ทิ้งระเบิดที่ทำให้ ผู้คนเสียชีวิตจำนวนมาก นายกรัฐมนตรีออสเตรเลีย ขอโทษชนเผ่า อะบอริจินอย่างเป็นทางการ จากนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย ที่สร้างความเจ็บปวด และไม่เป็นธรรมต่อชนเผ่าอะบอริจิน หลัง เหตุการณ์ผ่านไปเกือบ 200 ปี ผลพวงจากการขอโทษยังนำไปสู่การ แก้ไขเนื้อเพลงชาติที่สื่อถึงความเป็นหนึ่งเดียวจากความหลากหลาย ของคนในชาติ

เราอยู่ในยุคสมัยของการขอโทษ...การขอโทษจากหัวใจ คือ ความกล้าหาญและแข็งแกร่ง ที่จะช่วยซ่อมแซม เยียวยาหัวใจที่พัง สลายได้

9.

ครู

ขอ

ข้าพเจ้า

ข้าพเจ้าบอกกับใครต่อใครเสมอว่าโชคดี ที่มีเพื่อนพ้อง น้อง พี่ ญาติสนิท มิตรสหาย ลูกศิษย์ลูกหา ครูบาอาจารย์คอยช่วยเหลือสนับสนุน หนุนนำให้ก้าวหน้ามาโดยตลอด

รองศาสตราจารย์ ดร.เรียงชัย ต้นสกุล และรองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์ จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คือ 2 ครู ผู้เป็นหลักชัยและสร้างเส้นทางที่ประเสริฐกับชีวิตข้าพเจ้า ให้เป็น อย่างที่เป็น เป็นปัจจุบัน

รองศาสตราจารย์ ดร.เรียงชัย ต้นสกุล ที่ข้าพเจ้าเรียกสั้นๆ ว่า อาจารย์เรียงชัย นักชีววิทยา/นิเวศวิทยาสิ่งแวดล้อม ผู้อุทิศตนให้กับ การทำงานภาคประชาชนและการเคลื่อนไหวเพื่อความยั่งยืนทาง นิเวศ สิ่งแวดล้อม และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการ ตนเอง อาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีของความเรียบง่ายในการใช้ชีวิต สร้างงาน สร้างโอกาส และให้ข้อคิดหลักธรรมนำทางชีวิตแก่ผู้คน ด้วยการทำให้เป็นตัวอย่าง ไม่พูดมาก แต่เมื่อพูด ผู้คนจะฟังอย่าง

ตั้งใจข้อมูล ความรู้ ภูมิปัญญาที่สื่อสารออกมาอย่างง่าย ไม่ซับซ้อน

ในจำนวนปัญญาชนสาธารณะ ที่แทบนับหัวได้ในภาคใต้ อาจารย์เริงชัยเป็นหนึ่งในนั้น ในทุกการเคลื่อนไหว ในสนามของการต่อสู้ เรามีอาจารย์เป็นหลักชัย เรามั่นใจ!

ครั้งหนึ่งของการเดินธรรมยาตรารอบทะเลสาบสงขลา ท่ามแดดร้อนเปรี้ยง ข้าพเจ้าบ่นเปรยในทำนองว่า ธรรมะยากที่จะชนะอธรรม อาจารย์มองหน้าข้าพเจ้า

“เดินให้รู้ความเจ็บปวดของแผ่นดิน รับรู้ความเจ็บปวด นำมาดัดแปลงตน เปลี่ยนแปลงสังคมในทุกขณะอย่าง” แม้ งง ๆ แต่ก็ยังเดินตามไปตลอดเส้นทางของวันนั้น

“พวก NGOs มาเรียนส่วนมากไม่ค่อยจบกัน ขี้เกียจ พุดมาก เขียนน้อย หัดพุดให้น้อย เขียนให้มากจะเป็นการดี” อาจารย์กล่าวกับข้าพเจ้าในวันหนึ่งของการเดินทางลงพื้นที่จังหวัดตรัง ในโครงการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรแบบยั่งยืนโดยมีส่วนร่วม จากทุนสนับสนุนของสำนักงานพัฒนาระหว่างประเทศแห่งแคนาดา (CIDA) อาจารย์รู้ ข้าพเจ้าทำงานองค์กรพัฒนาเอกชน ที่รู้จักกันในนาม NGOs มาก่อนเข้าศึกษาต่อที่คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม

ไม่ผิดนักหากจะบอกว่าการเป็นนักวิจัยภาคสนามโครงการนี้กับอาจารย์ เป็นก้าวที่สำคัญของการทำงานวิจัย ทำให้รู้จักคนเล็กคนน้อยในชุมชน ไปจนถึงผู้หลักผู้ใหญ่ในระดับชาติและนานาชาติ

ที่สำคัญอาจารย์ให้คำตอบแทนนักวิจัยที่สูงลิ่ว แต่ไม่ตั้งคำตอบแทนให้ตัวเองเลย ข้าพเจ้าทราบเรื่องนี้จากเจ้าหน้าที่การเงินในภายหลัง ข้าพเจ้ามีเงินเก็บส่วนหนึ่งเป็นค่าขนมมากแต่งงานในอีก 2 ปี หลังจากนั้น

“เมื่อเราถาม กลับไม่เคยได้คำตอบอย่างตรงๆ” อาจารย์จะวางมุมมอง สร้างมุมคิด ให้ลูกคิด ในวันรับฟังความคิดเห็นโครงการที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมหนึ่งโครงการหนึ่งในจังหวัดสงขลา ที่ปรึกษาโครงการกำลังชี้แจงอย่างเอาจริง เป็นวิชาการ ชาวบ้านมั่งมองตาปริบๆ

“ใครนิครับ” ข้าพเจ้าถามชื่อๆ

อย่าไปสนใจว่าเขาเป็นใคร สำคัญว่าเขาคิดอะไร จะพาเราไปไหน” อาจารย์ว่าอย่างนั้น

ในทางกลับหากวันหนึ่งวันใด เราต้องคำถามของอาจารย์

“ถ้าไม่รู้ให้บอกตรงๆ ว่าไม่รู้ แต่ถ้ามีคำตอบหลายอย่าง คำตอบที่ง่ายที่สุดจะถูกเสมอ” อาจารย์ผู้เรียงชยันชีวิตรของข้าพเจ้าบอกอย่างนั้น

สำหรับครูอีกคน...

น้อยคนนักที่จะทราบว่าข้าพเจ้าเป็นลูกศิษย์ในที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ชิตพงศ์ รองอธิการบดีฝ่ายวิจัย ก่อนที่ในเวลาต่อมาท่านจะก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ 2 วาระ ติดต่อกัน

ที่มากกว่าอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ “ความเป็นครู” ที่เอ็นดู เอื้ออาทร และสอนสั่งข้าพเจ้ามากมายทั้งตอนเป็นนิสิต เป็นอาจารย์ สอนหนังสือ งานบริหาร งานวิชาการ การทำงานที่อุทิศตนเพื่อสังคม และกิจกรรมสาธารณะ ตามปรัชญาแห่งสงขลานครินทร์

ให้ยึดถือประโยชน์มนุษย์เป็นกิจที่หนึ่ง ครูเพียรสอนสั่ง ตอกย้ำ ข้าพเจ้าจดจำ

“ณัฐพงศ์ต้องยึดมั่น รักษาจุดยืน มีอุดมการณ์ที่มั่นคง ถ้าเพื่อส่วนร่วมแล้วไม่ต้องกลัว” ครูบอกกับข้าพเจ้าอย่างเอ็นดูให้กำลังใจ เมื่อครั้งครูเป็นกรรมการสภามหาวิทยาลัยทักษิณ มีการแนะนำ ข้าพเจ้าในที่ประชุมสภามหาวิทยาลัยทักษิณ ในฐานะคณบดีหนุ่มใหม่ถอดด้าม ครูยกมือพูดกลางที่ประชุมว่า “ผมเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาอาจารย์ณัฐพงศ์ ตอนปริญญาโท ที่ มอ. ผมเชื่อมั่นว่าเขาจะเป็นกำลังสำคัญของมหาวิทยาลัยในอนาคต”

ประชุมเสร็จ ข้าพเจ้าเดินไปขอบคุณครูสำหรับการแนะนำที่น่าทึ่ง

“ผู้นำต้องรู้จักหว่าน เวลา เมื่อไรควรพูด ควรเงียบ ควรเปิดเผย ชุมคนให้ชมบนศาลา”

พุทธสำนวน ชมบนศาลา ด่าบนกุฏิ

ในคราวประชุมสภามหาวิทยาลัย ที่จังหวัดภูเก็ต ราวๆ เดือน สิงหาคม 2560 ครูไม่ยอมขาดประชุม แม้เพิ่งออกจากโรงพยาบาล ในสภาพเข็มคามือ ขณะยืนถ่ายรูปรูปหน้าห้องประชุม ข้าพเจ้ากระซิบว่า

ไม่มีวาระอะไรเป็นพิเศษ

หน้าที่ต้องมาก่อนเสมอ-ท่านว่า

แม้ท่านจากไปแล้ว ทั้งไว้แต่คำสอนและความดีงามให้ข้าพเจ้า
ได้จดจำและระลึกถึง

10.
อำนาจ
สองหน้า
ภาษาสองบท

ในวันภาษาไทยแห่งชาติ เมื่อปี พ.ศ. 2561 ข้าพเจ้าแถลงข่าวประเด็น ภาษา หัวข้อ “อำนาจสองหน้า ภาษาสองบท” โดยเห็นว่าภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญของการสื่อสารและการปฏิสัมพันธ์ของคนในแต่ละสังคม

แต่การที่แต่ละภาษาล้วนถูกสร้างขึ้นภายใต้เงื่อนไข ระเบียบแบบแผน กฎเกณฑ์ กระบวนการใช้อันมากมาย ภาษาจึงมี/เป็นอำนาจที่สามารถควบคุม กำกับความคิด สร้างความหมาย ความรู้ ความจริงให้กับสมาชิกของสังคมด้วยกระบวนการและวิธีการที่แตกต่างกันออกไป ภาษาจึงเป็นทั้งอำนาจในตัวเองที่เรียกว่า “อำนาจของภาษา” และผู้ใช้ภาษา ที่สร้างภาษา และทำให้ภาษามีพลังอำนาจขึ้นมาอย่างสลับซับซ้อน หรือที่เรียกว่า “ภาษาของอำนาจ”

กล่าวได้ว่าภาษาเป็นที่มาของอำนาจ ที่เกิดขึ้นจากอำนาจของภาษาและการแปรเป็นอำนาจของผู้ใช้ภาษา ให้บรรลุเป้าหมายของ

การสื่อสาร ผ่านปฏิบัติการและกระทำการทางภาษาในลักษณะ “ชุดกระทำ” ที่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงจากสถานการณ์หนึ่งไปสู่สถานการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์อันอำนวยทั้งในและนอกในบริบทในพื้นที่-สนามทางสังคม การเมือง วัฒนธรรม และอื่นๆ ที่สามารถแสดงได้ ดังเช่นระบบปฏิบัติการทางภาษาการเมืองปัจจุบันที่มีลักษณะ “อำนาจสองหน้า ภาษาสองบท” ทั้งที่ “แจ้งชัด” และ “อำพราง สร้างความคลุมเครือ” เพื่อปูทางสืบอำนาจหลังการเลือกตั้ง เป็นต้น

หลายท่านอาจแปลกใจกับการแถลงดังกล่าวเกี่ยวข้องกับภาษาไทยอย่างไร ?

เพราะกิจกรรมวันภาษาไทย โดยส่วนใหญ่จะเน้นไปที่การประกวดแข่งขันเป็นด้านหลัก คำตอบง่าย ๆ คือกระบวนการขยายพื้นที่และให้ความหมายใหม่วันภาษาไทยในรูปแบบ วิธีการ ที่แตกต่างออกไป และเป็นโอกาสสำคัญที่จะช่วยบรรลุปเป้าหมายของการอนุรักษ์ สืบสาน สร้างคุณค่าและความสำคัญของภาษาไทย ในท่ามกลางพลวัตและการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน และส่งผลกระทบต่อพลวัตภาษาและการดำรงชีวิตในชีวิตประจำวันของผู้คนอย่างลึกซึ้งและไพศาล

11.
ไม่ใช่
คำขวัญ
แต่ๆ

การขับเคลื่อนเพื่อการเปลี่ยนแปลงองค์กรในยุคพลิกผันและก้าวกระโดดทางเทคโนโลยี ที่เรียกกันว่า “Digital Disruption” แม้ต้องการผู้นำ/ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์ กล้าหาญ ชาญฉลาดในการนำสร้างการเปลี่ยนแปลง แต่การ “สานสร้างพลัง” ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วม การทำให้เกิด “ความภาคภูมิใจ” “ความเป็นผู้นำ” “การสร้างความใฝ่ฝัน” และ “แรงบันดาลใจร่วมกัน” ก็เป็น “หัวใจ” ที่สำคัญประการหนึ่งของความสำเร็จอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ในสังคม/องค์กรแบบดั้งเดิมที่ตกอยู่ในระบบอำนาจนิยมและการอุปถัมภ์ มักให้ความสำคัญกับ“อำนาจ”การบริหารงานแบบรวมศูนย์ เน้นสายการบังคับบัญชา การควบคุม สั่งการจากเบื้องบน ที่สำคัญคือการใช้ “ประสบการณ์บริหาร” ของผู้นำ เป็นแนวทางสร้างความสำเร็จมากกว่าการคำนึง/ พยายามทำให้เป็น “องค์กรแห่งการเรียนรู้” ที่ให้คุณค่ากับวิสัยทัศน์ใหม่ที่เทียบทันกับการเปลี่ยนแปลง การสร้างโอกาสความสำเร็จจากความร่วมมือแรงร่วมใจ การตัดสินใจร่วม

รวมถึงการเปิดใจกว้าง ให้โอกาสบุคลากรรุ่นใหม่ ได้มีเวที/ พื้นที่ แสดงความสามารถได้อย่างเต็มที่ แม้อาจท้าทายต่อระบบค่านิยม ความคิดความเชื่อแบบเดิมที่ฝังฝังเป็นวัฒนธรรมในองค์กร

“การสร้างอนาคตจากประสบการณ์ในอดีต” ในท่ามกลาง ผันผวน ปรวนแปรของ“Digital Disruption” จึงอาจหมายถึงการ ตกชวณ การถูกทำให้หายไปจากหน้าประวัติศาสตร์ก็เป็นได้ ผู้นำ องค์กรที่ประสบความสำเร็จในยุค(หลัง)สมัยใหม่ จึงให้ความสำคัญ กับการบริหารแบบแนวราบ มุ่งสร้างโครงข่ายความสัมพันธ์“ภาษา ใหม่ ๆ”ขององค์กรการพัฒนาระบบที่ยืดหยุ่นพร้อมปรับตัวกับ สถานการณ์ไม่ยึดติดหรือใช้ผู้นำเป็นศูนย์กลางของการตัดสินใจอีก ต่อไป

แต่การเปลี่ยนในแนวทางที่ว่านี้ให้ประสบความสำเร็จต้องทำให้ ทัวทั้งองค์กรเปลี่ยน “วิธีคิด” (Mindset) สร้างคุณลักษณะที่เรียกว่า “ความนอบน้อมถ่อมตนทางปัญญา” (Intellectual Humility) และ ยึดถือว่าทั้งหมดคือ “ผู้เติมเต็มความสำเร็จ”ขององค์กร

กระนั้นการเกิดขึ้น ดำรงอยู่ และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เส้น ทาง การแสวงหาโอกาส ทางเลือก ทางรอด ขององค์กรท่ามกลาง และยุคสมัยแห่ง Disruption อาจมีพื้นฐาน รากฐานผลประโยชน์ เป้าหมาย/ แรงจูงใจที่แตกต่างกันออกไป เช่น องค์กรธุรกิจที่มีเป้าหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์และกำไรจากการแข่งขันทางธุรกิจ องค์กรไม่แสวงหากำไร องค์กรผลประโยชน์สาธารณะ องค์กร

ทางการศึกษา การเริ่มต้นปรับเปลี่ยนจึงอาจแตกต่างกันออกไป

แต่ที่แน่ๆ คือ การร่วมกัน “เติมสาระ” แห่ง “Disruption” ไม่ใช่ “คำขวัญเท่ๆ” หรือง่าย ๆ เพียงเรียกขาน “นิสิต/นักศึกษา” ว่า “ลูกค้า” เท่านั้น

12. การเรียนรู้ ที่ไม่สูญเปล่า

ปรากฏการณ์อันฮือฮาในเครือข่ายสังคมออนไลน์ กรณีเปิดฝาดัง
น้ำมันไม่ได้ แม้อาจเป็นที่ตลก ขบขัน และเป็นที่ล้อเลียนกันอย่าง
สนุกสนานของผู้คนในสังคม แต่สำหรับข้าพเจ้าแล้ว กรณีนี้เป็นอีก
รูปธรรมที่สะท้อนอาการ “สังคมป่วยไข้” และ “การกลายเป็นสังคม
แห่งความรู้สึก” ที่ชัดเจนและรุนแรงมากขึ้นทุกวัน

ในเชิงระบบอาจเป็นตัวอย่างของวิกฤตและความเปราะบางของ
สังคม จากที่มุ่งให้ความสำคัญกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทั่ง
ละเลยไม่เห็นคุณค่าของมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แม้แต่
สถาบันการศึกษาเองก็มุ่งลดการผลิตบัณฑิตด้านนี้ด้วยเหตุผลการ
ไม่ตอบสนองความต้องการของสังคม การประกอบการทางสังคม
และ/ หรือการประกันคุณภาพการศึกษาจากตัวเลขการเพิ่มปริมาณ
บัณฑิตด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นต้น

กล่าวสำหรับผู้ศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องข้ามผ่านมายาคติและยกระดับปรากฏการณ์อัน

ฉาบฉวย ด้วยข้อมูลที่มากเกินไปสำหรับการหาคำ/ชุด/ความคิดสำหรับการอธิบาย ทำความเข้าใจมนุษย์ สังคม หรือชุมชน และคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมอย่างมีมนุษยธรรม

ในเชิงกระบวนการต้องอาศัยวิธีการที่เรียกว่า “การประกอบสร้างความคิด” หรือ การ “Conceptualization” ในความหมายของการเชื่อมโยง ยกระดับปรากฏการณ์ที่รูปธรรมและประกอบสร้างให้เป็นชุดความคิดที่สามารถอธิบาย ทำความเข้าใจ หรือเป็นข้อสรุปทั่วไป (Generalization) ได้

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการและวิธีนี้มาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากนโยบายส่งเสริมการจัด/ ปรับ/ เปลี่ยนการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) โครงการพัฒนาการวิจัยและเครือข่ายการวิจัย และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมที่ผูกพันผู้เรียนกับแรงปรารถนาของผู้คนในสังคมให้มากขึ้น

ด้วยเชื่อว่าจะสามารถทำให้นิสิตเกิดการตื่นตัวในการเรียนรู้ รู้จักตั้งคำถาม การจับประเด็น เนื้อหา สาระ การวิพากษ์ วิจักษ์ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล แล้วเชื่อมโยงให้สามารถเข้าใจในเรื่องนั้นดีขึ้น/ดีกว่าเดิม ที่สำคัญคือการสร้างความรู้และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในฐานะ “นิสิตตื่นรู้” ในอีกทางหนึ่ง

“การเรียนรู้ที่ไม่สอนให้คนคิด คือการเรียนรู้ที่สูญเสียเปล่า สังคมที่ไม่สอนให้คนคิด คือสังคมที่....”

13. พื้นที่ ของ เสรีภาพ

กลายเป็นประเด็นทางสังคมและการเมืองที่มีการถกเถียงกันอย่างกว้างขวางในแวดวงวิชาการ เมื่อมีการใช้อำนาจ “ดำเนินการปฏิรูปการศึกษาที่อยู่ในภาวะชะงักงันให้สามารถขับเคลื่อนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูปประเทศ”

เครือข่ายนักวิชาการเพื่อสังคมและองค์กรชุมชนภาคใต้ ซึ่งเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ เห็นว่าคำสั่งดังกล่าวเป็นการ “กำกับ ควบคุม และแทรกแซง” ทำให้มหาวิทยาลัยสูญเสีย “ความเป็นอิสระ” “ขาดเสรีภาพ” ทางวิชาการอันเป็นรากฐานของการสร้าง “ความรู้” และ “ปัญญา” และถือเป็นการทำลาย “จิตวิญญาณ” ของมหาวิทยาลัย

ข้าพเจ้าเห็นด้วยอย่างยิ่งว่าหากขาดซึ่งเสรีภาพทางวิชาการ ก็ย่อมยากยิ่งที่นักวิชาการจะสามารถแสดงบทบาท “ปัญญาชนสาธารณะ” ที่ถึงพร้อมซึ่งการรับผิดชอบต่อสังคม ดังที่มหาวิทยาลัยโดยทั่วไปแถลงกันมาอย่างต่อเนื่อง

รูปธรรมการคุกคามที่เกิดขึ้นล่าสุดจากการออกหมายเรียกนักวิชาการในข้อหามั่วสุมหรือชุมนุมทางการเมืองเกินห้าคน จากการจัดประชุมวิชาการทั้งที่เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างต่อเนื่องและ “เปิดเผย” ต่อสาธารณะชนมาโดยตลอด คือสิ่งที่ย้ำเตือนว่านักวิชาการ “ต้องกล้าหาญทางจริยธรรมเพื่อปกป้องพื้นที่ เสรีภาพ และการแสดงออกทางวิชาการ” เอาไว้อย่างถึงที่สุด

กระนั้นมหาวิทยาลัยต้องเร่งปฏิรูปตนเอง ด้วยพลังการมีส่วนร่วม การตรวจสอบ และการถ่วงดุลภายในทุกระดับ รวมถึงการเปิดพื้นที่เพื่อสร้างพันธกรณีให้มหาวิทยาลัยยึดโยงกับพันธกิจรับผิดชอบ/รับผิดชอบต่อสังคม ที่มีใช้เพียงแค่การ “สร้างภาพลักษณ์” อย่างที่ทำ ๆ กันอยู่

14. เรือนุชย์ (ศาสตร์)

ปรากฏการณ์เรือนมนุษย์โรฮิงญาที่ถูกผลักไสไล่ส่งข้ามพรมแดน
ขณะพวกเขาเหล่านั้นต้องเผชิญกับความเจ็บปวด หิวโหยและทุกข์
ทรมานอย่างขีดสุด นับเป็นโศกนาฏกรรมทางจริยธรรม ที่ท้าทาย
ทดสอบความเป็นมนุษย์อีกครั้งหนึ่ง ในท่ามกลางยุคสมัยที่เรียกขาน
กันอย่างโก้หรูว่า “โลกไร้พรมแดน”

แต่ก็อาจจะจริงอย่างที่มาร์ค ทเวน นักเขียนชื่อดังว่าไว้ “มนุษย์
เป็นสัตว์ชนิดเดียวที่โหดร้าย สามารถหาความสุขและรื่นรมย์กับการ
สร้างความเจ็บปวดต่อเพื่อนมนุษย์”

กล่าวเฉพาะสังคมไทยภาวะการณ์เพิกเฉยในชั้นต้น ถูกทำให้
กลายเป็นมายาคติอันซับซ้อน พร้อมๆ กระแสชาตินิยมอันตื่นขึ้น
กลายเป็นปรอทวัด/เรียกร้องความเป็นไทยพุ่งทะลุทิมแทงเพื่อน
มนุษย์อย่างเลือดเย็น ประหนึ่งชีวิตอันเปลือยเปล่าและเรื่องราว
ดราม่า (Drama) ของใครบางคนเท่านั้น

ข้าพเจ้าชื่นชมบทบาทของเครือข่ายนักวิชาการเพื่อสังคมและ

องค์การชุมชนภาคใต้ ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของนักวิชาการใน 7 สถาบันอุดมศึกษาในภาคใต้ ที่ได้แสดงบทบาทการเป็น “ปัญญาชนสาธารณะ” จากการแสดงบทบาทเรียกร้องให้มีความช่วยเหลือเยียวยาเพื่อนมนุษย์โรฮิงญาผู้เผชิญกับความอดอยากและหิวโหยอย่างขีดสุด

รวมถึงการขอให้สังคมไทยปรับเปลี่ยนทัศนคติให้มีความสำคัญกับความเป็นมนุษย์มากกว่าการกล่าวอ้างชาตินิยมที่เลือนลอย-คำถามที่น่าสนใจในปรากฏการณ์นี้ ทำไม สังคมไทยที่ครั้งหนึ่งได้ชื่อว่าเป็นสังคมแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูล มีความโอบอ้อมอารี จึงเลือกปฏิเสธและแสดงออกอย่างเปิดเผย

กล่าวในแง่มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อาจพิจารณาได้ว่านี่คือตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมที่สุดของความล้มเหลวในการศึกษาด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพราะไม่สามารถทำให้ “สังคม” จินตนาการข้ามผ่านกำแพงมายาคติ ผู้การเรียนรู้ ทำความเข้าใจมนุษย์และสังคม และคำนึงถึงการอยู่ร่วมสังคมอย่างมีมนุษยธรรมและความเป็นมนุษย์ได้

ข้าพเจ้าเชื่อว่าแท้จริงแล้ว “การศึกษามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ คือ การเชื่อมโยงเรื่องราวชีวิตของผู้คน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงมนุษย์และสังคมอย่างสร้างสรรค์”

นี่คือภาระหน้าที่และที่ทางประวัติศาสตร์ของเรา-ศาสตร์-มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

15.
คำเล็กๆ
ที่ยิ่งใหญ่

ไม่มีงานใดในมหาวิทยาลัยที่จะมีการระดมสรรพกำลัง พลังความร่วมมือ ทรัพยากรทุกองคาพยพ และความเต็มอกเต็มใจของบุคลากรทุกระดับ เท้ากับงานพระราชทานปริญญาบัตรสำหรับผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละปี

ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 มีหมายกำหนดการพระราชทานปริญญาบัตร สำหรับผู้สำเร็จการศึกษา 2563 ณ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ข้าพเจ้าได้รับการสรรหาและได้รับการแต่งตั้งเป็นรักษาการอธิการบดีไปจนกว่าจะมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมฯ ได้เพียง 2 เดือน

คืนก่อนวันพระราชทานปริญญาบัตร ข้าพเจ้าเดินสำรวจไปมาทั่วมหาวิทยาลัย ก่อนเดินตรงไปหอประชุมใหญ่ บุคลากรแต่ละฝ่ายเตรียมการกันอย่างขะมักเขม้น จริงจัง ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายพิธีการ สถานที่พิธีสงฆ์ ปูพรม ทดสอบระบบแสงสีเสียง การรักษาความปลอดภัย ฯลฯ ข้าพเจ้ายังมึนทักทายเป็นบุคลากรกลุ่มใหญ่ที่นั่งจัดเตรียมปริญญาบัตร

“เหนื่อยกันหน่อยนะ ขอขอบคุณทุกคน”

“อธิการขอบคุณ พวกเราก็กายเหนื่อยแล้ว”

เธอตอบยิ้มแย้ม ข้าพเจ้าสัมผัสได้ถึงความจริงใจ และยังเป็นภาพความประทับใจจนถึงทุกวันนี้

หลังเสร็จสิ้นพิธีการพระราชทานปริญญาบัตร ข้าพเจ้าสื่อสารส่งสารอธิการดี “ขอบคุณ” ความว่า

“ผ่านไปอย่างยิ่งใหญ่ งดงาม และสมพระเกียรติ สำหรับพิธีพระราชทานปริญญาบัตรในปีนี้มีเสียงชื่นชม ยินดีในความสำเร็จความภาคภูมิใจหลังล้นดังสายธาร ภาพพระพักตร์สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ระบายด้วยรอยยิ้มพระสรวล และการปฏิสัมพันธ์กับคณะผู้บริหารและบุคลากร ที่รอสั่งเสด็จอย่างไม่ถือพระองค์ นำมาซึ่งความปลื้มปิติอันหาที่สุด นับเป็นความซาบซึ้ง สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ชาวมหาวิทยาลัยทักษิณ จักเทิดทูนไว้เหนือเกล้า เหนือกระหม่อมเพื่อเป็นสิริมงคลตลอดไป

ความเสียสละ ความมุ่งมั่น ความตั้งใจ และการทุ่มเท ถวายงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยของบุคลากรและนิสิต เป็นอีกบทพิสูจน์ที่แสดงให้เห็นอย่างประจักษ์ แจ่มชัด ปรากฏแก่ทุกสายตาว่า **“ความมุ่งมั่นและศรัทธาจะนำมาซึ่งความสำเร็จของงานและชีวิตแห่งปัจเจกบุคคลและองค์กร”**

การสนทนา พูดคุย รอยยิ้ม เสียงหัวเราะ ความสนุกสนาน เรื่องราว

ความทรงจำอันมากมายที่พรังพรูในกระบวนการทำงาน หยาดเหงื่อ ความยากลำบาก อุปสรรคอันไม่คาดคิด คัดฝืน การแก้ไขปัญหา เฉพาะหน้าที่รวดเร็ว ทันท่วงที เหล่านี้คือสิ่งยืนยันใน **“พลังสร้างสรรค์ อันเกิดจากการหลอมรวมหัวใจที่เป็นหนึ่งเดียว และการทำงาน ร่วมกันด้วยรักและมิตรภาพที่ถักทอ”**

ในนามของคณะผู้บริหาร ข้าพเจ้าขอขอบคุณสำหรับ “ทุกพลัง ที่ทุ่มเทเพื่อความสำเร็จอันยิ่งใหญ่” ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร ในครั้งนี้ เรา-ชาวมหาวิทยาลัยทักษิณ จะไม่ย่อท้อ ยอมแพ้ ยอมจำนนต่ออุปสรรค ความผิดพลาดใดอันเกิดจากความไม่รู้ ไม่เข้าใจ หรืออื่นใด และจะนำมาเป็นบทเรียน ประสบการณ์ สำหรับพัฒนา ให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น เพื่อประโยชน์สูงสุดแก่มหาวิทยาลัยทักษิณและสังคม ในวิถีทางที่คู่ควร จงตระหนักเสมอว่าในทุกประสบการณ์และการ พานพบ จะทำให้เรายิ่งแข็งแกร่ง เข้มแข็งขึ้น การพลีพลังสร้างสรรค์ (The Power of Synergy) และลงมือปฏิบัติกรอย่างจริงจัง จักนำพา มหาวิทยาลัยทักษิณไปสู่ “หมุดหมาย” ที่ใฝ่ฝัน

เจสซิกา อัลบา (Jescica Alba) นางเอกภาพยนตร์ฮอลลีวูดชื่อดัง ให้สัมภาษณ์ไว้อย่างเรียบง่ายในบทบาทหนึ่งของการเป็นแม่ เธอมักบอกลูก ๆ และคนในครอบครัวว่า

ขอบคุณเป็นทั้งเกียรติและมารยาทที่สำคัญเสมอ

16.
ปณิธาน
เหนือขุนเขา

ในวันรับสนองพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้ง
เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2566

ข้าพเจ้าได้กล่าวสุนทรพจน์ส่วนหนึ่งถึงความสำคัญของการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยทักษิณ ภายใต้วิสัยทัศน์และพันธกิจ “**การนวัตกรรมสังคม**” และการเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมชั้นนำ มีความโดดเด่นในกลุ่มการพัฒนาเทคโนโลยีและการส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม และเป็นมหาวิทยาลัยที่สามารถเชื่อมต่อความรู้ระหว่างท้องถิ่น-ความเป็นสากล เป็นการสร้างการเติบโตจากรากสู่โลก ที่เรียกว่า “The University of Glocalization”

พร้อมทั้งย้ำถึงการทำงานหนัก กล้าหาญ และกล้าฝัน เพราะมีแต่ “การทำงานหนักเท่านั้นที่จะสร้างความมั่งคั่งแห่งชีวิต อนาคตเกิดจากการทำงานหนัก เราต้องกล้าหาญและกล้าฝันถึงอนาคตอันงดงามจากการทำงานหนักของเรา ไม่มีคำขอบคุณใดไปกว่าการปณิธานอุทิศตน ทำงานให้หนักขึ้น หมั่นเรียนรู้ สร้างโอกาส สร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นแก่มหาวิทยาลัยและสังคม”

ข้าพเจ้าเชื่อว่าชีวิตที่ก้าวหน้า มาจากจุดหมายชีวิตที่มั่นคง
**“ทุกชีวิตล้วนมีจุดหมายของการเดินทาง การเดินทางทำให้เรา
ค้นพบความหัตถ์จรรยของชีวิต”**

องค์กรมีชีวิต เป็นกระบวนทัศน์ใหม่แทนที่องค์กรในแบบเดิมที่
มองว่าเป็นระบบและกลไกที่ไร้ชีวิตแม้จะมีมนุษย์เป็นผู้ควบคุมระบบ
และกลไกที่สำคัญที่สุด แต่ก็ถูกลดทอนให้เป็นเพียงแค่ทรัพยากร
มนุษย์เท่านั้น

องค์กรที่มีชีวิตนั้นต้องมีระบบนิเวศที่เอื้อต่อการและพื้นที่
สำหรับการสร้างสรรค์ มีระบบความสัมพันธ์ มีการพึ่งพากันและกัน
เชื่อมโยงถึงกันเป็นองค์รวม ตระหนักถึงการสร้างและส่งมอบคุณค่า
แก่ผู้อื่นและสังคม มีสำนึกของความรับผิดชอบต่อในภาพรวม และที่
สำคัญคือการสร้างกระบวนการเรียนรู้ การยืดหยุ่น ปรับตัวในบริบท
ต่าง ๆ ที่ซับซ้อน เปราะบาง ไม่แน่นอนมากขึ้นทุกวัน และที่สำคัญ
ที่สุดคือ สำนึกความรับผิดชอบต่อตามปณิธาน

องค์กรที่มีชีวิต ต้องการเติบโต ก้าวหน้าต้องมีจุดหมายและ
การเดินทางที่พร้อมสร้างความมหัตถ์จรรยตามปรัชญาและปณิธาน
ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา คือปรัชญา

“มหาวิทยาลัยเพื่อสังคม” คือ ปณิธานแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ
ปรัชญาโบราณญี่ปุ่นบอกว่า ปณิธานเหนือขุนเขา ชีวิตเบากว่าขนนก
ไม่ถึงกับต้องอุทิศชีวิต เพราะเราจะดูแลกันและกันไปบนเส้นทาง

ถ้าเชื่อมั่นว่า ดวงดาวที่ปรารถนามาจากปณิธานอันมั่นคง

2

เรื่องเล่า
จากสนาม :
ในสนาม
ของเรื่องเล่า

17. พื้นที่ ของการ ปฏิสัมพันธ์

แม้แนวคิดและโครงสร้างการบริหารองค์กรยุคใหม่จะให้ความสำคัญกับการจัดโครงสร้างองค์กรแบบโครงข่ายในแนวนามากยิ่งขึ้น ขณะที่ระบบสายการบังคับบัญชาจะเริ่มทยอยลดความสำคัญลงไปก็ตาม แต่ในระบบแบบราชการ หรือองค์กรที่มีโครงสร้างองค์กรแบบราชการ ดูเหมือนว่าสายการบังคับบัญชายังเป็นวิธีการหลักทางอำนาจและการขับเคลื่อนองค์กรไปตามพันธกิจ ภารกิจ และหน้าที่ บ่อยครั้งที่ผู้บริหารมักจะถูกกล่าวหาว่าล้าหลัง เมื่อพยายามจะเข้าไปกำกับติดตามการบริหารและขับเคลื่อนงานให้เป็นไปตามพันธกิจ ภารกิจ หน้าที่ หรือมีแนวโน้มที่อาจจะไม่เป็นไปตามเป้าหมาย/ตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ วิธีการหนึ่งในทางการบริหารเพื่อขจัดปัญหาดังกล่าว คือ การปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) ซึ่งก็คือการเข้าไปพัวพันในการ “ร่วมสร้าง” ในรูปแบบของการสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม การร่วมกันออกแบบกระบวนการงานในรูปแบบที่ใช้ฐานงานของหน่วยงานนั้นเป็นตัวตั้ง โดยมีเป้าหมาย

สำคัญคือการทำให้เกิดการเชื่อมต่อแบบไร้รอยต่อเชิงนโยบายกับระบบปฏิบัติการในลำดับขั้นต่าง ๆ

ในอีกด้านหนึ่งการปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ คือ การเปิดทางโล่งให้กับผู้นำในระดับปฏิบัติการที่สามารถที่จะแสดงบทบาท “การนำ” ที่มีหลังพียงทางบริหารและอำนาจที่มองเห็นและเป็นไปได้ ซึ่งเหมือน ๆ หรือละม้ายกับการเป็น “ไม้กันหมา” ในสำนวนสุภาษิตไทยที่เราคุ้นเคยกันดี ถือเป็นการ “ยืมดาบ” ของอำนาจที่เหนือและทรงพลังกว่ามาพลิกสร้างโอกาสและการเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ

กระบวนการปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) ผู้นำที่อยู่เหนือขึ้นไปต้อง (1) ทำหน้าที่ การโน้มน้าว สร้างแรงจูงใจ แรงบันดาลใจ ปลุกเร้าพลังเชิงวิสัยทัศน์ ทิศทาง นโยบายในภาพรวม ทั้งหมดขององค์กรและความเชื่อมโยงกับองค์กรย่อยในระดับปฏิบัติการ (2) การให้ข้อเสนอแนะและการทำงานร่วมกันในลักษณะของการโค้ช ให้คำแนะนำ ส่งพลัง ให้คำปรึกษาในทุกมิตินาน แทนที่การสั่งการ ควบคุม การกำกับติดตาม และการรายงานในรูปแบบเดิม

สิ่งที่ต้องพึงระวังไว้เสมอก็คือผู้นำระดับสูงต้องไม่พยายามแสดงบทบาทการนำ การช่วงชิงการนำ หรือแสดงออกกระทั่งกลบทับบทบาทของผู้นำระดับรองลงมา กระทั่งกลายเป็นผู้ตามที่เฉื่อยชาขาดความมั่นใจ ความทะเยอทะยานที่ไขว่คว้าดาวและความฝันใหม่ ๆ

การปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ อาจเกิดขึ้นจากการเข้าแทรกแซง
สถานการณ์ที่กักกันด้วยอำนาจนำ และการเชื่อเชิญอย่างเต็มอก
เต็มใจและยินยอมพร้อมใจในการเข้ามาของอำนาจนำเพื่อเปิดพื้นที่
“แสดงบทบาทการนำใหม่” ในสถานการณ์ใหม่ๆ

อย่ากังวลว่าใครจะได้หน้า ถ้าสิ่งนั้นนำมาซึ่งผลประโยชน์ใน
ภาพรวมขององค์กร

18. ร่วมต่อ ภาพฝัน

ในวันแถลงวิสัยทัศน์ต่อสภามหาวิทยาลัย และประชาคม มหาวิทยาลัย
ทักษิณ ข้าพเจ้าประกาศว่าจะให้ความสำคัญกับ 3 ส่วนหลัก คือ

- (1) วิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และหมุดหมาย
- (2) การปรับโครงสร้าง และ
- (3) ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร

เมื่อพูดถึงการปรับโครงสร้างองค์กร เราไม่ได้หมายถึงเพียงแค่โครงสร้างองค์กรเชิงบริหารและสายการบังคับบัญชา หากครอบคลุมถึง

(1) การวางโครงสร้าง อันเป็นองค์ประกอบและชุดของความสัมพันธ์ของทั้งหมด ที่ทำให้เห็นแบบแผนและทิศทางของการทำงานขององค์กรในภาพรวมและการเชื่อมต่อแบบไร้รอยต่อ

(2) ระบบและกลไก โดยที่ระบบคือขั้นตอน กระบวนการ และความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกัน ส่วนกลไกคือ สิ่งที่ทำให้ระบบขับเคลื่อนเคลื่อนไหวอย่างมีประสิทธิภาพ จากการสนับสนุนทรัพยากรที่ดีเหมาะสม และ

(3) ระบบปฏิบัติการและการขับเคลื่อน ด้วยโครงการ กิจกรรม การมีส่วนร่วม ความเต็มใจ ฯลฯ

ข้าพเจ้าคิดว่าในการทำงานผู้บริหารต้องวิเคราะห์ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงทั้ง 3 ส่วนนี้ให้ได้ อย่าติดกับดักกิจกรรม โครงการ และ/ หรือไม่กล้าตัดสินใจ พัฒนาพัฒนาปรับเปลี่ยนระบบ กลไก โครงสร้าง ใหม่ ๆ ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

จะเริ่มต้นติดกระดุมจากส่วนไหนก็ได้ แต่ต้องรู้และตระหนักว่าจะเชื่อมโยงไปสู่ส่วนอื่นอย่างไร เมื่อครั้งเป็นคณบดีคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ข้าพเจ้าให้ความสำคัญกับสูตรฟุตบอลโบราณ 2-3-1 ระบบและกลไก (2) ระบบปฏิบัติการและการขับเคลื่อน (3) และการวางโครงสร้าง (1) เป็นรักษาการผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมการ

บริการวิชาการและภูมิปัญญาชุมชน เป็นสูตร 3-1-2 ส่วนสถาบันวิจัยและพัฒนา เป็น 3-2-1 ที่มหาวิทยาลัยปีแรก 1-2-3

ในวันเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นการปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัยทักษิณ ภายใต้ความท้าทายและการเปลี่ยนแปลง บุคลากร เพื่อนร่วมงานหลายส่วนหัวนั้น กังวลใจกับการปรับโครงสร้าง ที่มีทั้งปรับเปลี่ยน ยุบเลิก ควบรวม สร้างใหม่ ข้าพเจ้ารับรู้ เมื่อถึงคิวพูดเปิดวงรับฟังความคิดเห็นในหัวข้อ “ต่อภาพฝัน วาดอนาคต” : แนวคิดและหลักการพื้นฐานการปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัยทักษิณ”

ข้าพเจ้าให้ความมั่นใจ ต่ออนาคต และความรับผิดชอบกับทุกคน ว่า

ยิ้มให้กับอนาคต ดีกว่าร้องไห้กับอดีตที่ไม่หวนคืน...ความรับผิดชอบจะมอบคุณค่า ความหมาย ตัวตน และหนทางเดิน...ไม่มีองค์กรไหนปฏิเสธคนมีความสามารถ

19. บ้าน ที่มั่นคง

การปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์พันธกิจ และการพลิกโฉมสู่การเป็นมหาวิทยาลัย
กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและเสริมการสร้างนวัตกรรม เราขบคิดถึงการ
สร้างค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กรใหม่ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง
และการเตรียมความพร้อมในสถานการณ์ใหม่

วัฒนธรรมองค์กร เป็นสิ่งที่มีความสำคัญสุดขององค์กร คือ
ความคิด ความเชื่อ ความฝัน แรงบันดาลใจ และวิถีที่หล่อหลอม
ตกผลึกเป็นวัฒนธรรมร่วมแห่งองค์กร

ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) กล่าวไว้อย่างน่าฟังและ
ช่างอุปมาอุปไมยว่า วัฒนธรรมสมาทานยุทธศาสตร์เป็นอาหารเช้า
(Culture eats strategy as breakfast)

ไม่มีวัฒนธรรม ไม่มีทิศทางการร่วม ไร้วิถี ไร้อนาคต

TSU Move เคลื่อนเปลี่ยนสู่อนาคต ด้วยการหล่อหลอมสร้าง
วัฒนธรรมขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมชั้นนำของ
ประเทศพลิกโฉมมหาวิทยาลัย เป็นที่พึงของสังคมด้วยความรักและ

ความรับผิดชอบต่ออันยิ่งใหญ่จากรากสู่โลก (Glocalization) ดังปรัชญา
ของมหาวิทยาลัย “ปัญญา จริยธรรม นำการพัฒนา”

T: Talent វិជ្ជាបណ្ឌិត

S: Synergy สถานพลังสู่ความสำเร็จ

U: University for Change สร้างสรรค์สังคม

TSU Move ไม่ได้มาจากภาพฝันอันเลือนลอย ความต้องการของฝ่ายบริหาร หรือใคร? เพียงอย่างเดียว แต่คือสิ่งที่เกิดขึ้นจากการค้นหาสิ่งที่ใช่ ด้วยวงแหวนการมีส่วนร่วม เคี้ยวขึ้น ค้นหาคุณค่าวัฒนธรรม อย่างน้อยสามระดับ คือ เพื่อนร่วมงาน ผู้บริหารทุกระดับ และคุณค่า/ ความคาดหวังของสังคมที่มีต่อสถาบันการศึกษาและวิชาการ

วัฒนธรรม มีทั้งที่เป็นรูปธรรม จับต้องได้ มองไม่เห็นด้วยตา
ทว่าสัมผัส และรับรู้ด้วยหัวใจ “สิ่งที่มองไม่เห็นด้วยตา ใช่ว่าไม่มีอยู่
จริง” บางโคกรู้ว่าไว้อย่างนั้นเมื่อนานมาแล้ว

.....

ไกลออกไปในอีกซีกโลก

ผีเสื้อแดงแห่งยุโรป

ออกเดินทางในหน้าหนาว

ให้สายลมบางเบาพัดพา

¹ไกล 15.000 กิโลเมตรถึงดินแดนแอฟริกา

ที่นักเดินทางรุ่นแรกไม่เคยไปถึง

ส่งต่อรุ่นต่อรุ่นใน DNA
รอคอยถึง Generation ที่เจิดจรัสหวดคีน
สู่ดินแดนอันอบอุ่น...
การเดินทางเป็นปริศนา
นักกวีวิทยาพรรณนา-มาจากยีนและพันธุกรรม
นักสังคมวิทยาว่ามันคือ วัฒนธรรม-วัฒนธรรมแห่งผีเสื้อ

.....

ในทุกวัน...20 วัน ใน TSU Move Boot camp-เคลื่อนไหวเปลี่ยน
สู่อนาคต ณ ทักษิณาการ วิทยาเขตพัทลุง ข้าพเจ้าปลุกเร้า...

วัฒนธรรมที่มีพลังคือวัฒนธรรมร่วมของคนในองค์กร (วัน 1)
เราต้องมีความเป็นยอดมนุษย์อยู่ในหัวใจ (วัน4)

ในยุคสมัยปลาเร็วกินปลาช้า งานจะบอกคุณภาพ คุณค่าของ
คนและองค์กร ว่า ช้าหรือเร็ว (วัน 5)

มีความท้าทายมากมาย ณ เบื้องหน้า จงอย่ากลัวและให้กล้าหาญ
ที่จะฝ่าข้ามไป (วัน 6)

ประวัติศาสตร์ต้องบันทึกเราทุกคนในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลง
ที่ก้าวหน้า ไม่ใช่ผู้นำพาไปสู่หุบเหวแห่งความตาย (วัน 7)

องค์กรที่มีความฝันร่วม จะเป็นองค์กรที่เติบโตที่สร้างสรรค์ (วัน 8)
ในทุกวัน ข้าพเจ้าย้ำตอกหมุดหมาย

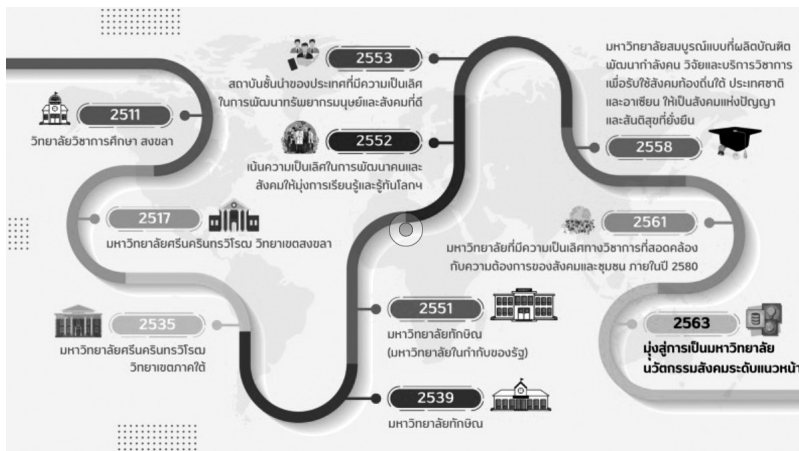
บ้านที่แข็งแกร่ง มาจากรากฐานที่มั่นคง

องค์กรที่เข้มแข็ง มาจากวัฒนธรรมองค์กรที่แข็งแกร่ง

20.

ทางขอ
นกอันหรี

นับแต่ปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ในปี พ.ศ. 2551 มหาวิทยาลัยทักษิณ มีการเปลี่ยนแปลงในเชิงวิสัยทัศน์ 5 ครั้ง ปัจจุบันมุ่งไปสู่ การเป็นมหาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคมชั้นนำของประเทศ

ในทุกการเปลี่ยนแปลงล้วนเจ็บปวด ช่วงที่เจ็บปวดที่สุดในวงจรชีวิตผีเสื้อ คือช่วงเติบโตเต็มวัยเต็มที่ของหนอนผีเสื้อที่กำลังลอกคราบเป็นดักแด้ ก่อนกำเนิดใหม่ไปเป็นผีเสื้อสวยงามโบยบิน

อินทรีผงดฟ้า จ้าวเวหาที่สง่างาม งามอาจ สัตว์ปีกที่มีอายุยืนที่สุดในโลก ราว 70 ปี เมื่อเดินทางมาถึงครึ่งหนึ่งของชีวิต จงอยปากยาวโค้งงอเข้าหากัน กรงเล็บอันแหลมคมงองุ้ม ไม่สามารถจับขยำ ขยี้มไล้ล่าเหยื่อ ขนนกปกคลุมร่างอ้วยอ้ายยากบินสูง มันมีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก จากผู้ล่ากลายเป็นผู้ถูกล่า กลายเป็นเหยื่อ?

นกอินทรีมีทางเลือก 3 ทาง ตายไปกับความหิวโหย ใช้กรงเล็บปาดคออัตวินิบาตกรรมตัวเองทุกอย่างก็จบลง หรือ

บินพุ่งชนภูผาสถูง นับร้อยนับพันครั้ง จนกว่าจงอยปากทั้งองุ้มหัก ทุบกรงเล็บกับหินผาจนหักหลุด ใช้จงอยปากเลาะขนออกให้บางเบา-กลับมาโบยบิน

กระบวนการทั้งหมดนี้ ใช้เวลาราว 5 เดือน วันแล้ววันเล่า ครั้งแล้วครั้งเล่า แม้เจ็บปวดต้องอดทนเพื่อชีวิตใหม่ที่ยังอาจ สง่างาม-ท้องฟ้ากว้าง นี่คือช่วงเจ็บปวดที่สุดของชีวิตอินทรี

องค์กรมีพัฒนาการ มีวิวัฒนาการ ย่อมต้องปรับตัว รับมือกับสถานการณ์ การเปลี่ยนแปลง ใหม่ ทั้งที่เกิดจากเงื่อนไขภายในภายนอกองค์กรตลอดเวลา เมื่อไรที่การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเร็วกว่าการเปลี่ยนแปลงจากภายใน เมื่อนั้นก็เป็นจุดจบขององค์กรอย่างใด ? ว่าไว้

การเปลี่ยนแปลงย่อมเจ็บปวด-ให้เชื่อมั่น ก่อนจะเห็นท้องฟ้า
สีทอง อาจต้องทนขมขื่น-เศร้าหมองในคืนนี้

21.
เปลี่ยนได้
ด้วย
Mindset

6-7 ปีก่อน ข้าพเจ้าเดินทางไปเจรจาความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในประเทศจีนอยู่หลายรอบ สังเกตว่าในทุกครั้งที่ไปในทุกมหาวิทยาลัยในทุกเมืองของประเทศจีน จะเจริญเติบโตก้าวหน้าแบบก้าวกระโดดมากในทุกเรื่อง

วันหนึ่งในยามเย็นหลังขณะเดินทอดน่องชมเมือง ข้าพเจ้าชวนคุยโน่นนั่นนี่ ก่อนมาจบลงที่ชื่นชมการเติบโต พัฒนาการของเมือง และพลเมืองของเขา เพื่อนอาจารย์ท่านหนึ่งก็บอกด้วยเสียงอันดังว่า

ประเทศจีนกว้างใหญ่ มีประชากร ทรัพยากรมหาศาล คนจีนเป็นคนเก่ง หัวการค้า ทำมาหากินเก่ง การเมืองมั่นคง จะพัฒนาไปทางไหนก็ได้ ไม่เหมือนไทยเป็นประเทศเล็ก ทรัพยากรจำกัด การเมืองก็ไม่แน่วแน่นอน ไม่ต่อเนื่องการพัฒนา ข้าพเจ้าพยักหน้าเห็นด้วยเสียไม่ได้

ปีถัดมาข้าพเจ้ามีอันต้องเดินทางไปประเทศสิงคโปร์ เราพูดกัน

เรื่องการยกระดับการพัฒนาไปสู่จากประเทศยากจนสู่การเป็นโลกที่หนึ่งที่พัฒนาแล้ว ความก้าวหน้าของประชากร การเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจสำคัญของโลกในหลายด้าน ก้าวหน้าไปเรื่อยส่วนประเทศไทยจากเสือตัวที่ห้าของเอเชียกลายมาเป็นเสือล่าบากในปัจจุบัน

“ไฉ้ย ลิงคโปรประเทศเล็ก คนน้อย พัฒนา จัดการง่าย เราประเทศใหญ่ ปรับเปลี่ยนต้องใช้เวลา” ข้าพเจ้าจูนง สงสัย และตั้งคำถามถึงการสนทนาในเรื่องเดียวกันแต่ต่างบริบท

ปัญหาไม่ใช่เรื่องของเล็ก-ใหญ่ ไทย จีน ลิงคโปร ? เป็นแน่แท้
กำแพงปิดกั้นสำคัญคือสิ่งที่เรียกว่ากระบวนการคิด หรือ ที่พูดกันติดปากในแวดวงบริหารว่า “Mindset” นั่นเอง ใครทุกคนล้วนต้องมีสิ่งนี้ แต่.....

หากมี Fix Mindset กระบวนการคิดที่หยุดนิ่ง ตายตัว กลัวการเปลี่ยนแปลง อยู่กับสิ่งเดิม กรอบเดิมๆ ไม่เพิ่มเติมเรียนรู้สิ่งใหม่นานไปสิ่งนี้จะกลายเป็นกำแพงกั้น กักขัง พันธนาการ กลายเป็นพื้นที่ปลอดภัย (Comfort Zone) ที่ล้าหลัง ไม่เติบโต ไม่ก้าวหน้า ด้อยพัฒนา

หากมีกระบวนการคิดที่พลวัต ให้คุณค่ากับการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ มุ่งมั่น ทำทลาย กล้าเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ คิดนอกกรอบ พลิกสร้างโอกาส ไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค ความยากลำบาก แม้ล้มก็ลุกสู้ ถือเป็นGrowth Mindset ที่จะเปิดประตูสู่สิ่ง

ใหม่ที่ไม่คุ้นเคย

ในรายงานเพิ่มเติมด้วยว่าในวงการทรัพยากรมนุษย์ ได้ให้ความสำคัญกับสิ่งที่เรียกว่า Outward Mindset ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่มุ่งให้ความสำคัญกับการที่พนักงาน หรือเพื่อนร่วมงาน ต้องตระหนักในความเป็นภาพรวมทั้งหมดขององค์กร ไม่ใช่แค่เป้าหมายของปัจเจกบุคคลเท่านั้น

ผลรวมของทั้งหมดไม่เท่ากับทั้งหมดของผลรวม

One for all All, All for One

Outward Mindset เป็นกลไก ทักษะ และพฤติกรรมเชิงบวกที่ทำให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างความเป็นปัจเจกบุคคล เพื่อนร่วมงานในฐานะตำแหน่งแห่งที่ของการทำงาน ความเข้าใจในความเป็นมนุษย์ การคำนึงถึงผลลัพธ์ที่มากขึ้นขององค์กร และผลประโยชน์ส่วนรวมในระดับชุมชน สังคม หรือมากกว่านั้น

เมื่อตัวเราเปลี่ยน โลกก็เปลี่ยน

22. ในสนาม ขอความ ร่วมมือ

ในทุกสนามและเกมส์แข่งขัน ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชนะเสมอไป การมีหัวใจที่อ่อนโยน ความรักความเข้าใจที่มีกันและกัน มิตรภาพ คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดในแง่มุมความเป็นมนุษย์ และมันจะทลายทุกกำแพงของความกลัว และพาไปอยู่แถวหน้าของเกมส์อันสนุกสนาน และรื่นรมย์ไปพร้อม ๆ กัน จอร์จ เวตซ์กิน (Josh Waitzkin) อัจฉริยะหมากรุกรุ่นเยาว์ อาจโชคดีที่เติบโตในครอบครัวที่อบอุ่นและเข้าใจ แต่นั่นก็ไม่่ง่ายนักสำหรับพ่อที่คาดหวังและตั้งเป้าหมายไว้สูงลิ่วในช่วงแรก

คำถามที่จอร์จ เวตซ์กินถามด้วยแววอันเศร้าสร้อย ขณะพ่อกำลังหัวฟัดหัวเหวี่ยงกับการพ่ายแพ้ครั้งแรกของลูกชาย “พ่อครับ ทำไมพ่อยืนห่างอย่างนั้น” ย่อมสะท้อนในแง่มุมความสัมพันธ์ ความรัก มิตรภาพ และความเป็นครอบครัว ได้เป็นอย่างดี คือความประทับใจแรกเมื่อครั้งดูภาพยนตร์ จากเรื่องจริง อัจฉริยะเจ้าหนูหมากรุก (Innocent Moves)

เมื่อพูดถึงการแข่งขัน เรามักจินตนาการและมีภาพจำของการมีผู้ชนะ ผู้แพ้ แบบคู่ตรงข้าม แต่สนามของการแข่งขันในปัจจุบัน เริ่มมีความหมายที่เปลี่ยนไปและมีแนวคิดแบบชนะไปด้วยกัน (Win-Win) มากขึ้น “ร่วมมือกันทุกฝ่ายจะชนะ แข่งขันต่างฝ่ายต่างพ่ายแพ้

ขอบอกมาก ๆ กับไอเดียรายการเรียลลิตี้โชว์ เฟ้นหาสุดยอดนักธุรกิจแบ่งปัน (Win Win WAR Thailand) แข่งขันเพื่อแบ่งปันร่วมมือกันเพื่อสร้างสรรค์ในสิ่งที่แตกต่างในทางการบริหารต้องสร้างระบบและกลไกการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ ที่ทำให้ทุกหน่วย ทุกองค์กรชนะ มีแรงกระตุ้นสำหรับการสร้างสรรค์ ไร้สรรค์สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา ข้าพเจ้าใช้การบริหารแบบปลาตกทะเล (Catchfish Management) และคายัค (Kayak Model)

บริหารแบบปลาตกทะเล คืออะไร? เรื่องเล่ามีว่าในประเทศนอร์เวย์ ที่มีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะปลาซาร์ดีน ชาวประมงออกล่ากันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน แต่ปลาซาร์ดีนที่จับได้มาจะตายในเวลาอันรวดเร็ว แม้สร้างบ่อพักในเรือ จำลองสภาพแวดล้อมเหมือนอยู่ในทะเลก็ตาม ปลาซาร์ดีนที่ตายแล้วขายในราคาที่ต่ำกว่าปลาเป็น 2 เท่า ความบังเอิญในวันหนึ่งของการออกล่า มีปลาตกทะเลติดอวนร่วมฝูงปลาซาร์ดีนมาด้วย เมื่อทั้งหมดถูกปล่อยลงบ่อพัก พบอัตราการตายของปลาซาร์ดีนน้อยมาก ชาวประมงมีรายได้เพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า

ปลาตกทะเลกินปลาซาร์ดีนเป็นอาหาร สัญชาติญาณการ

เอาตัวรอด-การมีชีวิต

การบรรยายสาธารณะแก่นักบุคลากรฯหนึ่ง ข้าพเจ้าเปิดคลิปวิดีโอสั้น...นักท่องเที่ยวยาวเรือคายัคช้า ๆ อ้อยอิง ขึ้นชมความงามของทะเล สายลม แสงแดด บรรยากาศแบบทะเล ทะเล ชายฝั่งทะเล คว้า

แต่แล้วก็เหตุการณ์อันน่าระทึกขวัญ ไม่คาดคิด คาดฝัน ก็เกิดขึ้น เมื่อจู่ ๆ ฉลามมหิมาโผล่มา หมายถึงนักท่องเที่ยวยาวนี้

วินาทีชีวิต เขาพายเรือหนีการไล่ล่าของฉลาม สุดกำลัง

ปลดปล่อย ทุกพลัง เขารอดมาได้-แรงกระตุ้นการมีชีวิตอยู่

สร้างสนามการแข่งขันเชิงสร้างสรรค์ กระตุ้นการเปลี่ยนแปลง มีหลายหลาก : กิจกรรมเคลื่อนไหวเปลี่ยนสู่ยุทธศาสตร์และจุดหมาย มหาวิทยาลัยทักษิณ ช่วงเดียวไมโครโฟนคนบดี เข้มขัน จริงจังแบบเรียนรู้ ไชว์ แซร์, โครงการขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพองค์การสู่ความเป็นเลิศ (EdPEX) ไม่ใช่แค่พิธีกรรมลงนามคำรับรองการปฏิบัติงานอีกต่อไป มากไปด้วยสีสัน ตื่นตาตื่นใจกับผลการดำเนินในภาพรวม ภาพย่อยระดับส่วนงานในสไลด์ ลีลาของของคณบดี/ ผู้อำนวยการ กระชับ จับใจ ให้สาระ เพียง 1 สไลด์ ใน 5 นาที, การเฝ้าพลังสู่คุณภาพและความสำเร็จที่ยั่งยืน โดยอธิการบดี เป็นต้น

ในทุกสนามและเกมส์แข่งขัน ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ชนะเสมอไป...

23.
สิ่ง
เรียกว่า
ครอบครัว

การบริหารแบบเราคือ ครอบครัวย เป็นอีกแนวทางหนึ่งในขับเคลื่อนองค์กรให้ความสำเร็จในทุกมิติทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระยะเริ่มต้นของการก่อร่างสร้างองค์กรใหม่ เมื่อครั้งเข้ารับตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการคนแรกของสำนักส่งเสริมการบริหารวิชาการและภูมิปัญญาชุมชน หรือ สสช. อันเป็นองค์กรใหม่ที่เกิดจากการควบรวมวิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน และภารกิจบริการวิชาการ ของฝ่ายวิชาการเข้าด้วย

จากหลาที่ หลายใจมุ่ง ข้าพเจ้าเลือกใช้ระบบความสัมพันธ์เป็นจุดเริ่มต้น เชื่อมต่อ พลิกสร้างสสช. ให้เป็นองค์กรที่มีชีวิตชีวา สุข ทุกข์ สนุกไปด้วยกันดังครอบครัว

ข้าพเจ้าเชื่อในคำเขียน เลียฟ ตอลตอย (Leo Tolstoy) อย่างที่ใครบางคนนำมาเล่าไว้

“ครอบครัวที่มีความสุข ทุกครอบครัวล้วนเป็นเช่นเดียวกัน ครอบครัวที่ไม่มีความสุขนั้น จะไม่มีความสุขในแบบของตนเอง”

“ใช้ชีวิตรวมนหมู่ ร่วมหัว จมท้าย ลุยไหนลุยกัน” คาถาประจำใจ
ไว้ปลุกเร้า

ทำงาน ผ่อนคลาย เทียว ไปไหนไปด้วย ไม่มีพิธีรีตอง ไม่เป็น
ทางการ ใส่ใจ หาจังหวะผ่อนคลายเป็นของตัวเอง หมั่นสังเกต
ดูแลหัวใจกันและกัน

“เหนื่อย แต่สนุก” ทีมงานมักบอกอย่างนี้เสมอ

แต่.....

(1) ไม่ใช่ทุกอย่างเป็นความสัมพันธ์แบบเราคือ ครอบครัว
คล้อยตามกันไปในทุกเรื่อง ในงานต้องใช้หลักการ เหตุผล และการ
วิเคราะห์ที่เข้มข้น ในปฏิบัติการใช้ความสัมพันธ์ แนวทางหลักใน
ระยะแรกเริ่มต้นจึงอยู่ที่

“สานสัมพันธ์ สร้างงาน พัฒนาคน คิดค้นกิจกรรม ลงมือทำด้วย
หัวใจ”

“การจะรู้ว่าคนคนนั้นเป็นอย่างไร ต้องพูดคุยกัน มองเข้าไป
ในดวงตาเขาเท่านั้น...จึงใช้สมองวิเคราะห์และฟังเสียงของหัวใจ
หัวใจไม่เคยโกหก...คำประทับใจในหนังสือเรื่องเด็กหญิงสีน้ำตาล
(Sugar Child)

(2) ความสัมพันธ์ไม่ได้คงที่ ตายตัว หรือยังยืนตลอดไปในระยะ
ยาวต้องสร้างบรรทัดฐานของความสัมพันธ์

(3) จากความสัมพันธ์ ต้องหาจังหวะเปลี่ยนโมเมนตัม (Momentum)

ไปอีกขั้นของการเปลี่ยนแปลงเชิงวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ในเชิง
คุณภาพ

ทุกครอบครัวล้วนมีความทรงจำและเรื่องเล่า

ข้าพเจ้ายกระดับง่าย ๆ ด้วยเทคนิคใหม่ไลน์ ในคราวสัมมนา
ย้อนเวลาสู่การสร้างทิศทางเติบโตอย่างยั่งยืน ข้าพเจ้าเริ่มกระบวนการ
ด้วยการส่งผ่านความรู้สึก ความทรงจำ ต่อด้วยสำรวจสถานการณ์
จุดเริ่มต้น จุดเปลี่ยน ความสำเร็จ ความล้มเหลว สิ่งฝันในใจ ภาพ
อนาคตองค์กร น่าสนใจว่ามันเป็นทั้งเครื่องมือยกระดับ ปลุกเร้าพลัง
ฟื้นศักยภาพปัจเจก และการหลอมรวมเป็นพลังงานร่วม....แถม
เรียกน้ำตาท่วมกัน ล้นห้อง แต่ไม่ดราม่า

การก่อการอันมากมาย เหลือเชื่อ มหัศจรรย์ ไม่คาดคิด มีจุด
เริ่มต้นที่สสช.

นี่เป็นวันเวลา (Moment) ที่สุดยอด และมีโมเมนต์ยอดเยี่ยม
กับทุกสิ่งอย่างที่เรียกว่าครอบครัว

24.
สร้างจาก
ความเป็น
มนุษย์

ในระบบราชการมีการประชุมเยอะแยะมากมาย การประชุมที่เป็นทางการ ภายใต้ ขนบ ระเบียบ และแบบแผนที่แทบตายตัว-แข็งเพื่อทราบ รับรองรายงานการประชุม สืบเนื่อง พิจารณา และอื่น ๆ

มีให้เห็นกันดาษดื่น คราหนึ่ง ข้าพเจ้านั่งดูว่า มหาวิทยาลัย มีการประชุมที่เยอะเกินไป ติดรูปแบบ ใช้เวลานาน ล้นเปลืองทั้งเวลา เอกสาร (แม้จะเปลี่ยนเป็นแบบไร้เอกสาร) เบียดประชุม ไฟฟ้า แอร์คอนดิชัน อาหารว่างเสิร์ฟระหว่างการประชุม เป็นต้น

การละเล็กรูปแบบ วิธีการที่คุ้นเคย ต้องปรับความคิด ให้ความรู้ จัดกระบวนการเรียนรู้ ข้าพเจ้าใช้วิธีการแบบลูกผสม ในช่วงแรกของ การนั่งหัวโต๊ะ

ง่าย ๆ และพื้นฐานที่สุดคือ ยกเลิกระบบการเสิร์ฟอาหารว่าง จำกัดเวลาการประชุมที่ชัดเจน ลดเอกสาร หันมาใช้ E-Doc ในฐานะ ส่วนหนึ่งของมาตรการ “เปลี่ยนความสูญเปล่าสู่ความสำเร็จด้วย แนวคิดแบบลีน (Lean Thinking) : 9 Quick Win and 2 Campaign

in LEAN for TSU

[มีรายงานทางแพทย์เกี่ยวกับโรคที่เรียกว่า *Binge eating disorder* กินไม่หยุด ไม่หยุดกิน กินแม้มันหิว นิสัย/ความเคยชิน กินจุบกินจิบ กินเสร็จก็พาลว่า ด่า ตำหนิ ตัวเอง ตามมาด้วยการออกตัว ให้กำลังตัวเอง ค่อยออกกำลังกาย ทำให้เกิดโรคมากมายตามมามากมาย อ้วน เบาหวาน ความดัน ไขมัน...ที่มาของการยกเลิกเสิร์ฟมาจากปรารภนาดีล้วนๆ นะครับ...Mahadev Muhammad อดีตนายกรัฐมนตรีมาเลเซีย เคยให้สัมภาษณ์จากประสบการณ์ตรงให้ลูกคิดว่า-ไม่อย่าเป็นอัลไซเมอร์ให้อ่านหนังสือ อยากรอายุยืนให้หัวเราะ ออกกำลังกาย ที่สำคัญ อย่า ! อย่าตามใจปาก]

มาตรการเปลี่ยนความสูญเปล่าสู่ความสำเร็จด้วยแนวคิดแบบลีน ประกอบด้วย การลดขั้นตอนกระบวนการของระบบ ลดการใช้วัสดุสำนักงาน การมอบของที่ระลึก การใช้วัสดุ เน้นการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ/อบรม/สัมมนาในสถานที่มหาวิทยาลัย การแจกเอกสารและวัสดุสำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการ/อบรมสัมมนา การใช้ระบบการจัดการประชุมแบบอิเล็กทรอนิกส์ และการใช้ห้องประชุม 2 รณรงค์เชิญชวน (Campaign) ได้แก่ การให้บริการน้ำดื่ม และหลีกเลี่ยงการบริการอาหาร และการขจัด ทัศนะอุจาด (Visual Pollution) หรือ มลภาวะทัศนียภาพ (Eyesore)

ยกระดับการประชุมในลำดับถัดมา จากขอบและแบบแผนการประชุมที่มีด้วยการสร้างบรรยากาศแบบสนทนา ชวนคิดชวนคุย

มากขึ้น ในช่วงท้ายของการประชุมหลังหมดวาระที่จัดเตรียม
ข้าพเจ้ามักตั้งโจทย์ ประเด็นให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนกันอย่างกว้าง
ขวาง

หลายครั้งคล้ายคราพบ่ว่า กระบวนการ-วิธีการนี้ได้ข้อเสนอ
เสนอแนะดี ๆ ที่สามารถนำไปต่อยอดในมิติการทำงาน การริเริ่ม
นโยบายใหม่ได้อย่างคาดไม่ถึง แม้ไม่ถึงกับเป็นห้องปฏิบัติการทาง
นโยบาย (Policy Lab) แต่ในความซับซ้อนเชื่อมโยงของปัญหา
สถานการณ์ พลวัต และการเปลี่ยนแปลง โบราณว่า “สองหัวดีกว่า
หัวเดียว หลายหัวย่อมพริศแพรว์จินตนา เกิดปัญญาปฏิบัติการ”

ข้าพเจ้าชอบคำว่าปัญญาปฏิบัติการ นิยามเองในบริบทนี้ว่า
หมายถึง การใช้ปัญญาที่เกิดจากกระบวนการคิด วิเคราะห์ เป็น
เจ้าของร่วมกัน (บนความเชื่อแต่ละคนย่อมมีแนวคิด ทฤษฎีและ
ความรู้ันั้น) แล้วมาสร้างระบบปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม ตอบสนอง
ได้ตรงจุด ตรงเป้า ผลพลอยได้ตามมาคือ ชุดความรู้ประสบการณ์
และคุณค่าใหม่ในการทำงาน

**การประชุมทำให้เกิดอำนาจ การสนทนาทำให้เกิดปัญญา-
ปัญญาประดิษฐ์**

ปัญญาที่ประดิษฐ์สร้างจากความเป็นมนุษย์

25.
น้อย
แต่'มาก

ผู้บริหารหลายท่านมักบ่นให้ฟังบ่อยๆว่างานยุ่งมาก ทำงานไม่ทัน
อยากมี 10 เดียร์ 20 กร แบบทศกัณฐ์ ข้าพเจ้าพยกหน้าเชิงเห็นใจ
นึกถึงกฎพาราโต (Pareto Principles) ของนักเศรษฐศาสตร์ชื่อดัง
ชาวอิตาลี วิลเฟรโด พาราโต (Vittfredo Pareto) : 80/20 อันลือลั่น

กฎพาราโต มีอยู่ว่าการลงมือลงแรง 20 เปอร์เซ็นต์ ส่งผลให้
เกิดผลลัพธ์ 80 เปอร์เซ็นต์ ถ้าทำในสิ่งที่สำคัญ ในทางกลับกันการ
ลงมือลงแรง 80 เปอร์เซ็นต์ อาจทำให้เกิดผลลัพธ์เพียง 20 เปอร์เซ็นต์
เท่านั้น ถ้าเลือกทำในสิ่งที้ง่ายๆ ไม่ทำทนาย งานประจำที่ซ้ำซากและ
ชินชา ไม่กล้าเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าทดลองอะไรใหม่ ๆ

ทำมากอาจได้น้อย ทำน้อยกลับได้มาก ไม่ใช่หลุมพราง-ตำรา
ของคนขี้เกียจอย่างทีกล่าวกัน

กฎพาราโต มีให้เห็นบ่อยๆ

80 เปอร์เซ็นต์-สับสนในหน้าที่-รับแขก แจกของ ร้องเพลง
วิ่งหาแสง แข่งออกงาน ชอบอวดเงิน เน้นรูปแบบ ไม่มีคอนเทนท์

เซ็นต์แต่แฟ้ม ฯลฯ

- นานมากแล้วผู้บริหารท่านหนึ่งเล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า “วันนี้ยุ่งทั้งวัน แฟ้มเต็มโต๊ะ” ครั้นเมื่อข้าพเจ้ารับตำแหน่งคณบดีคณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สิ่งแรกที่ทำ คือ การจัดลำดับงาน และมอบอำนาจไปตามความรับผิดชอบที่ชัดเจน สามารถลดแฟ้มลงได้มากถึง 60 เปอร์เซ็นต์ (อาจลดได้ถึง 80 เปอร์เซ็นต์ถ้าต้องการ ทำให้มีเวลาในการขบคิด ใคร่ครวญในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์มากยิ่งขึ้น แต่สิ่งนี้ต้องมาพร้อมกับระบบ กลไกการกำกับควบคุม ติดตาม การไต่ซำ ที่มากขึ้นด้วย)

- 80 เปอร์เซ็นต์ของกฎระเบียบ มาจากความต้องการจัดการปัญหาคนที่ไม่เคารพกฎระเบียบเพียง 20 เปอร์เซ็นต์ แต่ทำให้คนขยันทำงาน 80 เปอร์เซ็นต์ได้รับผลกระทบ

- 80 เปอร์เซ็นต์ของการบ่นและนินทา มาจากคนไม่ขยันทำงาน/ขี้เกียจ 20 เปอร์เซ็นต์

- 80 เปอร์เซ็นต์ของความสำเ็จ มาจาก 20 เปอร์เซ็นต์แรกของความพยายาม

นี่คือเหตุผลที่ว่าต้องโฟกัสไปที่ 20 เปอร์เซ็นต์ เพราะการโฟกัสหาจุดสำคัญที่สุดของงานเจอ สร้างคานงัดให้ถูกจุด ลงมือปฏิบัติการถูกจังหวะ ผลลัพธ์ก็ตามมา

“งานที่สำคัญ ต้องสร้างแรงกระเพื่อมเป็นระลอกคลื่นของการเปลี่ยนแปลง”

“หาจุดยืนกับค่านั่งที่ยาวพอมาให้ฉัน แล้วจะเคลื่อนไหวโลกให้ดู”
อาร์คิมิดีส (Archimedes) นักคณิตศาสตร์ นักปรัชญา ดาราศาสตร์
ผู้ยิ่งใหญ่ในยุคกลางก่อนแสงสว่างทางปัญญา (Enlightenment) ทำทนาย
ไว้

Eureka ยูเรก้า!

ศักยภาพอันยิ่งใหญ่ มักแฝงเร้นเล็กๆ อยู่ภายใน ถ้าได้รับการ
ปลดปล่อยจะยิ่งใหญ่เสมอ

26.
หัวใจ
ไม่เคย
โกหก

เราทั้งทีม-ทีมบริหารแม้มีประสบการณ์บริหารกันมานานอย่างน้อยในระดับต่าง ๆ หากในการบริหารระดับสูง ที่เทียบเท่ารองอธิการบดีขึ้นไป ไม่มีใคร? ยกเว้นข้าพเจ้าที่เคยดำรงตำแหน่งรองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบริการวิชาการ สมัยรองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย ชำนิ เป็นอธิการบดีวาระ 2

บทเรียน-วาระแรกของการประชุมทีมบริหาร ข้าพเจ้าเห็นว่าเราต้องทำงานกับผู้คนมากมาย หลากหลายระดับ ความคาดหวัง ความต้องการ ผู้บริหารต้องมีคาถาประจำใจจากสามก๊ก

“อ่านคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น”

อ่านคนออก สำนวนรู้หน้าไม่รู้ใจ คดในข้อ งอในกระดูก ยังใช้ได้เสมอ การมองคนแต่ผิวเผิน จากคำพูดและการสื่อสาร ยิ่งในสื่อสังคมออนไลน์ด้วยแล้ว ยิ่งต้องยิ่งระวัง อาจทำให้ตัดสินใจผิดพลาด ตกม้าตาย จากการอ่านวิเคราะห์คนผิดพลาด หรืออ่านคนไม่ออก บทเรียนเหล่านี้เราทุกคนล้วนมีมากันแล้วทั้งนั้น ดี/ไม่ดี

สอพลอ/ไม่สอพลอ ประจบประแจง เลี้ยแข้งเลี้ยขา เจตนาดี/เจตนา ร้าย แต่ก็อย่าหวาดระแวงจนเกินไปกระทั่งไม่ไว้วางใจใครเอาเสียเลย ก็ส่งผลเสียแบบหนึ่งในอีกทางหนึ่งเช่นกัน

คล้ายคล้ายคลบลคลามีการอ้างอิงคำพูดของ อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกา อยู่บ่อยว่า อยากรู้ว่าเขาเป็นคนเช่นไร ลองให้อำนาจให้เขาดู แล้วจะรู้ว่าธาตุแท้ เขาเป็นเช่นไร ข้าพเจ้าคิดว่าเป็นการเสี่ยงเกินไป คนจีนสอนศาสตร์ ด้านนรลักษณ์ศาสตร์ หรือการดูโหงวเฮ้ง พุทธศาสนาว่าให้ดูที่จริยา หรือจริต 6 ประการ หรือ “แลตนา” อย่างที่ศาสตราจารย์สุฉิงค์ พงษ์ไพบูลย์ สอนไว้ก็อาจซับซ้อน ส่วนข้าพเจ้าอ่านคนจากการ สนทนาและให้ราคาคนที่กำลังลงมือทำ

บอกคนได้ ความเชื่อหนึ่งที่ต้องมีในความคิดผู้บริหาร คือการ เชื่อว่าคนสามารถพัฒนา ยกระดับและเปลี่ยนแปลงได้ นอกจากการ พัฒนาด้วยวิธีการด้านทรัพยากรบุคคล เช่น การส่งไปพัฒนา ยก ระดับทักษะใหม่ (Reskill Upskill, Newskill) การสร้างงาน สร้างพื้นที่ การทำงานและการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติ โดยผู้นำทำหน้าที่ เป็นโค้ช ชี้ทิศ เสริมทาง สร้าง/ดัดศักยภาพคนทำงานออกมา

เป๊ป กวาร์ดิโอลา (Pep Guardiola) ผู้จัดการทีมที่ยอดเยี่ยมจาก สโมสรแมนเชสเตอร์ซิตี (Manchester City Football Club) ที่ได้ชื่อ ว่าเป็นเป็นโค้ชอัจฉริยะในวงการฟุตบอลสมัยใหม่ เขาพาทีมกวาด แชมป์มากมายด้วยจินตนาการ รูปแบบการเล่นที่ไม่ตายตัว ยากคาดเดา

วงการฟุตบอลมักกระแนะกระแหนว่าคุมทีมที่มีเงินถึงเงินถึง พุ่มเงิน
ซื้อนักเตะได้ตามแผนการเล่น ซึ่งก็นานาจิตตัง แต่สิ่งหนึ่งที่วงการที่
และยอมรับเอามาก ๆ คือแฟน รีดเร้นศักยภาพของนักเตะให้
ฉายแสง เปล่งประกาย เป็นนักเตะระดับโลก และรูปแบบการเล่นที่
เน้นทีม ผู้เล่นต้องปรับตัวให้เข้ากับทีม

แอดเร็กซ์ซอน โมราแอส (Ederson Moraes) ผู้รักษาประตูให้
สโมสรแมนเชสเตอร์ ซิตี้ จะรีดความสามารถของผู้เล่นทุกคน
ออกมาให้เป็นผู้เล่นที่ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

ข้าพเจ้าคิดว่าโค้ชที่ดี ต้องสร้างจังหวะ พลิกแก้เกมส์ เปลี่ยน
โอกาส รุก รับ พักยก ขอละลานอก ต่อเวลา ฯลฯ แต่ที่สำคัญสูงสุด
คือ การเร้าพลังสร้างแรงบันดาลใจ (Passion) และการเคียงข้างทีม

ใช้คนเป็น การมอบหมาย-ใช้คนให้ถูกกับงานตามจำนวนแท้
แต่ตั้งแต่เดิม (Put the Right Man on the Right Job) สำคัญไม่
ยิ่งหย่อนกว่ากัน บนความเชื่อพื้นฐานที่ว่าทุกคนมีคุณค่า มีความ
สามารถที่แตกต่างกัน ถ้ามอบหมายงานที่เหมาะสม ตรงกับความ
สามารถ จะทำให้ประสบความสำเร็จทั้งต่อคนทำงานและองค์กร
ไม่เช่นนั้นรัฐบุรุษผู้คิดการณ์ไกลอย่างเล่าปี คงไม่ถึงกัมวิจวอน
หลังน้ำตา ไน่มน้ำวขงเบ้งเป็นที่ปรึกษา/ กุนซื่อ เป็นแน่แท้

มีบ้างผิด-ด้วย “หลง”-กรรม คำพูด หรือประเมินผิดพลาดคิดว่า
ม้าสามารถปีนต้นไม้ หรือสามารถฝึกเปิดให้หัดบินแบบอินทรีได้
สิ่งที่อัลเบิร์ต ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) พูดว่า “ถ้าให้ปลาปีนต้นไม้

คงต้องใช้เวลาตลอดชีวิต” ชวนให้คิด

การอ่านคนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น เป็นทั้งศาสตร์ และศิลปะ ต้องหมั่นศึกษา เรียนรู้ไปพร้อมกัน สิ่งหนึ่งที่ข้าพเจ้าใช้มาตลอด วิธีการแบบง่าย ๆ -สามัญสำนึก

...คิดถึงผลประโยชน์ส่วนรวมก่อนผลประโยชน์ส่วนตัว มีพื้นฐาน การแสดงออกถึงความเป็นมนุษย์ของตนเองและคนอื่น มองแววดา และดวงตา เพราะดวงตาเป็นหน้าต่างของหัวใจ

หัวใจไม่เคยโกหกใคร-เห็นแววดาพวกเรา แล้วมีความสุข ข้าพเจ้า บอกกับทีมงานในหลายครั้งหลายครา และหลายกลุ่ม

27. คนโง่ ในแบบ ที่เป็น

ในระหว่างการปรึกษาหารือกับหัวหน้าฝ่ายในสำนักงานมหาวิทยาลัย
ท่านหนึ่ง ข้าพเจ้าตอบคำถามหนึ่งของเธอว่า “ไม่มีความรู้ในเรื่องนี้
ขอไปศึกษาค้นคว้าก่อน”

เธอมองหน้าข้าพเจ้าระคนแปลกใจก่อนพูดด้วยน้ำเสียงค่อย ๆ
ไม่มั่นใจว่า

รู้สึกแปลกใจกับคำตอบ คำสารภาพตรง ๆ ว่าไม่มีความรู้ ทั้งยัง
แสดงถึงความกระตือรือร้นในการหาความรู้ในสิ่งที่ไม่รู้ หัวหน้าส่วน
ใหญ่มักแสดงออกเป็นผู้รอบรู้มากกว่า เธอว่า

ข้าพเจ้านึกถึงคำของอาร์เธอ เฟลค (Arthur Fleck) ตัวเอกใน
ภาพยนตร์เรื่องโจ๊กเกอร์เวอร์ชันล่าสุด

คนโง่มักแสดงตนให้ผู้อื่นเห็นว่าตนเป็นผู้ฉลาดอยู่เสมอ

เราเป็นเด็กเสมอในสายตาของแม่ ครั้งหนึ่งแม่ดูข้าพเจ้าว่า
ฉลาดนักหนาเกี่ยวกับเรื่องโง่ ๆ ...วิธีการจัดการกับคนที่คิดว่าฉลาดกว่า
คนอื่น คือการทำให้เขาคิดว่าฉลาดกว่าคนทุกคน

รองศาสตราจารย์ ดร.วิชัย ชำนิ อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยทักษิณ
บอกว่า คนโง่ คนใจแคบ มักเป็นคนคนเดียวกัน พูดกับคนใจแคบให้
แก้งโง่ ท่านว่าอย่างนั้น

เมื่อครั้งเข้าอบรมหลักสูตรผู้จัดการนวัตกรรม รุ่น 2 (Certified
Innovation Management ;CIM 2) อภิรัตน์ หวานชะเอม บรรยาย
ไว้ตอนหนึ่งว่า ผู้นำอย่าทำตัวเป็นน้ำเต็มแก้ว ต้องหมั่นเทน้ำออก
จากแก้วบ่อยๆ เพราะถ้าคิดว่าตัวเองฉลาดแล้วเมื่อไหร่ มันคือจุด
เริ่มต้นความโง่

คนโง่และขี้เกียจเก็บไว้ใช้ทำงานตามคำสั่งพอได้ โง่แต่ขยัน
ให้หน้าไปตัดหัว เพราะจะทำให้งานเสียหายและก่อความเดือดร้อน
ตำราขงจื้อเขียนไว้

คนโง่มักเป็นเหยื่อของคนฉลาด คนฉลาดมักเป็นเหยื่อของคน
แก้งโง่ ชื่อหนังสือเล่มหนึ่งของซีเอ็ดบุ๊คสำนักพิมพ์ วางจำหน่าย
เมื่อ 5-6 ปีก่อน

กระนั้นข้าพเจ้าคิดว่า ผู้นำ นั้น เป็นทั้งการแก้งโง่ในบางครั้ง
บางครา ฉลาดพอที่จะโง่ และโง่เพื่อที่จะฉลาด ซึ่งในมุมหนึ่งก็คือ
การตระหนักรู้เสมอว่าเราไม่ฉลาด เพราะนั่นจะเป็นหนทางของ
การแสวงหาความรู้ในจักรวาลของความรู้อันมหาศาล

งานบริหารคืองานวิจัย เพราะไม่รู้ และใครรู้ จึงต้องวิจัย
ไม่มีการบริหารใดที่ปราศจากการวิจัย

งานวิจัย คือ การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่ ผู้บริหารจึงต้องมี

วิญญาณและวัฒนธรรมนักวิจัยอยู่ในตัวและหัวใจ หมั่นตั้งโจทย์ ตั้งคำถาม พยายามหาคำตอบ ทบทวน ตรวจสอบวรรณกรรมอย่างเข้มข้น กลุ่มเล็ก ทดลอง พัฒนาเครื่องมือที่เหมาะสมและเป็นไปได้ วิเคราะห์ สังเคราะห์ ยกระดับเป็นชุดความคิด ความรู้ ปัญญา และลงมือปฏิบัติการ

การปฏิบัติการจะมีความหมายอะไร ถ้าไม่มีฐานคิดที่หนักแน่น จากวิจัยมารองรับ

เช่นเดียวกับนักอ่านไม่ได้เป็นผู้นำทุกคน แต่ผู้นำทุกคนต้องเป็นนักอ่าน แฮรี เอส ทรูแมน (Harry S. Truman) อดีตประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกากล่าวไว้อย่างนั้น

ข้าพเจ้าเห็นด้วย

28.
ดลาม
ในคลอง
ชลประทาน

ในวันแถลงนโยบายบริหาร ร่วมสร้างหมุดหมายสู่การเปลี่ยนแปลง
ครั้งใหม่ที่แตกต่างกับบุคลากรและเพื่อนร่วมงานที่มหาวิทยาลัย
ทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ข้าพเจ้าประกาศเรื่องการขับเคลื่อน
มหาวิทยาลัยทักษิณ สู่การเติบโตจากรากสู่โลก (The University of
Glocalization)

จากสถานการณ์ ความท้าทาย สองกระแสในปัจจุบัน กระแสหนึ่ง
คือภาวะถดถอยของความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalization) จากวิกฤตการณ์
โควิด-19 จากการทบทวนโลกาภิวัตน์” (Rewiring Globalization) และ
กระแสหนึ่งคือ “โลกาภิวัตน์ที่ลดลง” (Deglobalization) ได้ทำให้เกิด
การสร้างความหมายและอัตลักษณ์ใหม่ของความเป็นรัฐชาติ/ท้องถิ่น
ภิวัตน์ (Localization) ที่เข้มข้นเด่นชัด แต่ทิศทางการไหลของสอง
กระแสนี้มีโอกาสของการบรรจบได้มากขึ้นมากกว่าเป็นคู่ขนานแบบ
ที่ผ่านมา ๆ มา

การบรรจบกันบนจุดนัดพบ ทำให้เกิดพื้นที่/สถานที่เชื่อมต่อและ

การปฏิสัมพันธ์ระหว่างความเป็นโลกาภิวัตน์และความเป็นท้องถิ่น
ที่เรียกว่า Glocal Space (Global+ Local) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่จะทำให้เกิด
การสร้างสรรค์ การแสวงหาทางเลือกใหม่ของการพัฒนา และที่สำคัญ
คือการนวัตกรรมสังคม (Social Innovation)

นี่คือโอกาสของประเทศ โอกาสของมหาวิทยาลัยทักษิณ ข้าพเจ้า
ประกาศ

“มหาวิทยาลัยทักษิณ จะให้ความสำคัญกับการสร้างองค์ความรู้
นวัตกรรมสังคมเชิงพื้นที่ โดยใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สร้างจุดเปลี่ยน
หมุนเนื่องการเปลี่ยนแปลงจากข้างล่าง...เราต้องเป็น “ปัญญาให้
สังคม เป็นแสงสว่างให้ฐานรากได้เติบโตอย่างแข็งแกร่ง มั่นคง ไป
พร้อม ๆ กับการเป็นสะพานเชื่อมรากสู่โลกที่ไกลออกไป และทำให้
โลกเอื้อมมือมาถึงท้องถิ่น”

หลายคนอาจกังขา-วาทกรรม ข้าพเจ้าปลุกเร้าความมั่นใจ
“ทุกสิ่งเป็นไปได้ ถ้าเชื่อมั่น มีการสนับสนุน สร้างระบบปฏิบัติการ
สร้างทีมที่ยอดเยี่ยมในทุกมิติ”

เพื่อนนักวิจัยคนหนึ่งแซวข้าพเจ้าก่อนขึ้นเวทีว่า “เราว่าแย่แต่
น้ำเต๋ในคลองชลประทาน จะไปว่าแย่ พายเรือในมหาสมุทรก็ยากอยู่
อยู่นะท่าน”

คำอุปมาจากที่ตั้งมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ที่มีคลอง
ชลประทานตัดผ่าน สองฟากฝั่งคลองมีถนนขนานข้าง ยามขับรถบน
ถนนเส้นนี้ทั้งยามเช้าและยามเย็น เห็นสายน้ำไหล นกกระยางเฝ้า

อย่างทอดน่อง เป็นบรรยากาศที่สวยงาม

ข้าพเจ้ายิ้มแล้วตอบกลับไป

“เราจะล่อฉลามให้มาว่ายแข่งขันกันในคลองชลประทาน
ก่อนขุนมันให้เชื่องแล้วปล่อยคืนสู่มหาสมุทร โดยที่เราอยู่บน
หลังมัน”

29.

คนนอก
-คนใน

แม้หนังสือสั่งการให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ดำเนินการกิจ “ทำอะไรให้ประชาชนหายใจ” จะถูกลดทอนให้เป็นเพียงความผิดพลาดทางธุรการและการสื่อสารที่ผิดพลาด

แต่สิ่งหนึ่งที่ดูเหมือนจะเกาะกุมโครงสร้างความคิดความรู้สึกในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนมาอย่างยาวนาน คือ การวิเคราะห์สังคมแบบ “โครงสร้างหลวม” และการวิเคราะห์ประชาชนอยู่ในวัฒนธรรมที่เรียกว่า “ใจ จน เจ็บ” ที่หมายถึงการขาดศักยภาพ พลัง ความรู้ ความสามารถในการจัดการตนเอง จึงต้องอาศัยพลังการขับเคลื่อน สร้างการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเท่านั้น ดังสะท้อนผ่านภาษา คำ การกระทำ และนโยบายอันมากมายในรูปแบบการสังคมสงเคราะห์และประชานิยม มากกว่าการเสริมพลังอำนาจประชาชนในการจัดการตนเองในมิติการพัฒนา

ในความเป็นจริง วันนี้ภาคประชาชนได้เกิดการตื่นตัวอย่าง

ขนานใหญ่ในการลุกขึ้นมาจัดการตนเอง ริเริ่มสร้างกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมที่ส่วนหนึ่งของการสร้างสรรค์ชุมชน สังคมที่เสมอภาค เท่าเทียม และเป็นธรรมมากขึ้นเรื่อยๆ และถือเป็นการสร้างรอยทางที่จำเป็นและสำคัญยิ่งสำหรับการเปลี่ยนผ่านสังคมไทยไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยในความหมายที่ประชาชนเป็นเจ้าของ

กล่าวสำหรับนักวิชาการ/นักวิจัยในมหาวิทยาลัย ถือเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการทะลایโครงสร้างความคิดความรู้สึกที่แช่แข็ง ชุมชน-สังคมแบบหยุดนิ่งตายตัว ด้วยกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม การยึดโยงเชื่อมต่อเข้ากับสนามการวิจัย การแสดงความกล้าหาญในเชิงจริยธรรม และที่สำคัญคือการทำให้นักวิจัยมีพลังสร้างการเปลี่ยนแปลง สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม การวิจัยในทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนา รับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และ/หรือสามารถนำไปใช้ประโยชน์ นักวิชาการ/นักวิจัยจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้าง “ระเบียบวิธีที่มี คุณภาพ” ประการหนึ่งก็คือการเปลี่ยนฐานะ/สถานะจากการเป็น “คนนอก” สู่การเป็น “คนใน” ซึ่งต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการทำความเข้าใจ สร้างความคุ้นเคยกับสนามการวิจัยที่จะช่วยให้นักวิจัยเข้าใจปรากฏการณ์ ดีความ ให้ความหมายจากมุมมองคนใน

กระนั้นการเป็น “คนใน” หาใช่การ “พุดแทน” แต่คือ การ “พุดกับ” ผู้คนในสนามการวิจัย ทั้งเพื่อเป้าหมายการวิจัย ประโยชน์ใน

มิติการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ และผลเชื่อมโยงของการทำให้เกิด
“สำนึกการเป็นคนใน” ที่เห็นคนเท่ากัน อันเป็นรากฐานสำคัญของ
การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมไทย

30.
ไท-
เก่า
-หัน

กระแสความเป็นไทยและการแต่งชุดไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก อันเนื่องมาจากอิทธิพลและความรุ่มรวยของละครย้อนยุคแห่งปี “บุพเพสันนิวาส” หลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนต่างใช้โอกาสนี้รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมให้ “คนไทย” แต่งชุดไทยที่สื่อสะท้อนอัตลักษณ์ไทยในรูปแบบต่างๆ มากมายสืบ

ด้านหนึ่งอาจเป็นการชื่นชมจากการโหยหาอดีต ตัวตน อัตลักษณ์ การเรียกร้องหรือสร้างความเป็นไทย ในท่ามกลางการเปลี่ยนแปลง และการเข้าสู่โลกาภิวัตน์ที่เกิดขึ้นและไหลบ่าเข้ามาอย่างรวดเร็ว ทำให้หลายฝ่ายเริ่มวิตกกังวลว่า “ไร้ราก ไร้วัฒนธรรม”

แต่ในด้านหนึ่งสังคมไทยต้องตระหนักว่า “สังคมไทย” ประกอบสร้างขึ้นมาจาก “แตกต่างหลากหลาย” การพยายามประดิษฐ์สร้าง “ความเป็นไทย” แบบหยุดนิ่ง ดิ่งเดี่ยว ตายตัว หรือการมุ่งรณรงค์ ส่งเสริม ประชาสัมพันธ์ การเลียนแบบตามๆ กัน โดยขาดความยั้งคิด ตั้งคำถามเช่นที่ผ่านมา อาจเป็นดาบสองคมที่นำไปสู่การ

แบ่งแยก กีดกัน ทำให้กลายเป็นอื่นที่หนักหน่วง รุนแรงมากขึ้นกว่า เดิมก็เป็นไปได้

สิ่งที่สังคมไทยต้องฝ่าข้ามผ่านไปด้วยกัน ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง ความเลือนไหล และความภาคภูมิใจ คือ “การตระหนัก-สำนึก” ในสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นไทย” ที่ก่อร่างสร้างพลวัติขึ้นมาจากผู้คนกลุ่มต่างๆ ในสังคม มีการผสมผสาน บูรณาการ ต่อเนื่องยาวนานในประวัติศาสตร์แห่งความภาคภูมิใจ ที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม”

การมุ่งประดิษฐ์สร้างแต่เพียง “รูปแบบ” โดยละเลยเนื้อหาสาระ และ “ความรู้” ที่เป็นแก่นแกน นอกจากทำให้กลายเป็น “เหยื่อ” ของกระแสในสังคมทุนนิยมบริโภคนิยมแบบง่าย ๆ แล้ว ยังเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างแบบหนึ่ง ที่สร้างสมความเกลียดชังให้เห็น “ไทยไม่เท่ากัน” ยิ่งขึ้นไปอีก

โจทย์ใหญ่วันนี้จึงอยู่ที่การเปิดพื้นที่ ให้โอกาสคนทุกกลุ่มได้สนทนากันอย่าง “ไท” มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เพื่อไปให้ถึงอนาคตและไฝฝันร่วมกัน

31.
ดับกระหาย
ความไม่รู้

ข้าพเจ้าได้รับการเชิญชวนร่วมเสวนาในหัวข้อ **“วิจัยอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ”** จากหน่วยงานด้านการวิจัยหน่วยหนึ่ง ซึ่งผมก็ไม่แน่ใจนักว่าลึกๆ แล้วผู้จัดคาดหวังอย่างไรต่อโจทย์และคำถามดังกล่าว

หากเพียงหมายถึงการทำวิจัยให้เสร็จก็ไม่น่าจะยากและ/หรือ ถึงกับเป็นประเด็นปัญหาในระดับที่ต้องมานั่งคุยกัน เพราะมีผู้รู้และหนังสือแนะนำสูตรสำเร็จให้เห็นกันเกลื่อนกลาด

ทว่า! หากพิจารณาในความหมายที่ลึกซึ้งขึ้น ในฐานะที่การวิจัยเป็นพันธกิจสำคัญประการหนึ่งของมหาวิทยาลัย เราต้องไม่ลดทอนคุณค่าให้วิจัยเป็นเพียงเพื่อวิจัย หากคือการนำผลงานมุ่งสู่การรับใช้และสนับสนุนการปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ดังนั้นแล้วคุณภาพของงานวิจัยจึงสัมพันธ์อยู่กับตัวตน อัตลักษณ์ ความแข็งแกร่งด้านองค์ความรู้และการประยุกต์ใช้ รวมไปถึงการกำหนดบทบาทและตำแหน่งแห่งที่ของงานและการเป็นปัญญาชนสาธารณะด้วย

ในทัศนะของ Noam Chomsky นักวิชาการนามกระเดื่องเคยกล่าวอย่างทำทายนานมาแล้วว่านักวิชาการ/ปัญญาชน ต้องทำหน้าที่ในการ “พูดความจริงและตีแผ่การโกหก” (to speak the truth and to expose lies)

ในแง่นี้ ข้าพเจ้าได้เสนอว่าคุณภาพที่จะบ่งบอกความสำเร็จของงานวิจัย ต้องคำนึงคือ

(1) ความมุ่งมาดปรารถนาของนักวิจัยเป็นสำคัญ แต่ก็ต้อง “ซื่อสัตย์” ความก้าวหน้าในศาสตร์นั้นๆ ควบคู่

(2) การวิจัยต้องเชื่อมต่อกับผู้คน/พื้นที่ศึกษาอย่างเป็นระบบขึ้น เพราะผมเชื่อว่า หอคอยงาช้างไม่เคย/ไม่สามารถเป็นพื้นที่ทำให้รู้จัก/ เข้าใจมนุษย์ได้

(3) สังเกตว่านักวิชาการ/นักวิจัยที่ฟุ้งฟักพัฒนาตัวเองได้มากระดับหนึ่งมัก “อวดเชื่อง” คิดว่าตัวเองยิ่งใหญ่ กระทั่งคนอื่นต่ำต้อย ด้อยค่าไปหมด วัฒนธรรมการวิจัยใหม่ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ไม่ว่าจะต่าง/ไม่ต่างของศาสตร์ก็ตาม เราจำต้องตระหนักและภาวนาตน “ประดุจเป็นต้นไม้ใหญ่ให้เหล่านกกากอิงอาศัย”

ใครบางคนเคยกล่าวไว้ว่า สุสานทางวิชาการมักเต็มไปด้วยคนคนที่คิดว่าตัวเองเก่งกว่าคนอื่น

ขอหยิบยืมภาษิตจันโบราณ มาดัดแปลง

การวิจัย ทำให้รู้ว่าเราโง่เขลาเพียงใด

ให้ “สังคม” เป็นบ่อน้ำทิพย์ดับกระหายความไม่รู้กัน

32.

ปัญญาน
สาธารณะ

มีข่าวอันน่าครึกโครมที่มีการพูด/เขียนถึงกันอย่างกว้างขวาง ทั้งในแวดวงวิชาการและสังคมการเมือง เมื่อมีหนังสือจากหน่วยงานถึงอธิการบดีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคใต้ “โดยอ้างว่ามีการเคลื่อนไหวและต่อต้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าถ่านหิน จากกลุ่มแกนนำในพื้นที่และพื้นที่ใกล้เคียง กลุ่มข้าราชการ กลุ่มนักวิชาการ และกลุ่มประชาสังคม หรืออาจมีบุคลากรในหน่วยงานไม่เข้าใจ... อาจหันไปให้การสนับสนุนให้ความร่วมมือ จึงขอความร่วมมือในการทำความเข้าใจ...”

ในฐานะสังกัดสังคม/ชุมชนวิชาการ และทำงานร่วมกับภาคประชาชนมาต่อเนื่อง ได้ให้ความเห็นต่อสื่อมวลชนว่าการกระทำดังกล่าวเป็น “ความแข็งขันในการแทรกแซงสิทธิและเสรีภาพทางวิชาการ อันเป็นสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่จะต้องได้รับการปกป้องทั้งในฐานะประชาชน/พลเมือง และนักวิชาการ จึงเรียกร้องให้มหาวิทยาลัยแสดงความกล้าหาญทางจริยธรรม ในการ “ปกป้อง

พื้นที่ทางวิชาการ” การแสดงความคิดเห็น และการแสดงออกทางวิชาการ

รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรแสดงบทบาทการเป็น “ปัญญาชนสาธารณะ” ที่โครงการปัญญาชนสาธารณะแห่งเอเชีย (Asian Public Intellectual Fellowship Program) ได้ให้นิยามไว้อย่าง กระชับว่าหมายถึง ผู้ที่คิดค้นสร้างสังคมให้ดีขึ้น โดยอาศัยความรู้ ภูมิปัญญา และประสบการณ์จากวิชาชีพของตน”

ศาสตราจารย์ ดร.อานันท์ กาญจนพันธุ์ กล่าวปาฐกถาไว้ว่า ปัญญาชนสาธารณะก็ต้องเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความรู้ที่เป็นสาธารณะที่ผ่านศึกษา วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจารณ์ เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์เชิงสาธารณะ หรือหลุดพ้นจากการครอบงำของ ความรู้/โครงสร้างที่คร่ำครึ

ข้าพเจ้ายังเสนอว่าในแง่การผลักดันการดำเนินโครงการพัฒนา ต่างๆ “ควรมีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างรอบด้าน รวมถึงการสร้าง/เปิดพื้นที่ในการแสดงความคิดเห็น การอภิปรายข้อมูลในวงกว้าง เพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคมอย่างแท้จริง และที่สำคัญการ แสดงออกด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ของสาธารณะ ต้องไม่ถูกกลดทอนให้เป็นเพียงการต่อต้าน คัดค้าน และต้องได้รับการปกป้องคุ้มครอง โดยถือเป็นวิถีทางของการสร้างความปรองดอง สมานฉันท์ และการอยู่กันอย่างเป็นสุข”

กล่าวให้ถึงที่สุดของการ “อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข” เราทุกคน
ล้วนปรารถนาสังคมที่เป็นธรรม เสมอภาค และมีส่วนร่วมสร้างใน
วิถีทางที่ถูกต้อง

33. ลมหายใจ ของสังคม

ข้าพเจ้าถึงกับหลั่งน้ำตากับภาพสะท้อนใจ บาดอารมณ์ความรู้สึก จากเหตุการณ์ความรุนแรงอันเกิดจากกลุ่มชายฉกรรจ์กว่าร้อยคน เข้าทำร้ายชุมชนชาวเลบ้านราไวย์ ตำบลราไวย์ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ด้วยการนำก้อนหินขนาดใหญ่ปิดทางเข้าออกพื้นที่พร้อม รถไถทำลายเครื่องมือประมง ทำให้ชาวชุมชนได้รับบาดเจ็บ เครื่องมือประมงได้รับความเสียหายจำนวนมาก

ที่สะท้อนใจคือการเพิกเฉยต่อการย้ายและการละเมิดสิทธิชาวชุมชนที่ตั้งถิ่นฐานอย่างยาวนาน ซึ่งประจักษ์ชัดทั้งในแง่การศึกษา วิจัย และข้อมูลทางประวัติศาสตร์ และที่เจ็บปวดไปกว่านั้นคือการการกระทำอันอึกอาจ ทำลายกฎหมาย และการพร้อมใช้ความรุนแรงโดยปราศจากมนุษยธรรมใดๆ ในครั้งนี้ เกิดจากการรู้เห็นเป็นใจของหลายฝ่าย ทั้งที่สยบยอมต่ออำนาจทุน และการ “นิ่งงัน” ของผู้คนต่อความรุนแรง เพราะ”การนิ่งเฉยล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการยอมรับ” อย่างไม่ต้องสงสัย

ในแง่นี้ในฐานะนักวิชาการในมหาวิทยาลัย ควรมีบทบาททำที่
อย่างไร? เป็นคำถามที่ท้าทายยิ่งนัก กล่าวให้ชัดเจนลงไปในฐานะ
“นักมนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์”

เราจะทำให้ศาสตร์นี้มี “พลังและน้ำยา” อย่างไร?”

ท่ามเสียงร้องอันระงมของพี่น้องชาติพันธุ์และ/หรือผู้ด้อยโอกาส
ในสังคม! !

“มนุษยศาสตร์-สังคมศาสตร์ ต้องเชื่อมโยงเรื่องราวชีวิตของผู้คน
โดยเฉพาะกลุ่มคนชายขอบ ด้อยโอกาส ยากจน ผู้ถูกกระทำ ย่ำแย่
และพร้อมเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการเพื่อการเปลี่ยนแปลงสู่
ชีวิตที่ดีกว่าของเขา/ เธอเหล่านั้น”

มหาวิทยาลัยในฐานะสถาบันวิชาการในฐานะที่พึงทางปัญญา
ต้องปรับเปลี่ยนบทบาท วิธีการสอน ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ สังคม
อย่างเข้าใจให้มากขึ้น เช่น การส่งเสริมการจัด/ปรับ/เปลี่ยนการเรียนรู้
รูปแบบเดิม การท่องจำและจ้องจำไว้ในห้องเรียนแคบๆ สู่การเรียนรู้
แบบมีส่วนร่วมผูกพันตนเองกับแรงปรารถนาของผู้คนในสังคม

กระบวนการนี้ไม่เพียงเป็นการสร้างความมั่งคั่งทางปัญญา
เท่านั้น หากคือการทำให้เกิดมุมมองต่อโลกที่เป็นจริง มีมุมมองเชิง
วิพากษ์ มีความเห็นอกเห็นใจตัวตนและเคารพผู้อื่น อันเป็นรากฐาน
สำคัญของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ-สุขเสมอภาค
เปลี่ยนวิธีสอน เปลี่ยนคน เปลี่ยนโลก

34.
นิทาน
จาก
นักเล่าเรื่อง

ข้าพเจ้าได้รับโอกาสอันเป็นมงคลเข้าร่วมเสวนา “ร่องรอย เรื่องราว เล่าขาน ที่ได้ทำงานกับอาจารย์อคิน รพีพัฒน์” ในงานแสดงมุทิตา จิต 84 ปี ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์ ในฐานะที่ได้ทำงานใกล้ชิดกับท่าน เกือบ 20 ทั้งในฐานะนักวิจัยและร่วมกิจกรรมทางสังคมกับท่าน นับเป็นการเรียนรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าอันสูงล้ำ

ม.ร.ว.อคิน รพีพัฒน์ มักพูดตอกย้ำบ่อยครั้งว่าท่านเป็นคนไม่ เก่ง แต่ “โชคติมหาศาลเพราะมีเพื่อนดี ทั้งเพื่อนร่วมงานและทุกคน ที่รู้จักรวมทั้งชาวบ้าน” ความอ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ทะนง ไม่ถือตัว เคารพและให้เกียรติผู้คนอย่างเสมอหน้าเท่าเทียม ช่างสังเกต จริงใจ และไม่เสแสร้ง คือแบบอย่างที่ข้าพเจ้ายึดถืออย่างหนักแน่น แม้อาจ ไม่ดีเท่า

การยืนหยัดทำงานวิจัยและงานปฏิบัติการทางสังคมเพื่อคน ตัวเล็กตัวน้อยชายขอบของสังคม ท่านได้รับฉายามากมาย ไม่ว่าจะเป็น “นักมานุษยวิทยาการเมือง” “นักวิชาการเพื่อคนชายขอบ”

“เจ้าชาวบ้าน” “นักเล่นนิทาน”

สำหรับข้าพเจ้าท่านเป็นนัก “เล่าเรื่อง” ที่แยบยล และมี “เป้า” ที่ชัดเจน เพื่อที่จะทำให้เรื่องเล่าเหล่านั้นสามารถ “ขับเคลื่อน” เกิด “การกระทำและการปฏิบัติการ” เพราะเรื่องราวของคนตัวเล็กตัวน้อย เป็นชายขอบนั้นมักถูกปิดทับ ซุกซ่อนไว้ด้วยอำนาจ วัฒนธรรมของ “อำนาจนำ” อย่างหนาแน่น

การที่ท่าน “ลด/เลื่อนสถานะมาเคียงชิด เสมอเท่ากับผู้อื่นที่สังคมมองไม่เห็นตัวตน หรือถูกละเลยมาโดยตลอด” ได้ทำให้เกิดพื้นที่ของการเล่าเรื่อง ซึ่งเมื่อผสมผสานเข้ากับการปฏิบัติการทางสังคมวัฒนธรรมและการเมืองจากภาคชุมชน ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปสู่การแก้ไขปัญหาในระดับต่างๆ อย่างมีทรงพลัง

คาดหวังเป็นอย่างยิ่งว่าเราทั้งหลายในฐานะนักวิชาการ/ปัญญาชนจะได้เจริญรอยตามจากท่าน ที่สำคัญต้องไม่เป็นอย่างที่ศาสตราจารย์ ดร.ยศ สันตสมบัติ กล่าวไว้ “นักวิชาการรุ่นใหม่ มีลักษณะเป็นนักวิชาการชั่วคราว ลังเล แหกหัก ความเป็นครูน้อยลง การสอนกลายเป็นความทุกข์ การให้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์กลายเป็นภาระขอบไปงานเสวนา นั่งสังสรรค์ ถ่ายรูปลงสื่อออนไลน์...ทำวิจัยน้อยลง ...ขาดงานสนามที่เชื่อมโยงกับสังคมไทย”

35.
เล็ก
แต่ใหญ่

เป็นธรรมเนียมปฏิบัติงานนานหลายปี เมื่อมีบุคลากรเจริญเติบโตก้าวหน้าการทำงานและการศึกษา เช่น ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งทางวิชาการ วิชาชีพ สำเร็จการศึกษา ได้รับรางวัล ฯลฯ มหาวิทยาลัย การ์ดอวยพรเล็กๆ ปกหน้าเป็นดอกปาริชาติดอกไม้ประจำมหาวิทยาลัย บานแดงสง่าสดใส ด้านในพิมพ์คำอวยพรชื่นชมยินดีกับความสำเร็จที่ได้รับ ก่อนลงนามส่งให้บุคลากรนั้นๆ

ข้าพเจ้ามักเขียนเพิ่มเติมด้วยลายมือลงไปด้วย ถ้อยคำแตกต่างกันไปในแต่ละบริบท แต่ความหมายโดยรวมมักเชื่อมโยงกับความพยายาม ความสำเร็จ และให้มีพลังชีวิตที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีงามให้เกิดขึ้นกับตัวเอง องค์กร และสังคม

“หนูขอขอบคุณสำหรับพลังที่มอบให้ นะคะ” อาจารย์ท่านหนึ่ง ข้าพเจ้าเมื่อคราวพบกันโดยบังเอิญที่โรงอาหารในเที่ยงวันหนึ่ง เธอเพิ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ใหม่หมาด

“ประทับใจกับคำเขียนด้วยลายมือของท่านอธิการมาก ได้พลัง

บวกมาเต็มๆ” เธอบอก ข้าพเจ้ายิ้ม เธออาจไม่รู้ว่า คำพูดนั้นด้านหนึ่งเป็นการเติมเต็มพลังชีวิตให้ข้าพเจ้าเช่นเดียวกัน

พลังชีวิตที่ยิ่งใหญ่เติมเต็มจากเรื่องเล็กๆ น้อยๆ น้อยนิดแต่คุณค่ามหาศาล อย่างเพลงของเจตมนต์ มละโยธา แห่งเพนกวิิน วิลล่า (Penguin Villa)

พลังชีวิตถ้าได้รับการปลดปล่อยจะยิ่งใหญ่เสมอ จำมาจากไหนไม่แน่ใจ แต่ใช่เลย

อย่าละเลยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ ในความรับผิดชอบ

เรื่องเล่าของฮาน บริงเคอร์ (Han Brinker) เด็กชายผู้เสียสละอย่างกล้าหาญ ในประเทศเนเธอร์แลนด์ เรื่องมีอยู่ว่าเด็กชายวัยแปดขวบนำอาหารไปเยี่ยมคนแก่ตาบอดที่รู้จักกันดี ระหว่างทางกลับบ้าน สายฝนเทกระหน่ำ ทำให้ระดับน้ำในเขื่อนสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เด็กชายได้ยินเสียงน้ำไหลจากภูเล็กๆ ที่กำแพงเขื่อน เขารู้ว่าแรงดันน้ำมหาศาลสามารถขยายรูเล็กๆ ให้พลังทำลาย ทำลายทุกอย่างที่ขวางหน้า เขาตัดสินใจปีนขึ้นบนเขื่อนพร้อมใช้นิ้วมืออุดรูรั่วหวังว่าจะมีใครสักคนผ่านมา แต่ไม่มีใครมา แม้หนาวสั่นสะท้าน เขาอดทนไม่ตึงนิ้วออกมาจากรูรั่วนั้น กระทั่งรุ่งเช้าของอีกวันผู้คนผ่านมา พบเด็กชายสภาพอิดโรย มือยังอุดรูรั่วของเขื่อน เมืองนั้นรอดมาได้ จากความรับผิดชอบและการสังเกตสิ่งรอบตัว

หรือกรณีการปล่อยยาน “ชาเลนเจอร์” สู่อวกาศ เมื่อ 37 ปีก่อน ได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันเมื่อยานเกิดระเบิดกลางอากาศ

เมื่อปล่อยออกไปเพียง 73 วินาที สร้างความตกตื่นในวงการวิทยาศาสตร์อวกาศและองค์การนาซาเป็นอย่างมาก ริชาร์ด ฟายแมน ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะศึกษาสาเหตุของการระเบิดอันน่าตื่นตระหนกและตกใจกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะมีการถ่ายทอดสด ออกอากาศไปทั่วโลก คณะทำงานพบว่าโศกนาฏกรรมเกิดจาก 2 ปัจจัย กล่าวคือ ข้อผิดพลาดของตัวยางโอริงชั้นแรก (Primary O-Ring) ที่ซีลระหว่างชิ้นส่วนของจรวดเชื้อเพลิง เกิดการหดตัว ทำให้เชื้อเพลิงที่บรรจุกายในเกิดการรั่วไหลออกมา และปัจจัยสองเกิดจากอุณหภูมิของอากาศโดยรอบไม่เหมาะสม เนื่องจากผู้เชี่ยวชาญของทางนาซาและผู้เชี่ยวชาญที่รับหน้าที่สร้างจรวดเชื้อเพลิงได้ให้คำแนะนำว่า ยางโอริงที่ซีลอยู่ภายในจะกลับมาอยู่ในสภาพปกติ ที่อุณหภูมิ 53 องศาฟาเรนไฮต์ แต่ยานกลับถูกปล่อยขณะอุณหภูมิ 36 องศาฟาเรนไฮต์ สิ่งที่คุณะทำงานค้นพบไม่ใช่เรื่องใหม่? นาซาทราบเรื่องนี้มาตั้งแต่ต้น แต่ละเลย เพิกเฉย ไม่รายงาน เตือนภัย ด้วยเห็นว่าเป็นเรื่องเล็ก กระทั่งกลายมาเป็นโศกนาฏกรรมสะเทือนขวัญในที่สุด

หากมีโอกาสนั้นไปบนชั้น 2 ของอาคาร SC 1 คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง จะเจอภาพนักวิทยาศาสตร์คนสำคัญๆ ของโลกติดรอบภายในอาคาร หนึ่งในนั้น ในวันหนึ่ง! ข้าพเจ้าเหลือบสังเกตเห็นรูปอัจฉริยะอารมณ์ดีริชาร์ด ฟายแมน (Richard Feynman) นักวิทยาศาสตร์ที่ได้ชื่อว่าทรงคุณค่าและมี

อิทธิพลมาที่สุดในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เขาได้รับการยกย่อง
ว่าเป็นบิดาแห่งนาโนเทคโนโลยี ยีนกดดอกยี่มhraทายทักนักเรียน
น้อย

อย่าให้รากฐานทางจิตวิญญาณอันมั่นคง ถูกทำลาย เพราะการ
ละเลยเรื่องเล็กๆ น้อยๆ

36.
พื้นที่
สวนแสง

เราทุกคนล้วนคุ้นเคยกับแสงเลเซอร์ในชีวิตประจำวัน ง่ายๆ ที่สุดกับเครื่องมือ อุปกรณ์อำนวยความสะดวกในชีวิตประจำวัน เช่น รีโมทคอนโทรลอุปกรณ์ไฟฟ้า รถยนต์ ขวามหาวิทยาลัยแบบเราจะคุ้นเคยกับคำว่าเลเซอร์พอยเตอร์เป็นอย่างดี การใช้เลเซอร์ในทางการแพทย์ เช่น ผ่าตัด ศัลยกรรม เสริมความงามชะลอวัย การจัดรีร้อย รุขุมขนในทางการทหารเลเซอร์เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประดิษฐ์คิดค้นอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย มีสมรรถนะในการทำลายล้างสูง ที่เรียกว่า Laser Weapon เช่น ปืนกลเลเซอร์ เลเซอร์ชี้เป้า ในวงการภาพยนตร์เลเซอร์แทบจะปรากฏอยู่ในทุกเรื่องของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสงคราม โลกอนาคต และความเป็นยอดมนุษย์

LASER มาจากคำว่า Light Amplification by Stimulated Emission of Radiation หมายถึง การเพิ่มปริมาณคลื่นแสงโดยการกระตุ้นให้ปล่อยคลื่นแสงออกมา หลักการทำงานพื้นฐานง่ายๆ คือ การทำให้ให้พลังงานแสงที่กระจัดกระจาย มาจัดเรียงใหม่ครั้งแล้ว

ครั้งเล่า กระทั่งเกิดเป็นพลังงานแสง และลำแสงที่มีทิศทางที่แน่นอน สม่่าเสมอ และเสริมพลังกันอย่างพร้อมเพรียง ซึ่งก็คือแสงเลเซอร์ นั่นเอง

แสงเลเซอร์จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีพื้นที่ สื่อ และจุดนำแสง ที่เรียกว่า Optical Cavity ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดเรียงแสง จากชั้นพลังงานต่ำก่อนจะปล่อยออกมาเป็นชั้นพลังงานสูง ที่มี ศักยภาพวิเศษ

ลองอุปมาการทำงานพื้นฐานของเลเซอร์กับการบริหาร องค์กร ที่ประสบความสำเร็จ เจริญเติบโตก้าวหน้า ต้องมีวิสัยทัศน์ ทิศทาง ที่ชัดเจน สร้างการมีส่วนร่วมในการวาดภาพอนาคตองค์กร การ วิเริ่มพัฒนานโยบายใหม่ๆ ทางการบริหาร มีกระบวนการในการโน้มน้าว ชักจูง สื่อสารให้เกิดการทำงานที่เต็มศักยภาพ และหรือการเติมเต็มศักยภาพ คนทำงาน บุคลากรด้วยทักษะ เครื่องมือ กระบวนการ ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาทักษะ ยกระดับทักษะใหม่ (Reskill Upskill, Newskill) หรือ การเรียนรู้สิ่งใหม่ (Learn) การเรียนรู้ที่ไม่ ยึดติดกับของเดิม (Unlearn) และการเรียนรู้ด้วยมุมมองใหม่ (Relearn) เป็นต้น

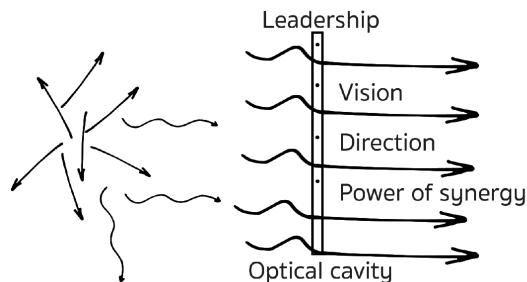
แต่ที่สำคัญที่สุดที่เป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อน ปฏิบัติการ ในเรื่องนี้ คือ “ผู้นำ”

ผู้นำแบบนำแสงเลเซอร์ ต้องมีบทบาทสำคัญในการ (1) นำความ คิดด้วยแนวคิด ทฤษฎีที่หนักแน่น คัดค้นยุทธศาสตร์ ยุทธวิธี กลยุทธ์

ขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง (2) ทักษะการโค้ช (Coaching Skill) มีทักษะในการนำทางสร้างความคิด ชี้แนะแนวทางด้วยกระบวนการทำงานร่วมกันให้กับเพื่อนร่วมงาน และ (3) การร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติการและการเรียนรู้ท่ามกลางการปฏิบัติการอย่างจริงจังแบบรวมสกรีม (Scrum) กับทีมงาน

ประการต่อมาการนำเสนอเลเซอร์ให้เปล่งประกายทรงพลัง ผู้นำต้องจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างงานกับความสัมพันธ์ เนื่องจากงานบริหารด้านหนึ่งคือ การจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างการทำงาน มุ่งความสัมพันธ์ ที่การยึดติดไปตามบริบท สถานการณ์ ในนโยบาย โครงการ กิจกรรม นั้นๆ มากกว่าการกำหนดไว้ตายตัวด้วยตัวตนอัตลักษณ์ของบุคคล

อธิบายง่าย ๆ ด้วยภาพ แสงและพลังงานที่กระจัดกระจายไว้ทิศทาง เมื่อมีผู้นำทำหน้าที่เป็นจุดรวมแสง ทำให้แสงมีพลังงานสูงขึ้นเรื่อย ๆ ด้วยวิสัยทัศน์ ทิศทาง และการสานพลังสร้างความร่วมมือ ส่งผลให้เกิดศักยภาพใหม่ในการเปลี่ยนแปลงในที่สุด

ผู้นำแบบดั้งเดิมอาจขึ้นชอบการห้อมล้อมหน้าล้อมหลัง...มรดก
บาปจากอำนาจนิยม

ผู้นำยุคใหม่ต้องเป็นจุดศูนย์กลาง สร้างพื้นที่รวมแสง กระตุ้น
บรรดาสิงห์โตนักสู้ให้ไฟกัสไปที่เป้าหมาย ถึงจุดหมายไปด้วยกัน

.....

ลิโอเนล สกาโลนี (Lionel Scaloni) ผู้จัดการทีมที่พาอาร์เจนตินา
คว้าแชมป์โลกสมัยที่ 3 เล่าว่าหลังแพ้ซาอุดีอาระเบียแบบสุดซ็อก-
โลกตะลึง ในนัดเปิดสนามฟุตบอลโลก 2022 ที่ประเทศกาตาร์ ว่า
การพ่ายแพ้ที่ไม่มีใครคาดคิด ส่งผลต่อจิตใจของทุกคน สภาพทีมไร้
อนาคต ห่อเหี่ยว ท้อแท้ สิ้นหวัง

เมสซี่ ในฐานะกัปตันทีม ได้ทำในสิ่งที่ไม่มีใครทำหรือทดแทน
ได้ ด้วยการกระตุ้นให้ลืมอดีต ลืมความพ่ายแพ้ ซอกซ้า ปลุกเร้าพลัง
เรียกร้องให้กลับมามุ่งมั่น จดจ่อกับการแข่งขันข้างหน้า-อนาคต มี
สมาธิ กลับสู่เกมส์ด้วยมาตรฐานฟุตบอลในอาร์เจนตินาสไต์ล์ที่ทุก
ทีมล้วนเกรงขาม

เอมิลิยานो มาร์ติเนซ(Emiliano Martinez) ผู้รักษาประตูกาก
ลีตันของทีมเคยกล่าวไว้ว่า

เราคือ เหล่าสิงโตนักสู้ เราจะสู้เพื่อเมสซี่

Messi -We Are Lions Who Fight for Him...

เมสซี่ คือ เลเซอร์ มนตรารวมแสงอันตื่นตาตื่นใจ ที่โลกจะจดจำ
เล่าขานไปอีกนานแสนนาน

ผู้นำต้องศูนย์รวมและศูนย์กลางในทุกองค์ประกอบขององค์กร
ส่วนการเป็นที่จดจำ ดำเนิน ให้เป็นหน้าที่ของประวัติศาสตร์

37. วิภัติ ที่ผ่าข้าม

ในสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 เราเห็นโอกาสของการข้ามผ่าน
แสงแห่งความหวังถูกปลูก จุดประกายกันที่ สำนักส่งเสริมการบริการ
และภูมิปัญญาชุมชน หรือ สสช. พื้นที่พนาตุง จังหวัดพัทลุง

ที่นี่ คือ ฐานปฏิบัติการสำคัญในการกักขังการดอกไม้หลากสี
เพื่อพวงนี้ที่มีหวัง จากคำถามพื้นฐานง่าย ๆ ของใครคนหนึ่งในที่
“เราจะทำอะไรได้บ้าง ที่ไม่ใช่แค่ทำงานที่บ้าน (Work From Home)
การเว้นระยะห่างทางสังคม (Social Distancing)”

คำถามง่าย ๆ อย่างบางใครว่า?

คำถามสำคัญกว่าคำตอบ

คำตอบมาจากการเปลี่ยนคำถาม

คำถามทำให้มีจินตนาการ

จินตนาการสำคัญกว่าความรู้

ความรู้หรือจะสู้ความรัก

รักได้ยิ่งใหญ่เท่าเพื่อนมนุษย์

มหาวิทยาลัยทักษิณเป็นมหาวิทยาลัยแรก ๆ ที่ขยับเคลื่อนย้าย
ภูเขาทะมึนน้ำ ณ เบื้องหน้า โดยใช้ทุกองค์ความรู้ที่มีวิชาการ วิทยาศาสตร์
วิจัย นวัตกรรม และนวัตกรรมสังคม เพื่อสังคม-ตั้งลมหายใจเดียวกัน
ข้าพเจ้าสรุปบทบาทมหาวิทยาลัยทักษิณกับสถานการณ์โควิด-19
ต่อรัฐมนตรีกระทรวง อว. ในวันเยี่ยมชมมหาวิทยาลัยทักษิณ ว่าเรา
มีบทบาทสำคัญ 5 ส่วนหลัก คือ

(1) การถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสู่สังคมและชุมชน
ผ่านการใช้ทุนความรู้ เทคโนโลยี งานวิจัยและนวัตกรรมของคณะ
และหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

(2) การฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมฐานราก ผ่านโครงการจ้างงาน
ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาด โครงการ
สนับสนุนชุมชนนวัตกรรม เพื่อการพึ่งตนเองและการประกอบกร
โครงการวิจัยและนวัตกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนอย่าง
เบ็ดเสร็จและแม่นยำในจังหวัดพัทลุง

(3) การจัดตั้งโรงพยาบาลสนามและกิจกรรมเชื่อมโยง เพื่อส่งเสริม
การป้องกันโรค

(4) การต่อยอดผลงานวิจัยและนวัตกรรมสู่การใช้ประโยชน์
ผลิตภัณฑ์ต้นแบบ เช่น หน้ากากอนามัยนาโน (TSU Nano Mask)
ที่มีจุดเด่นคือ “การผลิตซิลเวอร์นาโนด้วยกระบวนการสีเขียว ซึ่งใช้
สารจากธรรมชาติเป็นวัสดุหลักในการผลิต ทำง่าย และปลอดภัย
ทำให้หน้ากากอนามัยมีประสิทธิภาพป้องกันเชื้อโรคต่างๆ ได้ทั้งรูปแบบ

ของสารคัดหลั่งหรือการสัมผัส และป้องกันเชื้อโรค สเปรย์สมุนไพร (TSU Herbal Alcohol Spray)

(5) การสร้างพลเมือง ม.ทักษิณ สนับสนุนการแก้ปัญหา เช่น การจัดทำโครงการอาสาสมัครระยะไกล มหาวิทยาลัยดูแลกัน (TSU Care) เป็นต้น

บางคำ บางส่วนจากคำข่าวในวันแถลงเปิดตัวแคมเปญ TSU Care ดูแลกัน

“ในสถานการณ์ที่ยากลำบากท่ามกลางการระบาดของโรคติดเชื้อ ผู้คนในสังคมอาจท้อแท้ สิ้นหวัง หดพลังและกำลังใจ ไวรัสแม้จะร้ายกาจ เพียงใด ไม่อาจทำลายทะเลงหวใจที่แข็งแกร่ง และแบ่งปันของเพื่อนมนุษย์ได้”

พฤษภาคม 2564 มหาวิทยาลัยทักษิณ ผุดไอเดียอาสาสมัครระยะไกลสู้ภัยโควิด-19 (TSU Distance Volunteers) หนังสือพิมพ์ผู้จัดการออนไลน์ภาคใต้ (MGR Online) พาดหัวข่าว

...อาสาสมัครระยะไกล (TSU Voluntary Distancing) เป็นการเชิญชวนบุคคลรวมเป็นอาสาสมัครบรรจุสเปรย์แอลกอฮอล์ โดยรับไปทำงานที่บ้านหรือที่พัก ซึ่งนอกจากจะเป็นการเป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือสังคม สมดังปณิธานมหาวิทยาลัย ทั้งยังสามารถปฏิบัติตามมาตรการรณรงค์ป้องกัน ยับยั้งการแพร่กระจายของโควิด-19 ได้ไปพร้อมๆ กัน

มีเรื่องราวมากมายให้เล่าขาน ก่อนการเริ่มต้น

หลายครั้งหลายคราข้าพเจ้าพักค้างในห้องทำงานที่นี่-สสช.

คืนหนึ่งตอนตื่นดึก ข้าพเจ้าพักค้างที่นั่น โพลัสข้อความก่อน

นอน คานธีบอกว่า

“กินอยู่อย่างง่าย ใคร่ครวญให้สูง”

ใดๆ ล้วน ใคร่ครวญถึงความเป็นมนุษย์

ในสถานการณ์ปกติ ความสามารถขององค์กรวัดกันที่โครงสร้าง
ระบบ และกลไกที่ดี ในสถานการณ์วิกฤตวัดกันที่ความกล้าหาญใน
การตัดสินใจของผู้นำ

และคำนึงถึงความเป็นมนุษย์

38.
ชะตากรรม
กับ
คำพูด

ท่ามกลางบรรยากาศและการต่อสู้ในสนามการเลือกตั้งครั้งล่าสุด พ.ศ. 2566 บรรดาผู้สมัครและพรรคการเมืองต่าง ๆ ต่างจัดกลเม็ดเด็ดพรายเพื่อช่วงชิง หวังผลการชนะการเลือกตั้งกันในทุกวิถีทาง ไม่ว่าจะเป็นการนำเสนอโน้มน้าว การลงเกาะติดพื้นที่ การรณรงค์เชิญชวน โน้มน้าว การปราศรัยนำเสนอโน้มน้าว การโจมตีใส่ร้ายคู่แข่งกัน เป็นต้น

แต่ที่เป็นที่นิยมในภาคใต้ ที่ถือเป็นสีสันและใฝ่ารของบรรดา คอการเมืองมาโดยตลอด ก็คือการเปิดเวทีปราศรัยทางการเมือง เช่น ที่จังหวัดพัทลุงซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง และถือเป็นสนามการเมืองที่ดุเดือดเลือดพล่านสนามหนึ่ง ได้มีการจัดเวทีปราศรัยของพรรคการเมืองเก่าแก่ที่เป็นที่นิยมและครองใจประชาชนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ผู้คนแทบจะเรียกได้ว่า มีดฟ้ามีดินกันเลยทีเดียว

การปราศรัยเป็นไปอย่างดุเดือดตามสไตล์ บรรยากาศเต็มไป

ด้วยความสนุกสนาน เสียงเชียร์ ให้อารมณ์ เกิดขึ้นเป็นระยะๆ และไม่น่าจะมีปัจจัยแทรกอะไรในทางการเมืองหากไม่มีการโจมตีคู่แข่งต่างพรรคในท่วง ลีลาแบบดูแคลนว่า **“สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยทักษิณ ไม่ได้จบการศึกษาจากต่างประเทศแบบพรรคของตน”**

จุดนี้เองที่กลายมาเป็นชนวนความขัดแย้งและความไม่พอใจถึงขีดสุดของประชาชน ศิษย์ปัจจุบัน ศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยทักษิณ ผู้คนในสังคม รวมถึงนักช่วงชิงหาผลประโยชน์จากสถานการณ์ที่เริ่มบานปลายกลายเป็นชนวนการเมืองระดับชาติ กระแสความไม่พอใจลุกลามอย่างรวดเร็วยิ่งกว่า “ไฟลามทุ่ง” โดยเฉพาะในสื่อสังคมออนไลน์

ทว่าดาบหอก หาได้เพียงพุ่งตรงไปที่นักการเมืองและพรรคการเมืองต้นเรื่องเท่านั้น หากสะท้อนย้อนกลับมาตั้งคำถามต่อข้าพเจ้าในฐานะอธิการบดีจะวางท่าทีหรือแสดงบทบาทอย่างไร

ข้าพเจ้านิ่งสงบเงียบ นึกถึงคำในพระไตรปิฎก

“รู้จักอดทนอดกลั้นต่อคำล่วงเกิน ดุจช้างสารอดทนต่อลูกศรในสงคราม”

ก่อนให้สัมภาษณ์สื่อมวลชนในระยะเวลาต่อมาว่า

“ด้วยชื่อเสียงและเกียรติภูมิอันยาวนานกว่า 50 ปี ของมหาวิทยาลัยที่ได้ผลิตบัณฑิตไปเป็นภูมิปัญญาของสังคม พลังสังคม เป็นสิ่งยืนยันและประจักษ์ชัด ที่ไม่ต้องพิสูจน์ใดๆ คำพูดราคาถูก ไม่อาจทำให้

คุณค่าแห่งมหาวิทยาลัยด้อยค่าลงไปได้ การเมืองยุคเปลี่ยนผ่าน ต้องอาศัยการทำงานการเมืองอย่างสร้างสรรค์ และการแสวงหาความร่วมมือของทุกภาคเพื่อร่วมขับเคลื่อนสังคมไปตามโครงสร้าง และหน้าที่ที่กำหนด การปราศรัยแบบมุ่งทำลายคู่แข่ง ดูถูกดูแคลน จึงสะท้อนถึงวิฤตติ คุณวิฤตติ วิฤตติภาวะ และสติปัญญาของผู้พูด ทั้งยังสะท้อนความคิด และพฤติกรรมที่ยังเล่นการเมืองแบบเดิมๆ ซึ่งในท้ายที่สุดจะกัดกร่อนตนเองและจะถูกลงโทษทางสังคมในที่สุด”

แกนนำพรรคเข้าขอมาต่อมหาวิทยาลัยทักษิณผ่านอธิการบดี ข้าพเจ้าให้สัมภาษณ์อีกครั้ง

“เราต้องสร้างพื้นที่การเมืองที่สร้างสรรค์ ขับเคลื่อนกันเสนอนโยบาย สนับสนุนความเข้มแข็งชุมชนฐานราก และโครงสร้างการเมืองที่เป็นประชาธิปไตย...เราแก้ไขอดีตไม่ได้แต่สร้างอนาคตขึ้นมาใหม่ได้ ผู้ให้อภัยคือผู้ที่แข็งแกร่ง มหาวิทยาลัยทักษิณได้พิสูจน์แล้วว่า เราแข็งแกร่ง และเข้มแข็งเพียงใด”

คล้ายหลังเหตุการณ์ข้าพเจ้าได้รับจดหมายอิเล็กทรอนิกส์จากอาจารย์อาวุโสท่านหนึ่ง “เป็นการให้สัมภาษณ์ที่สะท้อนถึงวิฤตติภาวะขององค์กร องค์กรความรู้ต้องสื่อสารด้วยความรู้ในจังหวะที่เหมาะสม อดทนอดกลั้น และกล้าหาญ ขอชื่นชม”

ข้าพเจ้าครุ่นครัดถึงคำพูดของมหาตมะ คานธี

จงระวังความคิด เพราะความคิดจะกลายเป็นคำพูด

จงระวังคำพูด เพราะคำพูดจะกลายเป็นการกระทำ

จระวังการกระทำ เพราะการกระทำจะกลายเป็นนิสัย

จระวังนิสัย เพราะนิสัยจะกลายเป็นตัวตน

จระวังตัวตน เพราะตัวตนจะกลายเป็นชะตากรรม

ข้าพเจ้าตรikirตรง-ครุ่นคิดและบอกกับตัวเองก่อนกล่าวออกไป...

39.
ทุกชีวิต
ล้วนมี
เรื่องเล่า

ข้าพเจ้ากำหนดเป็นธรรมเนียมปฏิบัติให้บุคลากรมหาวิทยาลัยที่ได้รับการบรรจุใหม่ ต้องรายงานตัวต่ออธิการบดีเพื่อรับทราบวิสัยทัศน์ นโยบาย ทิศทาง วัฒนธรรม และการทำงาน รวมถึงการทำความรู้จักสร้างความคุ้นเคย

การพูดคุยมักเป็นไปอย่างเรียบง่ายเป็นกันเอง ตามบริบท พื้นฐาน ประสบการณ์ ภารกิจและความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย อนาคต และความความใฝ่ฝัน ครั้งหนึ่งข้าพเจ้าขอให้นิติกรใหม่เล่าถึงแรงจูงใจการเรียนรู้ด้านกฎหมาย ความใฝ่ฝันในอนาคต เขาเล่าด้วยน้ำเสียงตื่นเต้น มีชีวิตชีวา แม้อาจประหม่าอยู่บ้างก็ตาม คราวพนักงานบริหารจากส่วนงานวิชาการท่านหนึ่งแนะนำตัวว่าสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านวิศวกรรมศาสตร์ เมื่อถูกถามจะทำงานที่ไม่ตรงกับสายงานที่รับผิดชอบได้อย่างไร เธอให้ความมั่นใจว่าพร้อมเรียนรู้

ในระหว่างการพูดคุยข้าพเจ้ามักเล่าเรื่อง (Storytelling) ด้วยเรื่อง

เล่าสอดแทรกผสมผสานเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวชีวิตที่เขา และเธอเหล่านั้นเล่า ก่อนเชื่อมโยงกับเรื่องเล่าและความฝันของ มหาวิทยาลัยทุกครั้งไป

เราพลั่งด้วยเรื่องเล่าและการเล่าเรื่อง เป็นทั้งเสน่ห์ ศิลปะ ที่มหัศจรรย์ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างสรรค์การเปลี่ยนแปลงได้อย่างคาดไม่ถึง ในปัจจุบันเราจะเห็นบรรดาผู้นำ ผู้บริหารซีอีโอรุ่นใหม่จะให้ความสำคัญการเรื่องเล่า และแสดงบทบาทเป็นนักเล่าเรื่องมากขึ้น

วันนั้น? กับอาจารย์ใหม่ท่านหนึ่ง ข้าพเจ้าถือโอกาสเล่าเรื่อง และจิตวิญญาณความเป็นครู ผ่านหนังสือ บันทึกรักคนหาปลา (Fisherman Diary) และมิสเตอร์ฮอลแลนด์ ครูเทวดา (Mr Holland Opus)

#บันทึกคนหาปลา เรื่องราวชีวิตจริงของเด็กหญิงจากชุมชน ประมงอันห่างไกลในแคเมอรูน Diana Ekah กับความฝันที่จะได้เรียนหนังสือ ท่ามกลางชนบทโบราณอันคร่ำครึ การปิดโอกาสของเด็กหญิงที่จะได้เรียนหนังสือ การขัดขวางของพ่อที่มีอดีตฝังใจอันเจ็บปวด และเลวร้าย และการทรยศหักหลังของคนในครอบครัว ทว่าความฝันที่แท้จริงย่อมอยู่เหนือแรงฝันและจินตนาการและเป็นแรงผลักดันที่นำพาชีวิตไปข้างหน้าได้อย่างมั่นคง ด้วยมือที่หยิบยื่นชีวิต แสงสว่างในยามมืดมิดจากครูบีบี (Bibih) ได้อยู่ในความทรงจำของเธอไม่รู้ลืม

#มิสเตอร์ฮอลแลนด์ ครูเทวดา เมื่อนักดนตรีหนุ่ม ผู้ใฝ่ฝันที่จะเป็นนักประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียงระดับโลก “หลงทาง” เข้ามาในวิถีทางผู้สอน ครูดนตรี เขาคิดง่าย ๆ เพียงทางผ่านเพียงไม่นานเท่านั้น ขณะที่เจacob (Jacob) ครูใหญ่บอกกระตักตอมสำนึกว่า ฉันไม่คิดว่าการสอนเป็นงานชั่วคราว เพราะครูต้องทำหน้าที่อันพิเศษสุดคือ ผู้ให้ความรู้และเป็นเข็มทิศนำทางในใจให้กับศิษย์ จากจุดเริ่มต้นเพียงงานทำชั่วคราว ครูฮอลแลนด์ หุ่่มเท อุทิศตนเพื่อการสอน ปลุกเร้าพลังลูกศิษย์ออกมาเพื่อให้เขา/เธอเติบโตตามเส้นทาง เขาบอกกับตัวเองเสมอว่า “จงสอนและเรียนรู้ด้วยหัวใจ”

ป้ายอันระอุจากเปลวแดด ข้าพเจ้าเล่าเรื่อง สตรีพลิกโลก (On the Basic of Sex) กับอาจารย์คณะนิติศาสตร์

#สตรีพลิกโลก ศาลไม่ควรหวั่นไหวไปตามภูมิอากาศของวัน แต่ควรหวั่นไหวไปตามการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศแห่งยุคสมัย คำบรรยายบันดาลใจหนึ่งอันสำคัญที่ทำให้ Ruth เบเดอร์ กินส์เบิร์ก (Ruth Bader Ginsberg) ทนายความ แม่ และภรรยา ลูกขึ้นต่อสู้เพื่อสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศและเพศสภาพ...ถึงเวลาต้องร่วมกันเอาเท้าที่กดหัวเราออกไป นำจิตวิญญาณและเหตุผลแห่งกฎหมายสร้างบรรทัดฐานและโครงสร้างสังคมใหม่ที่ยุติธรรม...เรื่องราวจากชีวิตจริงที่ซาบซึ้ง กินใจ ให้ความหวังและเป็นพลังแก่ผู้เชื่อมั่นและลงมือสร้างการเปลี่ยนแปลง

ทุกคนมักพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าจะกลับไปดู-ไปอ่าน ไปศึกษา
ข้าพเจ้ายึดแทนคำตอบ-จะรอฟัง

ข้าพเจ้าเชื่อ

ทุกชีวิตล้วนมีเรื่องราว เรามาเป็นเรื่องเล่า และเล่าเรื่องแบ่งปัน
กันและกัน กันเถอะ

3

เรื่องเล่า
บนทางข้างหน้า :
ทางข้างหน้า
ยังมีเรื่องเล่า

40.
เพราะไม่มี
จิ้งจอกต่าง

ในโลกยุคหลังสมัยใหม่ คนรุ่นใหม่ อายุน้อยๆ เริ่มเข้ามามีบทบาท
นำในองค์กร ทั้งภาครัฐ เอกชน หรือแม้แต่องค์กรชุมชน องค์กร
สาธารณะประโยชน์ ประชาสังคม

จาซินดา อาร์เดิร์น (Jacinda Arden) ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีประเทศออสเตรเลีย อายุเพียง 37 ปี กาเบรียล บอริค (Gabriel Boric) ประธานาธิบดีประเทศชิลี อายุ 37 ปี เซบาสเตียน คูร์ท (Sebastian Kurz) อดีตนายกรัฐมนตรีประเทศออสเตรีย อายุ 37 ปี ซันนา มาริน (Sanna Marin) นายกรัฐมนตรีประเทศฟินแลนด์ อายุ 37 ปี ริชี ซุนัค (Rishi Sunak) แม้อายุจะเยอะขึ้นมาหน่อย ในการก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรีอังกฤษ อายุ 43 ปี แต่การเป็นเอเชียพลัดถิ่น เชื้อสายอินเดียก็น่าสนใจไม่น้อย

ในแวดวงธุรกิจเอกชนก็ไม่น้อยหน้า ซีอีโอรุ่นใหม่ไฟแรงอายุน้อย ไม่ได้มีพื้นฐานดั้งเดิมจากธุรกิจของครอบครัวหรือกงสีมาก่อน แต่เติบโตมาจากความรู้ความสามารถ การก้าวทันพลวัตและการ

เปลี่ยนทางเศรษฐกิจในยุคดิสรัปชัน (Disruption) และสื่อสังคมออนไลน์ มีรายงานว่ามิลิเอร์บิลเลียนเนียร์ใหม่ระดับพันล้านที่ร่ำรวยขึ้นมาจากความสามารถของตนเองระดับพันล้าน (Self-Made Billionaires) เพิ่มขึ้นทุกปี น่าสนใจว่า 25% มาจากครอบครัวที่ยากจน

เจเลน สมิทท์ (Jalen Smith) ก้าวขึ้นเป็นนายกเทศมนตรีฟิวดีในรัฐอาร์คันซอว์ (Arkansas) ด้วยอายุเพียง 18 ปี หลังจบไฮสคูลมาหมาดๆ เขาประกาศชัดเจนในตอนตัดสินใจลงรับสมัครเลือกตั้งว่า “เราต้องการการเปลี่ยนแปลง เปลี่ยนแปลงชุมชนไปในทิศทางที่เรากำลังต้องการ”

เจเลน สมิทท์ใช้เวลาตลอดการรณรงค์ไปกับการเข้าหาประชาชน สอบถามความต้องการ มาริเริ่มพัฒนาเป็นนโยบาย เขาให้สัมภาษณ์ด้วยว่าผู้คน-ผู้มีสิทธิ์ออกเสียงในเมืองมักตั้งคำถามและกังขา “ยังเด็กเกินไป จะรับผิดชอบส่วนร่วมได้อย่างไร” ชาวเมืองมักสงสัยอย่างนั้น

ข้าพเจ้าใช้ความสงสัยนั้นเป็นแรงจูงใจในการก้าวไปข้างหน้า

I doubters to motivate me to move forward.

ในสนทนากับกลุ่มเพื่อนโรงเรียนพัทลุง เพื่อนคนหนึ่งโพล่งออกมาว่า “ไม่สงสัยในความสามารถ แต่สงสัยว่าทำงานบริหารไม่นาน แต่ขึ้นเป็นผู้นำสูงสุดขององค์กรนั้นทำได้อย่างไร”

เรื่องไหนยากที่สุดในงานบริหารในฐานะอธิการบดี

ข้าพเจ้ากระซิบถามศาสตราจารย์ ดร.สมคิด เลิศไพฑูรย์ ในวัน

เลี้ยงฉลองปริญญาคุณฐิบัณฑิตกิตติมศักดิ์ ภายหลังรับพิธีพระราชทาน
ปริญญาบัตรผู้สำเร็จการศึกษา 2563 เมื่อเดือนกันยายน 2565

“คน” ท่านตอบพร้อมเสียงหัวเราะ ก่อนตอบว่าข้าพเจ้าเชิงให้
กำลังใจ

“ท่านอธิการมีคนช่วยเยอะ” ท่านว่าอย่างนั้น

ข้าพเจ้ายิ้ม “เพราะไม่มีประสบการณ์จึงจะทำในสิ่งที่แตกต่าง”

41.
เดินออกไป
พิสูจน์
ความจริง

มนุษย์โดยพื้นฐานมีความกลัว กลัวการเปลี่ยนแปลง แม้ในสิ่งเล็กน้อยๆ ในวิถีชีวิตประจำวัน ไปกระทั่งเรื่องใหญ่ๆ ในองค์กรและการทำงาน แม้รู้ทั้งรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงจะนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าก็ตาม

ความกลัว ความกังวล ไม่มั่นใจ หวาดหวั่นใจ ลังเลในการก้าวไปข้างหน้า ทำให้มนุษย์ต้องสร้างพื้นที่กำบัง สร้างพื้นที่ปลอดภัยปกป้องตัวเอง ไปๆ มาๆ สิ่งนี้กลายมาเป็นกรงกักขังและพันธนาการเราไว้อย่างแน่นหนาดี้นไม่หลุด ทุกการกระทำและการจงใจในกรงขังไม่เคยถูกตั้งคำถาม กลายเป็นความเคยชินที่ซ้ำเดิม เกิดการลดทอนศักยภาพ ความสามารถ และความเชื่อมั่น ที่นำไปสู่การสูญเสียตัวตนในท้ายที่สุด

ใครบางคนเล่าว่า ถ้าในตำราบอกว่านอกกำแพงเป็นทะเลทรายที่แห้งแล้ง คนกลุ่มหนึ่งจักเชื่อ ยินยอม เต็มใจอยู่ในการกำแพง ขณะที่อีกกลุ่มเลือกที่จะเดินออกไปพิสูจน์ความจริง

ในการบรรยายสาธารณะ เรื่อง จากพื้นที่ปลอดภัยสู่พื้นที่การสร้างสรรค์และการขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์และหมุดหมาย แก่บุคลากร ในเดือนธันวาคม 2565 ข้าพเจ้าเล่าเรื่องพฤติกรรมของ “ตัวต่อรู” (Digger Wasp) กับพฤติกรรมที่มีแบบแผนแน่นอน หรือ Fix Action Pattern

“เมื่อถึงเวลาวางไข่ มันจะขุดรูบนพื้นดิน แล้วออกไปล่าเหยื่อ ด้วยการต่อยเหยื่อ ปล่อยสารเคมีชนิดหนึ่ง ที่ทำให้เหยื่อกลายเป็นอัมพาต แล้วลากมากลับมาที่รูที่ขุดไว้ ก่อนที่จะลากเหยื่อเข้าไปในรู มันจะวางเหยื่อไว้ที่ปากรู จากนั้นก็จะลงไปสำรวจ ถ้าเรียบร้อยก็จะลากเหยื่อไปเก็บไว้ในรู จากนั้นวางไข่ แล้วก็เดินจากไป เมื่อลูกๆ เกิดมา (โดยไม่เคยเห็นหน้าแม่) มันก็จะกินเหยื่อสดก่อนเติบโตตามไปตามวัย เป็นแบบนี้รื้อนแล้วรื้อนเล่า ถ้า ใคร? แอบขยับเหยื่อให้ไกลออกไป มันจะไปลากมาไว้ที่ปากรู แล้วเดินลงไปสำรวจ ไม่ว่าจะกี่ครั้ง มันจะทำแบบเดิมทุกครั้ง คือ ลากมาปากรู ลงสำรวจ กลับมาลากลงไปในรู”

“อย่ากักขังนกเสรีไว้ในกรงเน่าๆ” วาจาที่ไม่สยบกัมหวั สยบยอมจากของคังคุไบ กฐิยาวาที (Gangubai Kathiawad) นักต่อสู้เรียกร้องเรื่องสิทธิและความเท่าเทียมทางเพศของผู้หญิงชายบริการทางเพศเจ้าของฉายาราชีนีมาเฟียแห่งมุมไบ ในภาพยนตร์แนวอัตชีวประวัติอันโด่งดังของเธอ

แม่ไม่ขึ้นชอบสไตร์ ลีลา การเล่น แต่ข้าพเจ้าขึ้นชมทัศนคติของ

คริสเตียโน โรนัลโด (Cristiano Ronaldo) วันที่ย้ายจากสโมสร รีลมาดริด เขาให้สัมภาษณ์ไว้อย่างน่าสนใจ “ไม่ชื่นชอบ Comfort Zone สโมสรกลายเป็นพื้นที่ปลอดภัย...แม้มีความสำเร็จมากมาย แต่การทำในสิ่งเดิม ๆ งานประจำ ทำให้หมดความท้าทาย แนนอนมันไม่ง่ายที่จะก้าวออกมา เพราะ 60% ของการใช้เวลาในเส้นทางนักฟุตบอล อาชีพอยู่ที่นี่

ดังที่ยังรู้ข้าพเจ้าไม่ชื่นชอบ เขาให้สัมภาษณ์ในคราวหนึ่งว่า “ความรักที่มอบให้ ทำให้ข้าพเจ้าเข้มแข็ง ความเกลียดชังที่พุ่งใส่ ทำให้ข้าพเจ้าไม่หยุดพัฒนา”

ก้าวออกมาอย่างไร ข้าพเจ้าเสนอว่า ต้องสร้าง Growth Mindset และ Backward Mindset เรียนรู้จากความไม่รู้ (Leadership Zero to One) ยอมรับในความผิดพลาด กล้าเผชิญหน้ากับบทสนทนาที่ยาก กล้าที่จะตัดสินใจ ไม่หยุดเรียนรู้ ให้และรับการสะท้อนกลับอย่างจริงจังและมีกัลยาณมิตร สร้างพลังทีมและการมีส่วนร่วม

นึกถึงงานวิจัยเรื่องหนึ่งที่เล่าต่อกันมา เมื่อนักวิจัยนำนกแก้ว แอฟริกา สปีชีส์ Peach Faced Lovebird กับ สปีชีส์ Fishers Lovebird มาผสมพันธุ์ ก่อนพบข้อสรุปที่สำคัญว่า พันธุ์กรรมมีผลต่อพฤติกรรม พฤติกรรมสามารถเปลี่ยนได้ด้วยการเรียนรู้

ข้าพเจ้าบอกกับทีมงานเสมอว่า ความสามารถของมนุษยชาติ คือการปรับตัว การปรับตัวคือความอยู่รอด

เราเปลี่ยนคนไม่ได้ แต่สามารถเปลี่ยนสภาพแวดล้อม และระบบ

นิเวศที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในที่สุด

42.
ได้ยื่น
สิ่งที่
ไม่ได้พูด

วาฬมีความสามารถในการสื่อสารผ่านคลื่นเสียง ที่สามารถส่งต่อเป็นทอดๆ ไปยังสมาชิกในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และวาฬฝูงอื่นที่ไหลออกไป นักวิทยาศาสตร์พบว่า วาฬใช้ระบบโซนาร์ ที่เรียกว่า เอคโคโลเคชัน (Echolocation) สร้างเสียงร้องแล้วรอรับการสะท้อนกลับของเสียง ทำให้การสื่อสารของมันมีความแม่นยำ ไม่ว่าจะสำหรับการล่าเหยื่อ สื่อสาร ส่งเสียงกันและกัน

วาฬเป็นสิ่งมีชีวิตทางทะเลไม่กี่ชนิดที่ใช้เสียงในการสื่อสารกัน และกัน มันสามารถสร้างชุดเสียง ผลิตซ้ำ ทวนซ้ำคำเสียง และส่งต่อเป็นทอดๆ ยังวาฬฝูงที่ไกลออกไปหลายพันกิโลเมตรในอีกซีกโลกได้โดยไม่ผิดเพี้ยน

การสื่อสาร หรือ Communication ในภาษาอังกฤษ มีรากศัพท์จากภาษาละตินว่า Communis ซึ่งแปลว่า เหมือนกัน ร่วมกัน ในแง่มุมนี้ การสื่อสารจึงหมายถึงกระบวนการส่งสารไปยังผู้รับผ่านสื่อ ช่องทางต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการพูด การเขียน สัญลักษณ์ กิจกรรม ฯลฯ

ตรงตามเจตนารมณ์และเป้าหมายของการสื่อสารนั้น โดยไม่ผิดเพี้ยน
สามารถทำซ้ำ ถ่ายทอดต่อเนื่องไปเป็นสายธารแห่งการรับรู้ไม่รู้จบ

องค์กรที่ก้าวหน้า เติบโตอย่างสร้างสรรค์ ต้องให้ความสำคัญ
กับการสื่อสารและทำให้การสื่อสารเป็นพลังแห่งอำนาจ ด้วยคำ
พูดคำ ความหมาย และสัญลักษณ์แห่งวิสัยทัศน์ และการปฏิบัติการ
ที่สามารถทำให้สมาชิกภายใน ภายนอกองค์กรรับรู้ พร้อมแปลงเสียง
เดินร่ำไปกับความฝันขององค์กร

ผู้นำต้องสื่อสารและร่วมกันสื่อสารให้เกิดการเดินร่ำกับความฝัน
ร่วมขององค์กร อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ดังเช่นวาท

ข้าพเจ้าจะให้ความสำคัญการสื่อสารที่หลากหลายช่องทาง
หลาย ๆ แพลตฟอร์ม และสร้างโครงข่ายการสื่อสารในแนวดิ่ง
แนวราบ บน ล่าง หนึ่งในนั้นคือการจัดกิจกรรมบรรยายและสื่อสาร
สาธารณะ ไปตามวาระประเด็น สถานการณ์ เช่น บรรยายและ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ทำงานเชิงรุก สนุกกับงาน” “จากพื้นที่ปลอดภัย
สู่พื้นที่การเติบโตอย่างสร้างสรรค์ และการสานพลังสร้างยุทธศาสตร์
และหมุดหมาย” เปลี่ยนความสูญเปล่าสู่ความสำเร็จด้วยแนวคิดแบบ
ลิน การแถลงผลการขับเคลื่อนมหาวิทยาลัย รอบ 1 ปี เคลื่อนเปลี่ยน
สู่อนาคต เดียวไมโครโฟนคนบดี (Dean Talk) เป็นต้น

วันหนึ่งขณะเดินไปรับประทานอาหารกลางวันที่โรงอาหารกลาง
ของมหาวิทยาลัย สวนทางกับเพื่อนร่วมงานกลุ่ม

“ไปไหนกันครับ” ข้าพเจ้าถาม

“ไปหาหมุดหมายอธิการค่า” เธอคนหนึ่งตอบ ก่อนขยายความต่อไปว่าจำหมุดหมายอธิการได้ทุกหมุดหมาย ข้าพเจ้ายิ้มตอบ ชื่นชมจำหัวใจ แม้แดดเปรี้ยง

ผู้บริหาร/ผู้นำที่สุดยอด คือการทำให้ไปถึงสิ่งที่ปีเตอร์ ดรักเกอร์ (Peter Drucker) ประมาจารย์ด้านการบริหารเขียนไว้ อย่างคมคายว่าสุดยอดของการสื่อสาร คือ การทำให้ได้ยินในสิ่งที่ไม่ได้พูด

The important think in the communication is to hear what isn't being said.

สุดยอดกว่านั้น คือการสื่อสารที่จริงใจ ทำให้เสียงแห่งความหมายก้องกังวานอยู่ในหัวใจของเขาและเธอ

43.
ฟุ้ง
เสียด
หัวใจ

มนุษย์ถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นผู้ฟังมากกว่าผู้พูด หากต้องการให้พูดมากกว่าฟัง คงให้ปากมากกว่าใบหู อาจารย์อาวุโสผู้มีประสบการณ์อาบน้ำร้อนบริหารมาก่อนให้ข้อคิดเตือนสติทางโทรศัพท์หลังแสดงความยินดีการรับตำแหน่งบริหาร

“เมื่ออำนาจมากขึ้นผู้บริหารมักพูดมากกว่าฟัง อดทนอดกลั้นต่อความเห็นต่างน้อยลง ฟังระวัง” ท่านย่า ข้าพเจ้าพยักหน้าตาม แม้ไม่มีใครเข้าใจนัก

คราหนึ่งข้าพเจ้าถูกวิจารณ์ว่า “ตัดสินใจมาจากบ้านแล้ว”

ขณะที่ข้าพเจ้าแย้งกลับว่า “เตรียมตัวดี ทำการการบ้านพร้อมไม่ได้มานั่งฟัง-เล่นไลน์ ในห้องประชุม”

แม้มีส่วนถูกอยู่บ้าง แต่โพลีไจน์ถึงคำสอนหลวงตามหาบัว ญาณสัมปันโน “ให้สำเหนียกในความคิดของตนในทุกขณะจิต...ไม่เช่นนั้นจะเลยเถิดได้”

แม้ข้าพเจ้าเคยเตือนว่า พูดให้น้อย ฟังให้มาก สังเกตให้เยอะ

“ไม่มีใครว่าใจกับการไม่พูด”

ข้าพเจ้าหันมาใส่ใจการฟังมากขึ้น-ฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ไม่ใช่แค่ได้ยิน แต่เป็นการฟังอย่างตั้งใจ ด้วยหัวใจที่เปิดกว้าง ยอมรับในคุณค่าในมุมมอง ประสบการณ์ ความคิดของผู้พูด รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่ไม่ได้พูดออกมาตรงๆ แต่มีนัยแห่งความหมาย ความรู้สึก ความต้องการอยู่ในนั้น

การฟังอย่างลึกซึ้ง ต้องมีสิ่งที่เรียกว่า ความเห็นอกเห็นใจ หรือ Empathy ดังที่ท่านติช นัท ฮันห์ (Thich Nhat Hanh) ให้สัมภาษณ์ไว้อย่างน่าสนใจว่า Deep Listening มีความสำคัญมาก ๆ ในทางจิตวิญญาณ เพราะการฟังอย่างลึกซึ้ง คือความเห็นอกเห็นใจ ทำให้ผ่อนคลาย/บรรเทาความเจ็บปวด ปล่อยวาง ลดความขัดแย้ง สร้างสันติสุข (ฟังเพิ่มเติมที่ www.youtube.com/watch?v=arAgcMv0TVA&t=17s)

ในการสัมมนาทีมบริหารที่กระบี่เมื่อปีก่อน ข้าพเจ้าทดลอง [ครูพักลักจำจากอาจารย์ชัยวัฒน์ ธีระพันธุ์] สร้างพื้นที่การฟังอย่างลึกซึ้ง ด้วยวิธีการที่เรียกว่า สุนทรียะสนทนา (Dialogue) ในหัวข้อชีวิต ความคิดความฝัน และวันลงมือ “พูดเปิดใจ ฟังเปิดกว้าง สร้างปัญญาร่วม”

จากเกริ่นๆ สงวนท่าทีในช่วงแรก ค่อยผ่อนคลาย บรรยาภาคนิเวศสนทนามีรอยยิ้ม เสียงหัวเราะ รอยยิ้มมากขึ้น ข้าพเจ้าพบว่าความสัมพันธ์ในทีมเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัดหลังจากนั้น จริงอย่าง

ใครว่า “รู้จักแล้วจะรัก เข้าใจ เห็นอกเห็นใจมากขึ้น”

การฟังอย่างลึกซึ้ง เป็นศาสตร์และศิลป์ปะ ข้าพเจ้าพยายามศึกษาเรียนรู้ แต่การฟังที่ไม่เคยบกพร่อง ละเลย หรือลดน้อยถอยไป แม้ในห้วงยามอ่อนล้า มีแต่ทำให้พินคินพลัง กล้าแกร่งขึ้นในทุกวัน

“ฟังเสียงเรียกร้องของหัวใจ และเดินไปในเส้นทางนั้น”

44.
พลั
ของการกำหนด
เป้าหมาย

มีรายงานวิจัยที่ชัดเจนและแข็งแกร่งถึงพลังของการกำหนดเป้าหมายว่าผู้ที่มีเป้าหมายและใช้เป้าหมายเป็นพลังในการขับเคลื่อนจะประสบความสำเร็จอย่างเทียบไม่ติด กับคนที่ใช้ชีวิตแบบลมเพลมพัด หรือกำหนดเป้าหมายแบบขอไปที ตามน้ำไป

ปลาตายล่องไหลไปตามน้ำ ปลาเป็นว้ายทวนน้ำ

การเก็บข้อมูลนักศึกษาในมหาวิทยาลัยชื่อดังอันดับต้นๆ ของโลก ในอเมริกา กว่า 600 คน พบว่านักศึกษาเพียง 3% เท่านั้นที่เขียนเป้าหมายชีวิตไว้ชัดเจน ส่วนอีก 97% เขียนเป้าหมายแบบผ่านเลือนลอย พอเป็นพิธี ไม่จริงจัง เป็นนามธรรม ผ่านไป 20 ปี พบว่านักศึกษากลุ่มแรก จำนวนน้อย กลายเป็นกลุ่มที่มีความสุข ประสบความสำเร็จในชีวิต มีทรัพย์สินรวมกันมากกว่าของนักศึกษาที่เหลือ

ชีวิตที่มีคุณค่า คือชีวิตที่มีเป้าหมายที่ท้าทาย เป้าหมายมีไว้พุ่งชน ไม่หวั่นพรั่นกับสิ่งใด จะออกไปเตะขอบฟ้า ต้องกล้าออกจากฝั่ง ดังเพลงเรือเล็กควรออกจากฝั่งของ Bodyslam

เสียงลมคำราม ฟ้าครามพลันมีดมัว

หัวใจสั่นระรัว ฉันทกลัอะไร

ทะเลเอจจริง หรือเพียงจะวัดใจใคร

เหมือนคำขู่ท้าทาย ให้อยอมจำนน

พายุ ถึงโถม อยู่ในใจ

จะออกไปแตะขอบฟ้า....

พายุ ถึงโถม ลึกเพียงไหน

จะไม่ยอมแพ้คำขู่ เรียนรู้และสู้ไป

จะออกไปแตะขอบฟ้า

ชีวิตไม่ง่าย เป้าหมายไม่ได้ง่ายตายสวยงาม เสมอไปหรอกที่รัก
แม้เจ็บปวดต้องเชื่อมั่น ต้องศรัทธา อย่างเพลง Believer วงบียอร์
คชื่อดังสัญชาติอเมริกา Imagine Dragons

ความเจ็บปวดสร้างตัวตน สร้างมันขึ้นมา-ศรัทธา

Pain You made me and build me up, believer

[www.youtube.com/watch?v=7wtfhZwyrcc]

ในวันข้าพเจ้ารับตำแหน่งรักษาการผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา ยุทธศาสตร์ ระบบการจัดสรรงบประมาณการวิจัยของประเทศอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญ ข้าพเจ้าเห็นโอกาสจากภาวะ
ทุลุมณ์ไม่ลงตัวในเรื่องนี้ ลงมือก่อนได้ย่อมได้เปรียบ กลางปี
สถาบันวิจัยและพัฒนา ประกาศวาระวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ (TSU
Research Agenda) : เราจะก้าวไปข้างหน้าอย่างท้าทาย...เป็นครั้งแรก

มีไลน์ในแพลตฟอร์มหลักของมหาวิทยาลัยอย่างเราใจ...เพื่อให้บรรลุ
วิสัยทัศน์มหาวิทยาลัยนวัตกรรมสังคม และมหาวิทยาลัยกลุ่มเทคโนโลยี
และนวัตกรรม

ขอประกาศ “ความท้าทายการขับเคลื่อนด้านการวิจัย” ในปีการ
ศึกษา 2564 ดังนี้

1. ปฏิบัติการขับเคลื่อนตัวชี้วัดหลัก ผลงานวิจัยและงาน
สร้างสรรค์ที่เผยแพร่ในระดับชาติหรือนานาชาติ ที่อ้างอิงในระดับ
ชาติหรือนานาชาติ และก่อให้เกิดนวัตกรรมสังคม เพิ่มขึ้นอย่างน้อย
2 เท่า จากค่าเฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี ล่าสุด จำนวนเงินทุนวิจัยจากแหล่ง
ทุนภายนอก ไม่น้อยกว่า 100 ล้านบาท

2. นำองค์ความรู้ วิจัย นวัตกรรม และทรัพย์สินทางปัญญาไป
สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อย่าง
น้อย 5 ผลิตภัณฑ์

3. มุ่งมั่นกับการสร้างหมุดหมายเพื่อการพลิกโฉมและการ
นวัตกรรมสังคม ด้วยการปฏิบัติการสานพลัง และการสร้างชุมชน
วิจัยในมหาวิทยาลัย

4. สถาบันวิจัยและพัฒนาจะทำหน้าที่เป็นกลไกกลาง (Node)
ในการประสานงาน สร้างความร่วมมือที่แนบแน่นกับคณะ ส่วนงาน
และภาคีความร่วมมือในลักษณะหุ้นส่วนเพื่อการสร้างองค์ความรู้
วิจัย และนวัตกรรม

รอบปีประเมิน คนทำงานยิ้มแย้ม เฮฮา ปาร์ตี้ กันอย่างสนุกสนาน

ชีนบาน มีความสุข ภาคภูมิใจในความสำเร็จกับผลการดำเนินงานตาม
ตัวชี้วัดหลักทุกตัว บรรลุ ทะลุเป้าตามคำรับรองและคำประกาศ

คำประกาศกลายเป็นกิจกรรมประเพณี

ในพิธีลงนามคำรับรองการปฏิบัติงาน ปีการศึกษา 2566 ข้าพเจ้า
ประกาศ

ตายไปกับความท้าทาย ดีกว่ามีชีวิตอยู่อย่างเหี่ยวเฉา

45.
ไปสู่
การ
เปลี่ยนแปลง

ในวาระครบรอบ 54 ปี 2565 ข้าพเจ้าส่งสารเจตนา “ปลูกเร้าพลังการร่วมสานพลังการเปลี่ยนแปลง” ถึงประชาคมแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ ความตอนหนึ่งว่า

สะพานแห่งกาลเวลาจะนำทางสู่การเปลี่ยนแปลง แม้ไม่ง่าย แต่แรงบันดาลใจจากผู้นำท่านหนึ่งบอกว่า “เพราะยากจึงต้องเป็นเรา จึงต้องเป็นเรา” การเปลี่ยนแปลงอันท้าทายนี้ไม่ใช่ภาพฝันอันเลื่อนลอย ไม่ใช่วาทกรรมอันโกหก ว่างเปล่าไร้ความหมาย แต่ “เป็นอนาคตที่เราต้องป็นปายไปให้ถึงจุดหมายด้วยพันธสัญญาร่วมกัน” เราจะ “ทุ่มเททุกสรรพกำลัง” จากภายในที่มีเพื่อมหาวิทยาลัยอันเป็นที่รักและหวงแหน แม้ท่ามกลางสายลมแห่งการเปลี่ยนแปลง กระวิซยุคสมัยของเรา พลังแห่งความทุ่มเททั้งมวลนั้นจะรวมตัวกันเป็นสะพานสายรุ้งให้เราจับมือกันข้ามผ่านไป

กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จในวันเดียว การแผ้วถางทางไปสู่แสงสว่างของจุดหมายก็ไม่อาจพลิกฝ่ามือหรือเสกสร้างให้เกิดขึ้นแบบฉับ

พลันทันใด ทว่า “ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใดในประวัติศาสตร์ ที่ไม่ได้มาจากจุดเริ่มต้นอันแน่นแฟ้นและมุ่งมั่นร่วมกัน”

ในฐานะสมาชิกหนึ่งของมหาวิทยาลัยทักษิณ ข้าพเจ้าจักน้อมอุทิศตนอย่างเต็มเปี่ยม และริเริ่มทุกหยาดเหงื่อให้เป็นพลังการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่ลดละจากความทะเยอทะยาน ความหวัง และความใฝ่ฝัน ด้วยความเชื่อว่า “ดอกเห็ชของความพยายามงดงามเสมอ”

ในฐานะผู้ถือธงนำการปึกหมุดหมายใหม่ ภารกิจและพันธกิจนี้เป็นสิ่งท้าทายเกินกว่าศักยภาพโดยลำพังของอธิการบดีและทีมบริหาร การสร้างความสัมพันธ์เพื่อให้เราเดินทางร่วมกันอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยจึงสำคัญ นั่งลงพูดคุย สนทนากันด้วยความเชื่อมั่น ยึดถือ แบ่งปันความอ่อนน้อมถ่อมตน และช่วยกันเปิดโลกแห่งการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยทักษิณให้สว่างไสว ช่วยกันเติมประกายไฟแห่งความหวังให้โหมลุก ปลูกกระพือหัวใจให้ทะยาน และ “โลดแล่นไปสู่ขอบฟ้าอันตระการเบื้องหน้า ขณะ “มือสัมผัสถึงพลังอันอบอุ่นอันโยนที่ยื่นให้กันและกัน”

องค์กรในระยะเปลี่ยนผ่านต้องให้ความสำคัญยิ่งกับการปลูกเร้าพลัง และให้ทำให้เชื่อมั่นเชื่อมั่นถึงวันพรุ่งนี้และวันต่อๆ ไป

ภาพจำอดีต ภาพฝันคืออนาคต

46.
นักเดินทาง
ยุคใหม่

กิจกรรม TSU On The Move เคลื่อนเปลี่ยนสู่ออนาคต ปีที่ 2 เป็นเวทีแสดงผลการดำเนินงานของทีมบริหาร ไฮไลท์ของงานนี้อยู่ที่ รองอธิการบดีนำเสนอผลการดำเนินงานแบบเดียวไมโครโฟน แม้ไม่ถึงกับเป็นการพูดที่อุปมาในภาคภาษาไทยว่าเป็นการพูดที่รวดเร็ว ตรงเป้า ตรงประเด็นให้เสร็จภายในระยะเวลาอันสั้นเสมือนการ ขึ้นลิฟต์ (Elevator Speech/ Elevator Pitch) ที่กำลังฮิต เป็นที่นิยม ในวงการสตาร์ทอัพ (Start Up) ที่เชื่อว่าการพูด นำเสนอ ในเวลา 3 นาที จะสื่อความหมาย ครอบคลุม สมบูรณ์ความตามเจตนารมณ์ บรรลุ เป้าหมายได้

มีการศึกษาพบว่าช่วงเวลาที่น่าประทับใจ ที่ถือเป็นจุดสุดยอด ชั้เป็นชีวิตายของการพูด คือ 8 วินาทีแรกเท่านั้น ขณะที่ช่วงเวลาเฉลี่ย ของการขึ้น-ลงลิฟท์ ต่อครั้งของผู้คนทั่วโลกอยู่ที่ 3 นาที...ข้อมูลที่มีคุณค่า สามารถสื่อสาร ใน 3 นาที

Elevator Speech หรือ Elevator Pitch ไม่ใช่พูดสื่อสารในลิฟต์

แต่คือการพูดที่สั้น กระชับ สื่อความหมาย สร้างคุณค่า ประสพการณ์
อารมณ์ร่วม ให้ประทับใจ นำพาไปเป้าหมายสูงสิ่งที่ต้องการ

การพูดแบบมะกอกสามตะกร้าปาไม่ถูก ปากฉีกถึงใบหู พายเรือ
ในอ่าง บทเรียนจากสำนวนสุภาษิตมากมายให้เรียนรู้ ข้าพเจ้าเอง
เคยพลาดกับเรื่องแบบนี้

7 นาที 1 ปี ที่ทำงาน ไม่ง่าย แต่รองอธิการบดีแต่ละท่าน ต่าง
จัดกลเม็ดการนำเสนอเชิญชวนการเปลี่ยนแปลงได้อย่างประทับใจ
มีเสียงปรบมือเป็นระยะๆ ช่างเป็นบรรยากาตที่คึกคัก มีชีวิตชีวา
เรียกพลังได้อย่างยอดเยี่ยม

ค่านั้นข้าพเจ้าเขียนบันทึกก่อนส่งเข้าไลน์กลุ่มทีมบริหาร

...ในภาพรวมข้าพเจ้าคิดว่า วันนี้อารมณ์ความรู้สึกของคน
เขารับรู้-สัมผัสได้ถึง การเปลี่ยนแปลง และเห็นว่าการเปลี่ยนแปลง
คือความอยู่รอดขององค์กร แต่เป็นธรรมดาที่จะมีแรงต้านอยู่บ้าง
การเปลี่ยนแปลงจะมีแรงสำคัญ 3 แรง คือ (1) แรงผลัก (2) แรงรั้ง
(3) แรงดึง ต้องเติมแรงผลักให้เป็นพลังและดึงมาเป็นกลไกสร้างการ
เปลี่ยนแปลง กระตุ้นแรงรั้งด้วยวิธีการต่างๆ เพราะแรงรั้งโดยพื้นฐาน
พร้อม แต่อาจกลัว ลังเล ไม่แน่ใจ ไม่มั่นใจ เป็นต้น ส่วนแรงดึง “ฟัง”
แต่อย่าให้ความสำคัญมาก คนกลุ่มนี้มักต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
คิดถึงผลประโยชน์เฉพาะหน้าของตัวเอง (แต่ก็อ้างผลประโยชน์
ส่วนรวม เสียงดัง และ/ หรือทำตัวเป็นคนดีที่เกินกว่าเหตุ)

ข้าพเจ้าเล่าเรื่องเซเปียนส์ บรรพบุรุษของเรา เมื่อถึงคิวปิดท้าย

...เมื่อ 6-7 ล้านปีก่อน ถิ่นฐานเริ่มต้นในดินแดนแอฟริกา เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของโลก แห้งแล้ง ป่าไม้ตายกลายเป็นทุ่งหญ้า-บรรพบุรุษของเรา มี 2 ทางเลือก ไม่ถอยในป่าลึกเพื่อหาต้นไม้ห้อยโหน ก็เลือกที่เดินทางไปข้างหน้า ปรับตัวลงมาหากินบนพื้นดิน ก่อนวิวัฒนาการลำตัวโดยตรง เดิน 2 ขา ค้นหาทางเลือกทางรอดของชีวิตในสภาพแวดล้อมใหม่ ไม่หวนคืน...อีกต่อไป

ที่น่าสนใจก็คือ นักเดินทางไปรุ่นแรก มุ่งหน้าหาอนาคตใหม่เพียง 10-15 % เท่านั้น

การเปลี่ยนแปลงมาจากจุดเล็ก ๆ คนเล็ก ๆ ที่คิดการใหญ่

ใหญ่แค่ไหน รู้ได้อย่างไรว่าใหญ่? ?

โรบิน ชาร์มา (Robin Sharma) นักเขียนชื่อดังชาวแคนาดาเชื้อสายอินเดีย พูดไว้ในทำนองว่า

ถ้าฝันของคุณไม่มีใครหัวเราะ แสดงว่ามันยังไม่ใหญ่และทำลายพอ

ไม่คิดการใหญ่ที่ทำลาย ไม่กล้าก้าวไปข้างหน้า เราอาจห้อยโหนอยู่ที่ไหนสักที่ในแอฟริกา ไม่ก้าวหน้าอย่างที่เป็น-เช่นปัจจุบัน

47. ช่วยกัน จุดเทียน

ผู้บริหารท่านหนึ่งบ่นเปรียบกับข้าพเจ้าว่า คนรุ่นใหม่เข้าใจยากขึ้นทุกที
สิ่งอะไรก็ไม่ค่อยทำ เรียกร้องโน่น อยากได้นี้ คิดถึงตัวเองมากกว่า
ผลประโยชน์ส่วนรวม” ข้าพเจ้านั่งฟังเงียบก่อนพูดเบา ๆ ว่ายุคไหน
ก็เหมือนกัน

หลายปีก่อนข้าพเจ้าได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย (สกว.) ปัจจุบันคือสำนักคณะกรรมการส่งเสริม
วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (สกสว.) นั่นเอง ทำวิจัยเรื่องการ
เปลี่ยนแปลงและกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในชนบท ข้าพเจ้า
จะลงพื้นที่เกือบทุกวันเสาร์และอาทิตย์ ด้วยว่างเว้นจากการสอน
วงกาแพยางเข้า คือ โอกาสและพื้นที่สำคัญที่จะได้พบกับคนสำคัญ
(Key Persons) ประเด็น และข้อมูลดี ๆ ที่แทบไม่ต้องร้องขอ เพียง
แค่รอคอยหาจังหวะหยอดหยดคำถาม ยิ่งเรื่องการเมือง พลเมือง
ด้วยแล้วการันตีความสนุก เมามั่น เข้มขัน ร้อนแรงด้วยภาษา ลีลา
สไตร์คนได้

เมื่อข้าพเจ้าถามเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น หลายคนบ่นเบือนักเลงการเมืองท่านหนึ่งให้สดีต้องการให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง “พลเมืองต้องช่วยกันคนละไม้คนละมือ ไม่ใช่รอแต่อบต. เทศบาล เรียกร้องให้ทำโน่น ทำนี่ สมัยก่อนถนนพัง คุณคลองตื่นเงิน ชาวบ้านช่วยกันถมช่วยกันลอก ตอนนี้นั่งเฉย บอกเป็นหน้าที่อบต. อยากให้ทำอะไรก็แนะเขาไป...” ก่อนตอบท้ายเสียงดัง

“ร้อยคำบ่นหรือจะสู้หนึ่งคำแนะนำ”

ข้าพเจ้าเห็นด้วย แต่ไม่ทั้งหมด โดยพื้นฐานข้าพเจ้าเชื่อว่าทุกคนต้องการเป็น “ส่วนหนึ่ง” ของการสร้างสรรค์องค์กร ในฐานะผู้นำต้องสร้างเวที-พื้นที่ของการส่งเสียง สร้าง “สนาม” การทำงาน และการปฏิบัติการที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้าง ร่วมรับคุณค่า”

ด้วยกระบวนการนี้ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดการทำงานที่มุ่งสู่เป้าหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างพันธสัญญาที่ผูกพัน (Engagement) เกิดการมีส่วนร่วม ความรู้สึกผูกพัน การอุทิศตนอย่างกระตือรือร้นในการทำงานเพื่ออนาคตขององค์กร มีความจงรักภักดี ที่พร้อม “ถวายหัว”

อลัน สมิท (Alan Smith) ซีอีโอด้านบริหารและจัดการสินทรัพย์กล่าวไว้อย่างน่าฟัง “จะไม่มีเรื่องเล่าที่ยิ่งใหญ่และก้าวหน้า หากปราศจากการสร้างพันธสัญญาที่ผูกพันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว”

แม้ข้าพเจ้ามักบอก-ตอกย้ำกับใครๆ ว่า “ห้ามบ่น” กระนั้นสำหรับเพื่อนร่วมงานบ่นได้บ้าง-ยอมรับได้? แต่ผู้นำห้ามบ่นโดย

เด็ดขาด-เมื่อมีอำนาจและทรัพยากรอยู่ในมือ ต้องนำมาใช้เป็น
เครื่องมือในการสร้างพันธสัญญาของการร่วมสร้าง
ใช้อำนาจเป็นธรรม ธรรมเป็นอำนาจ

ในฐานะผู้นำ เรามีหน้าที่ชักชวน สร้างความเต็มใจให้เพื่อนร่วม
งาน “ช่วยกันจุดเทียน” ไม่ใช่ปั้นด้าตัวเองในความมืด
อาจบางทีความแตกต่างของผู้นำ เริ่มต้นวัดกันตรงนี้

48.

งานคือหัวใจ
หัวใจคืองาน

มีรายงานเล็กๆ ที่น่าตื่นตะลึงในวงการวิทยาศาสตร์การแพทย์ เมื่อมีการค้นพบไมโครพลาสติก (Microplastic) ใน “หัวใจมนุษย์”

ไมโครพลาสติก เป็นอนุภาคที่มีขนาดเล็กกว่า 150 ไมโครเมตร (0.0150 มิลลิเมตร) ที่เกิดจากการย่อยสลายของพลาสติก อันเนื่องมาจากปริมาณขยะพลาสติกที่เพิ่มสูงขึ้นในศตวรรษที่ผ่านมา ไมโครพลาสติก มองไม่เห็นด้วยตาเปล่า

ก่อนหน้านี้ก็มีรายงานการค้นพบไมโครพลาสติกในร่างกายมนุษย์หลาย เช่น ในอุจจาระ ปอด ช่องปาก ช่องทวารหนัก ช่องคลอด การสัมผัส ปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือการบริโภคในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารในบรรจุภัณฑ์พลาสติกที่ต้องผ่านกระบวนการปรุงด้วยความร้อน มีรายงานด้วยว่าในบรรจุภัณฑ์พลาสติกเพียง 1 ตารางเซนติเมตร สามารถปล่อยไมโครพลาสติกมากกว่า 4 ล้านชิ้นต่อการเวฟนาน 3 นาที

ปี พ.ศ. 2563 คณะนักวิจัยมหาวิทยาลัยทักษิณ ได้ทำการศึกษา

ปัญหาขยะในแหล่งน้ำแห่งหนึ่ง พบไมโครพลาสติกในปลาตัวอย่าง ที่ขายในท้องตลาด เช่น ปลาหางแดง ปลากะตือ ปลาสลิด โดยไมโครพลาสติก ที่พบในอันดับต้นๆ ได้แก่ ถุงพลาสติก โฟม ขวดน้ำพลาสติก อุปกรณ์การประมง

แม้ยังไม่มีรายงานถึงผลกระทบทางสุขภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนในเรื่องนี้ ทว่าได้สร้างความหวาดวิตกให้กับผู้คน นักวิทยาศาสตร์ จึงหันมาศึกษาวิจัยในเรื่องนี้อย่างจริงจังมากขึ้นในปัจจุบัน แต่ในขั้นต้นได้มีข้อเสนอแนะออกมาว่าควรลด การบริโภคอาหาร ผลิตภัณฑ์ หรือบรรจุภัณฑ์ใดๆ ที่ใช้พลาสติกเป็นองค์ประกอบการในห่วงโซ่การผลิต-ป้องกันไว้ก่อน

ในวันเข้าร่วมกิจกรรมวงน้ำชายามเช้า ซึ่งเป็นวงธรรมชาติสำหรับ พบปะ สนทนา พูดคุยของผู้บริหารและบุคลากร ซึ่งจัดต่อเนื่องในทุกเดือน โดยหน่วยงานภายในมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง สลับสับเปลี่ยน หมุนเวียนกันเป็นเจ้าภาพ ในบรรยากาศแบบเป็นกันเอง ง่าย ๆ สบาย ๆ ไม่เป็นทางการ

ข้าพเจ้ากล่าวเล่าเรื่องไมโครพลาสติกให้ฟัง ทั้งเขี่ยว่าว่า “สิ่งที่เราต้องมีในหัวใจ สิ่งนั้นคือ มหาวิทยาลัยอันเป็นที่รักของเราทุกคน” เสียงจอแจเงียบลง วงน้ำชาเงียบหูฟัง

ข้าพเจ้าขยายความต่อไปว่า “หัวใจที่โอบรับมหาวิทยาลัยไว้ ภายใน จักทำให้มีพลัง สุขกับการทำงาน”

“สุขแท้มีแต่ในงาน” ท่านพุทธทาสภิกขุเทศนา

หากผ่านไปคณะวิทยาศาสตร์ อาคาร SC 1 ชั้น 2 สังเกตดีๆ
จะมีภาพปาสคาล(Pascal) นักวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ ผู้ยิ่งใหญ่
ชาวฝรั่งเศส ผู้เป็นต้นธารของการศึกษาด้านการคำนวณประดิษฐ์
และการชั่ง ตวง วัดทั้งหมด เขาเชื่อว่าทุกสิ่งอย่างในโลกนี้สามารถ
ชั่งตวงวัดทั้งหมด ยกเว้น?

“หัวใจ”- เพราะหัวใจมีเหตุผล ที่เหตุผลไม่รู้จัก”

หากสมองคือการใช้เหตุผล หัวใจคือความรู้สึก

สมองแห่งเทพาฟ้า ความรู้สึกที่ดิ้นรนต่อกัน คือพลังแห่งการ
กระทำและขับเคลื่อนไปข้างหน้า

ข้าพเจ้าตอบท้ายวงน้ำชา ด้วยว่า

ขณะหลายคนเข้านบ่อบื่อ

เราต้องเชื่อในวันใหม่

อนาคตอยู่ไม่ไกล

ต้องก้าวไป ด้วยหัวใจ-ใหญ่กว่าเดิม

มีมากมายมองไม่เห็นด้วยตาเปล่า แต่สัมผัสได้ด้วยหัวใจ

Move Me...ให้หัวใจเต็มตื่นไปกับเธอ-TSU

49.
โชค
จะอยู่
เคียงข้าง

เดือนพฤษภาคม ไม่ใช่วันเดือน ฟ้าฉ่าฝน แต่ไม่ใช่วันที่ 20 ของวัน
ในปีนั้น 2565 ยังจำได้ ภายหลังรับตำแหน่งบริหารในฐานะอธิการบดี
ข้าพเจ้านำทีมบริหารไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำมหาวิทยาลัย
ทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง เป็นสิริมงคล เดิมขวัญ กำลังใจ

บายแก่ๆ ของวันฟ้าครี้ม เมฆตั้งเค้าคลุมหม่นฟ้า ก่อนเทลงมา
เป็นฝนอันชื่นใจ เราทั้งทีมพูดคุยกันแบบสบายๆ ผ่อนคลายที่
ทักษิณาคาเฟ่ ทักษิณาครุ ฝนซาลงอย่างรวดเร็ว ความชุ่มฉ่ำ
สายลมเย็นบางเบาสัมผัส รุ่งกินน้ำหลากสี 2 ชั้น เด่นชัดพาดผ่าน
โค้งฟ้าอาณาบริเวณ-มหาวิทยาลัย

รุ่งกินน้ำสมบุญ ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เป็นสัญลักษณ์
แห่งความหวัง แรงบันดาลใจ มาตั้งแต่ยุคโบราณ เทพปกรณัม ยังเป็น
เช่นนั้น ถึงปัจจุบัน ทั้งยังขยายสัญลักษณ์ ความหมายใหม่ไปถึงเรื่อง
ของความแตกต่างหลากหลายทางเพศ

มีการบันทึกภาพและเผยแพร่ในแพลตฟอร์มออนไลน์ของบุคลากร

จำนวนมาก แทบจะเรียกว่าเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่ถูกพุดเขียน และกล่าวถึงในความเชื่อมโยงกับทีมบริหารการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายใหม่ ๆ

ข้าพเจ้าจรดปากกา

“ก้าวอย่างหมายมุ่งสู่พรุ่งนี้

โค้งแสงรุ่งสมีมีความฝัน

เส้นทางฉายภาพทระวัน

ขอบฟ้าสว่างนั้น, มั่นในเธอ”

เสาร์แรกของเดือนมิถุนายน 2565 มีการประชุมสภามหาวิทยาลัยสมัยแรก หลังรับตำแหน่งผู้รักษาการอธิการบดี ณ โรงแรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา ย่านเจริญกรุง ต่อด้วยกิจกรรมสานสัมพันธ์ระหว่างทีมบริหารกับกรรมการสภามหาวิทยาลัย หลังเสร็จสิ้นการประชุม

ราว 4 ทุ่มของคืนนั้น จากริมหน้าต่าง พลันพลู สัญลักษณ์แห่งการเฉลิมฉลองของวันใหม่ ก็ถูกจุดสว่างไสวกลางแม่น้ำเจ้าพระยาอาบฟ้ามหานคร เราพร้อมเพรียงยินดี กรรมการสภามหาวิทยาลัยท่านหนึ่งตะลึงข้าพเจ้า “อธิการลงทุนขนาดนี้เลยหรือ” ข้าพเจ้ายิ้ม

ไม่มีใครทราบที่มาของสลุดพลูตระการตา คืนนั้นยังเป็นปริศนา เช่นบั้งไฟพญานาค 15 ค่ำ เดือน 11 จากฝั่งโขง

บางชีวิตคือปริศนา

บางปริศนาคือความหวังและการผจญภัย

งานบริหาร คือ การผจญภัยแบบหนึ่ง

หลังปลูกปรับกันมาร่วมปีการปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัย ก็ได้
รับความเห็นชอบจากสภามหาวิทยาลัย มีผลบังคับใช้วันถัดไปหลัง
ประกาศราชกิจจานุเบกษา

วันที่ 9 เดือน 9

วันประกาศ การผจญภัยครั้งใหม่กับปรับโครงสร้างที่เชื่อมโยง
กับบริหารและการจัดการเชิงระบบ ช่างเป็นการปักหมุดหมายที่ชวน
คิดและฮึกเหิม

โชคชะตาจะอยู่เคียงข้าง

50.
คำ
ความ
คาดหวัง

ภายหลังปรับโครงสร้างองค์กร ข้าพเจ้าได้ปรับเปลี่ยนทีม บทบาทหน้าที่และพันธกิจที่รับผิดชอบในบางส่วน ซึ่งเป็นเรื่องปกติในทางการบริหารที่ต้องปรับประยุกต์ไปความเหมาะสม บริบท และสถานการณ์

“ไม่แน่ใจว่าจะได้ทำดีขนาดไหน อย่าคาดหวังกับกับหนูสูงจนมากเกินไป” ทีมงานคนหนึ่งเปรยกับข้าพเจ้า ระหว่างนั่งคุยเรื่องทิศทางและนโยบายในงานใหม่ที่ได้รับมอบหมายมาหมดๆ

ข้าพเจ้าคาดหวังสูงเสมอ และไม่เคยลดเพดาน คือ คำตอบ-คำยืนยัน

ลึกๆ แล้วข้าพเจ้าชอบท้าทายและมุมมองความคิดแบบถ่อมตัว/ถ่อมตน เพราะคือการยอมรับอย่างมีเหตุผลว่ายังมีอีกมากมายที่ไม่รู้ ให้เรียนรู้ และเรียนรู้ได้ ที่สำคัญคือ “มีความคาดหวัง” ซุกซ่อนเป็นบันไดสู่ความสำเร็จ

เมื่อมีความคาดหวัง เราจะไม่ทำงานแบบขอไปที ทำตามหน้าที่

เท่านั้น เพราะความคาดหวังต้องผ่านการคิดวิเคราะห์ถึงผลลัพธ์ หรือสิ่งที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต หรือเชื่อว่าจะเกิดขึ้น/เป็นไปได้ จากการวางแผน-กระทำการในสิ่งนั้นๆ

ความน่าจะเป็นกับประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อสิ่งที่ทำ/วางแผนไว้ เกิดผลขึ้นมา คือค่าความคาดหวังทางคณิตศาสตร์

ในทางการบริหารเราจึงต้องบริหารความคาดหวัง และทำให้นั้นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ปลุกเร้าพลัง สร้างแรงบันดาลใจ โอกาสใหม่ และทางเลือกใหม่ๆ เสมอ เพื่อผลลัพธ์หรือสิ่งที่จะให้เกิดขึ้นที่ดีที่สุด ต่อองค์กร

ข้าพเจ้าไม่เชื่อและไม่ชอบ ที่ใครต่อใครมักพูดกันว่า คาดหวัง มากเท่าไร ยิ่งผิดหวังมากเท่านั้น...ไม่คาดหวังก็ไม่ผิดหวัง...ทำหน้าที่ วันนี้ให้ดีที่สุด ฯลฯ เพราะเป็นการลดทอนความหวัง บั่นทอนขวัญ กำลังใจ สร้างความเฉื่อยชา นานเข้าคนกลุ่มนี้จะกลายเป็นพลังที่ รั้งถ่วงการทำงานในภาพรวมขององค์กร

คาดหวังสูง ทำให้เรายังค้นคิดเส้นทางใหม่ๆ ที่เป็นไปได้-ต้อง ไม่เดินในเส้นทางที่เคยเดิน”

นึกถึงคำใคร...นานมาแล้ว

ความคาดหวังเป็นดังแผนที่ แต่สุดยอดของการผจญภัยจะเกิดขึ้น เมื่อออกนอกเส้นทาง

“ออกนอกทางจะเห็นทาง” ข้าพเจ้าย้ำ

ย้อนกลับมาที่ค่าความคาดหวัง นัยประหวัดไปเมื่อครั้งลูกทั้ง

สาม 3 คนยังเล็กๆ เด็กๆ รู้กันว่าของฝากของเขาและเธอ ครา
ข้าพเจ้าเดินทางไปราชการไหนๆ คือดินสอ ไข่ควร คือดินสอ 3
แท่ง ถ้าไม่เก็บจากห้องประชุมสัมมนาก็หาซื้อจากร้านเครื่องเขียน
เป็นเช่นนั้นเสมอไม่ว่าจะกี่ครั้งกี่ปีก็ตามที กระทั่งวันหนึ่งเมื่อกลับ
ถึงบ้านข้า ข้าพเจ้าเจียบเจียบไม่หยิบของเช่นเคย ลูกสาวคนโตถาม
ขึ้นเสียงดังว่า “พ่อไม่มีของฝากเหรอ”

ข้าพเจ้ายิ้มก่อนเดินไปหยิบกล่องช็อกโกแลตยื่นให้ เธอดีใจ
ประหลาดใจ ก่อนวิ่งแจ้นไปบอกแม่และนั่งกินกับน้องๆ อย่างดีใจ
ดีใจ ว่าเรื่งกับกับความคิดหวังที่ไม่คุ้นเคย

วันนั้นเป็นวันพิเศษสำหรับเธอและน้องๆ ของเธอ

ผู้นำต้องให้ความสำคัญกับค่าความคาดหวังและการบริหาร
ความคาดหวัง มีรายงานการศึกษาที่น่าสนใจว่าการเปิดเผยให้เห็น
รับรู้ จะทำให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า **“พลังของความคาดหวัง”** อันส่งผล
ต่อความมุ่งมั่น เรียนรู้ พัฒนา ยกย่อง มีมานะ มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
ที่จะไปให้ความคาดหวังไปไกลกว่ามาตรฐานที่มีมา

ในทางจิตวิทยาเรียกว่าปรากฏการณ์นี้ว่า “ความคาดหวังสร้าง
ความจริง” หรือ Pygmalion Effect

วันพิเศษกำลังเดินทาง เรียนรู้สิ่งใหม่ด้วยความถ่อมตน ถ่อมตน
อย่างมั่นใจ ไปให้ถึงสิ่งที่คาดหวัง ข้าพเจ้าทิ้งท้ายการพุดคุย

51.

เพราะยาก
จึงต้อง
เป็นเรา

กลายเป็นเรื่องตลกขบขัน และหัวเราะเยาะกันอย่างเปิดเผยเมื่อจอห์น เอฟ. เคนเนดี (John F. Kennedy) ประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกา กล่าวสุนทรพจน์ เราจะไปเหยียบย่ำดวงจันทร์ (We choose to go to the moon) ณ มหาวิทยาลัยไรซ์ (Rice University) ในปี 1962 เพื่อโน้มน้าวชักจูงพลเมืองอเมริกันสนับสนุนโครงการอพอลโล (Apollo)

“เราจะไปดวงจันทร์ไม่ใช่เพราะมันง่าย แต่เพราะมันยากจึงต้องเป็นเรา...เราจะทุ่มเททุกสรรพกำลังเพื่อไปให้ถึงซึ่งผิวดิน มันคือความท้าทายที่พร้อมน้อมเต็มใจยอมรับมัน”

ชาวอเมริกันจำนวนไม่น้อยเห็นว่าเป็นสิ่งเพ้อฝัน เป็นไปไม่ได้ เป็นการใช้งบประมาณสิ้นเปลืองโดยไร้เหตุ แม้จะหวั่นๆ และเสียฟอร์มกับการที่ประเทศคู่แข่งคนสำคัญอย่างสหภาพโซเวียตที่ส่งดาวเทียมสปุตนิก (Sputnik) เข้าสู่วงโคจรรอบโลกได้เป็นผลสำเร็จมาตั้งแต่ ปี 1957 อันเป็นเริ่มต้นของสงครามอวกาศมาตั้งแต่นั้นก็ตาม

ก่อนที่อีก 8 ปีต่อมา ในปี 1969 นีล อาร์มสตรอง (Neil Armstrong) จะกลายเป็นมนุษย์คนแรกที่เหยียบย่างพื้นดวงจันทร์ หลังยาน อวกาศอพอลโล่ 11 ลงจอดบนพื้นผิวดวงจันทร์เป็นผลสำเร็จ พร้อม ปีกธงชาติอเมริกันไว้กลางเวียงจักรวาลอันไพศาล

คำกล่าวที่ว่า “คือก้าวเล็กๆ ของมนุษย์คนหนึ่ง แต่เป็นย่างก้าวที่สำคัญของมวลมนุษยชาติ” ยังทรงพลังมาถึงปัจจุบัน

จอห์น เอฟ. เคนเนดี ไม่มีโอกาสเห็นความสำเร็จอันยิ่งใหญ่และน่าภาคภูมิใจนี้ เขาถูกลอบสังหารจนเสียชีวิต ในปี 1963 หลังดำรงตำแหน่งได้เพียง 2 ปี 10 เดือน

“คนเริ่มต้นอาจไม่มีโอกาสเห็นชื่นชมความสำเร็จ คนสำเร็จอาจไม่รู้ว่าใครเริ่มต้น

นักการเมืองคิดถึงผลประโยชน์ในวันนี้ สัตบุรุษคิดถึงวันใหม่ในอนาคต

เขากลายเป็นคนที่โลกจดจำ เป็นตำนาน เล่าขานไม่รู้จบ

“บางคนแม้ตายไปแล้วก็เหมือนมีชีวิตอยู่ มีไม่น้อยที่มีชีวิตอยู่ก็เหมือนตายไปแล้ว” อาจารย์จรรยา หยุทอง เขียนไว้ในหนังสือครุภัณฑ์จันทร์เสนะ ปุชนิยบุคคลแห่งทุ่งตะเคียวะ

ในวงพูดคุยเรื่องการปรับโครงสร้างมหาวิทยาลัย ใครคนหนึ่งแสดงสีหน้าเป็นกังวล หวั่นใจ

“งานนี้ยาก” เขาว่า

“เพราะยากจึงต้องเป็นเรา” ข้าพเจ้าตอบ

52.
ความฝัน
ไม่ใช่
สิ่งบังเอิญ

มีความมหัศจรรย์ เหลือเชื่อ ไม่คาดคิดมากมายในชีวิต หลายคน
อาจคิดว่า... เป็นความบังเอิญ ทว่าข้าพเจ้ามักบอกกับใครต่อ
ใครเมื่อคุยกันเรื่องแบบนี้

“โลกนี้ไม่มีอะไรบังเอิญ”

สำหรับผู้ที่ชอบ-คลั่งไคล้ฟุตบอล...ฟุตบอลโลกครั้งล่าสุด 2022
อาจไฟท์ไปที่ความสำเร็จของทีมแชมป์โลกอย่างอาร์เจนตินา และ
เมสซี

ข้าพเจ้าคือหนึ่งในนั้น

ฟุตบอลคือศิลปะ ศิลปะคือความรื่นรมย์ ความรื่นรมย์ที่เหลือ
เชื่อสำหรับทีมชาติโมร็อกโก (Morocco) ที่ฝ่าด่านอรหันต์เข้ารอบ 4
ทีมสุดท้ายเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ ด้วยการวางแผน เทคนิค
แท็กติก เบสิก ความมุ่งมั่นแข็งแกร่ง เปี่ยมด้วยสปิริต และความคลั่ง
ไคล้บันดาลใจ (Passion) ของเหล่าสิงโตนักสู้แห่งเทือกเขาแอตลาส

แต่ไม่ว่าจะมีเสียงคัดค้านขอคว่าประสบความสำเร็จขึ้นมาได้ไม่ได้ เป็นผลมาจากหยาดเหงื่อของชาวโมร็อกโกที่แท้จริง ไม่น่าภาคภูมิใจเท่าไรนัก เหตุเพราะนักเตะตัวหลักของทีม 14 ใน 26 คน ถือกำเนิดในดินแดนยุโรปที่มีชื่อเสียงด้านฟุตบอลเป็นทุนเดิม พวกเขาสามารถเลือกเล่น ติดธงชาติมหาอำนาจฟุตบอลบนหน้าอกได้

แต่เลือกที่จะเลือกโมร็อกโก...แผ่นดินแม่/พ่อ

เราคือชาวโมร็อกโก-ในวัฒนธรรม สายเลือด จิตวิญญาณ ที่รวมเป็นหนึ่ง ที่เรียกว่า “บ้าน” อัชราฟ ฮาคิมิ (Achraf Hakimi) ดาวดังของทีมที่ปฏิเสธเล่นให้ทีมชาติสเปนให้เหตุผลอย่างนั้น

ข้าพเจ้าชื่นชอบทัศนคติและการปลุกเร้าของผู้จัดการทีมหนุ่มใหญ่วัย 47 ปี : โฮลิด เรกรากุย (Holid Regragui)

I was born in France but nobody can take my heart from my country.

แม้ไม่ได้เกิด ถือกำเนิดที่นี่ แต่จะไม่มีใครกระชากประเทศไปจากหัวใจได้

โฮลิด เรกรากุย กล่าวด้วยว่าการคว้าแชมป์ฟุตบอลโลกเป็นเรื่องยาก

แต่...เรากล้า บ้าระห่ำพอ ที่จะฝัน...We have to Dare to Dream
ในวันไหว้ครูประจำปีการศึกษา 2566 ณ หอประชุมดนตรี มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตสงขลา

ข้าพเจ้าให้อิโวลท์ นิสิตใหม่หลายพันคน

“อย่าให้ความกลัว ทำให้ความฝันหล่นหาย” เป็นประโยคหนึ่ง
ที่ข้าพเจ้าบอกกับพวกเขา

53.
อย่า
ให้ใคร
ทำลายฝัน

เช้าของวันเสาร์อันสดใส แสงแดดทอดลอดผ่านต้นพะยูงใบหนา
นกเข้าออกหากิน ส่งเสียงทายทัก “นกที่ตื่นสาย จะอดกินหนอน
ตัวโต” “กวางที่วิ่งท้ายจะตกเป็นเหยื่อของสิงโตที่วิ่งเร็วที่สุด” ข้าพเจ้า
นั่งดริปกาแฟชั้นดีจากเชียงใหม่ ด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่สั่งซื้อ
ออนไลน์จากแพลตฟอร์มยอดนิยมมาหมดๆ

กาแฟล้นชมปราว เมื่อเลือนเจอบรรยากาศเพื่อนร่วมวงการต่าง
มหาวิทยาลัยแต่ไกลกันโพสต์ข้อความพร้อมภาพในทำนองหมดไฟ
ในการทำงาน (Burnout) “เตรียมตัวเกษียณ ทำในสิ่งที่รัก ดีกว่า
จมปลักกับงานที่ทำ” ในวัยไล่เลี่ยกัน ข้าพเจ้าก็ขมวดแปลกใจ-คิด
ในใจ เตรียมตัวเกษียณเร็วจัง อีกตั้ง 10 ปี

ชวนให้นึกถึงจาซินดา อาร์เดิร์น (Jacinda Ardern) อดีตนายกรัฐมนตรี
นิวซีแลนด์ ที่ก้าวขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี
ในวัยเพียง 37 ปี ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วย
เหตุผลอันน่าประหลาดใจว่า เธอหมดไฟในการทำงาน

ไม่มีพลังที่มากพอสำหรับหน้าที่ที่รับผิดชอบอีกต่อไปแล้ว
มันคือความยุติธรรม มันคือความเรียบง่าย มันถึงเวลา

No longer have enough in the tank to do job. It justice. It's that simple, It's time.

คำว่าหมดไฟในการทำงานเกิดขึ้นมาช้านาน แต่องค์การอนามัยโลกเพิ่งจะขึ้นทะเบียนเป็นโรคชนิดใหม่ เรียกว่า Burnout Syndrome หรือ โรคภาวะหมดไฟในการทำงาน ในปี พ.ศ.2562 มาเนื่อง

สังเกตง่าย ๆ ว่าหมดไฟ :

...ไม่มีพลัง ไร้ชีวิตชีวา มองตน มองงาน มองโลกในแง่ลบ ไม่เห็นคุณค่า ความท้าทาย ขาดความมุ่งมั่น ความใฝ่ฝัน พยายามตีตัวออกห่างจากสังคม...

ผู้นำต้องหมั่นจุดไฟให้เพื่อนร่วมงาน...ให้ประกาย เดิมไฟให้ลูก และคุโชนในหัวใจ ให้แสงสว่างนำทางเพื่อนร่วมงาน

เพื่อนคนหนึ่งอุปมาว่า ผู้นำต้องชวนกันสูมฟิน ก่อไฟ ไม่ใช่เตรียมถังดับเพลิง

ผู้นำก็มีท้อ มีล้า มีอ้างว้าง มีโดดเดี่ยว มีมากมาย

จาซินดา อาร์เดิร์น ให้สัมภาษณ์ว่า ฉันก็แค่มนุษย์คนหนึ่ง นักการเมืองก็มนุษย์คนหนึ่ง

ข้าพเจ้านึกถึงบทกวีที่โต๊ะทำงาน

“ชีวิต ความคิด ความฝัน

ผ่านคืน ผ่านวันสิ้นพว

แม่หัวใจอาบคราบน้ำตา
จزمุ่มมันศรัทธาवादขอบฟ้างาม”

เกรตา ธันเบิร์ก (Greta Thunberg) นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม
ที่ในวัย 16 ปี นิตยสารไทม์ (Time Magazine) ประกาศเป็นบุคคล
แห่งปี-บุคคลที่ทรงอิทธิพลต่อโลก ในปี 2019 จากการเคลื่อนไหว
ให้เห็นถึงพลังเยาวชนอันทรงพลัง กล้าคัดค้าน ต่อกรกับการทำลายล้าง
โลกและสิ่งแวดล้อม แสดงสุนทรพจน์อันมุ่งมั่นว่า คุณกล้าได้อย่างไร
มาขโมยความฝันและวัยเด็กของฉันไป

ในคราวบรรยายผู้นำรุ่นใหม่มหาวิทยาลัยทักษิณ (TSU Caribers)
ข้าพเจ้ากล่าวกับบุคลากรใหม่ ว่า ความหวังและความฝัน คือ พลัง
ขับเคลื่อนชีวิตไปข้างหน้า

อย่าให้ใครมาทำลายฝันของคุณ

54.
เรา
จะสร้าง
ปราสาท

ในวันสถาปนามหาวิทยาลัย 1 ตุลาคม 2565 ข้าพเจ้าประกาศ
“วันนี้...มหาวิทยาลัยทักษิณได้สะสมก้อนหินไว้มากพอที่จะสร้าง
ปราสาทอังกดงาม”

คำและแรงบันดาลใจจากเฟร์ดินานด์ เชอวาล (Ferdinand Cheval) บารุชไปรษณีย์ที่แสนธรรมดา ที่ถูกขนานนามเป็นคนบ้าที่หาญกล้าและกล้าฝันถึงการสร้างปราสาท-ปราสาทแห่งความฝัน (Dream Palace) จากจุดเริ่มต้นของการเร่งรีบส่งจดหมายจนสะดุดก้อนหินลึ้มคะมำ แทนที่จะก่นด่าโทษตัวเอง หรือพาลว่าคนอื่น เขาพลันสังเกตว่าก้อนหินที่สะดุดตาดูแปลกกว่าก้อนอื่น

นับแต่นั้นเป็นต้นมา ระหว่างการเดินทางไปส่งจดหมายในแต่ละวันเขาจะเก็บและนำมารวบรวมไว้ที่บ้าน เมื่อมากพอเขาเริ่มใช้เวลาหลังเลิกงานในช่วงเวลาว่างลงคินสร้างปราสาทในฝันและจินตนาการโดยไม่มีความรู้เรื่องการก่อสร้างและสถาปัตยกรรมแม้แต่ร้อยละ 33 ปี ที่เพียรพยายามสร้างปราสาทเพียงลำพังในกลางคืน โดยอาศัย

อาศัยเพียงแสงไฟจากตะเกียง

ปราสาทสร้างเสร็จโดยสมบูรณ์ ในปี 1912 เขาไม่คิดว่าปราสาทคือสิ่งสวยงาม ไร้ที่ติ แต่คืออนุสรณ์และความทรงจำของการอุทิศตน การจินตนาการถึงการทำงานหนัก และการเดินตามความฝัน เขาจึงตั้งชื่อมันว่าปราสาทแห่งอุดมคติ (Palais ideal) ที่ในปัจจุบันได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของเมืองHauterives, ประเทศฝรั่งเศสต้อนรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกมาชื่นชมและทิ้งกับความฝันของเฟอ์ดินานด์ เชอวาล

เมื่อ 10 ปี ก่อนดิอาโก้ อัลกันตารา (Tiago Ancantara) สร้างความตื่นตะลึงให้วงการฟุตบอลเป็นอย่างมาก เมื่อตัดสินใจย้ายออกจากสโมสรบาร์เซโลน่า ที่ฟูมฟักและสร้างเขามาตั้งแต่อ่อนแอแต่อกเป็นเด็กฝึกหัดในอคาเดมี่ (Academy) เขาตอบคำถามด้วยแววตาที่มุ่งมั่นและแหลมคม ด้วยการหยิบแนวคิดของบุรุษโปรษณีย์เชอวาลถึงการเดินทางของก้อนหินธรรมดา มาเป็นเหตุผลในการย้ายทีม

หมั่นเก็บก้อนหินระหว่างทาง วันหนึ่งคุณ sẽสร้างปราสาท

Stones in the road? Keep them all, one day you will build a castle.

วันอำลาสโมสรบาเยิร์นมิวนิค สโมสรลิเวอร์พูล ในปี พ.ศ. 2563 ดิอาโก้ อัลกันตารา ออกแถลงการณ์ที่แสนจะเรียบง่าย คมคาย ไม่ต่างกับลีลาในสนาม ที่อาจไม่ดูเด่น โดดเด่น เร้าใจ แต่เมื่อบอลอยู่ที่เท้า เขาจะพลิกบอล สร้างโอกาส สร้างความแตกต่างในทางบอล

อย่างเหลือเชื่อ เหนือชั้น

“ข้าพเจ้าเดินทางมาที่นี่ด้วยความฝันของคนหนุ่ม และเดินจากไปเพื่อเติมเต็มความท้าทายใหม่ในที่ที่แตกต่าง”

ในความท้าทายใหม่ จงลงมือทำในทันที จะไม่มีใครโดดเดี่ยว
เดียวดายในการสร้างปราสาทแห่งความฝันของเรา

55.
จาก
จุดที่
ย้ายขึ้น

แดดเช้าทอแสงประกายระยิบระยับ สาดส่องอาบทาทั่วบริเวณสนาม
ฟุตบอล มุมหลบแดดบางเบา ด้านขวามืออาคารสถาบันเทคโนโลยี
ทรัพยากรและเทคโนโลยีดิจิทัล นักกีฬาอบอุ่นร่างกายก่อนลงสนาม
ซ้อมเสริมบรรยากาศให้คึกคัก มีชีวิตชีวา

ธงไตรรงค์ผืนใหญ่โบกสะบัดลมพัดพลิ้ว ฟ้าครามงามตา เมฆขาว
ลอยตัวอ้อยอิ่งเล่นรูปจินตนาการ แสงเงาผสมกลมกลืนเมฆขาวเป็น
ลำแสงสีเทาแต้มแต่งผืนฟ้า ณ เบื้องหน้า

นกนางแอ่นกระพือปีกบินฉวัดเฉวียนเป็นจังหวะ กระจายกระจาย
ตัดผ่านธงทิวฟ้าแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณที่กำลังโบกสะบัดรับแรง
ลมจากภูเขา-เขารูปช้าง ตระหง่านเขียวสดใส่คู่มหาวิทยาลัยยาวนาน
ไกลออกไปนอกอินทรีทะเลสาบสายปีก บินสูงเล่นล้อสายลมกลาง
แดดจ้า

ฟ้าคราม งามตา เด่นตา

เบื้องล่างถนนกาญจนวนิชย์ ทอดยาวเชื่อมต่อ ธรณานานา

บนท้องถนนหนานแน่นขึ้น ในทิศทาง จังหวะการเคลื่อนที่มีทิศทาง
ข้าพเจ้านิ่งสงบ ทอดสายตาจ้องมองความเคลื่อนไหวของ
มวลสรรพสิ่งเบี่ยงล่ง จากหน้าต่างกระจกห้องทำงานชั้น 4 อาคาร
50 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ

ชีวิตยังเดินทางต่อไป

มีบ้างที่อาจลดค่าเป้าหมาย ความคาดหวัง และจังหวะ

แต่ไม่เคยลดแรงปรารถนา ความใฝ่ฝัน และอุดมคติ

แรงปรารถนาปรารถนา ความใฝ่ฝัน และอุดมคติ ที่จะนำพา
เรือธงแห่งมหาวิทยาลัยทักษิณ สู่วันพรุ่งนี้และวันต่อๆ ไป อย่างกล้าหาญ
มั่นคง ในชุมชนวิชาการ ด้วยพันธกิจ พันธะสัญญาใหม่ ในโลกที่
เปลี่ยนแปลง

พรุ่งนี้ที่ดีกว่า เกิดจากการลงมือทำวันนี้ ให้ดีกว่าเมื่อวันวาน

เพราะไม่มีจึงแตกต่าง

คือพันธสัญญา คือจิตวิญญาณ ในยุคสมัยแห่งเรา ที่จะร่วมกัน
ลงมือ ลงแรง ถากทางสร้างอนาคตจากจุดที่ย่างยืນ

ข้าพเจ้าไม่ลังเลที่จะพุ่งทะยานไปข้างหน้า

เพราะไม่มีจึงแตกต่าง เรื่องเล่างานบริหาร

ในวาระ 55 ปี มหาวิทยาลัยทักษิณ

เล่มนี้เกิดขึ้นในบรรณภิกขุ ในท่วงทำนองวรรณกรรม
การเล่าเรื่องหลากหลายเรื่องเล่ามาจากหลากหลายแหล่ง
ส่วนใหญ่จุด ชีด ๆ เขียน ๆ ในสมุดบันทึกกันลืมกองเบื้อเรือ
บ้างรื้อฟื้นจากความทรงจำ บางครานอดูหนัง
เจอคำสวักก็จะ Pause จดข้อความไว้อย่างว่องไว
ยามอ่านหนังสือ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร
ฟังรายการสารคดี วิทยุ โทรทัศน์
ข้าพเจ้ามีสมุดบันทึกอยู่ข้างตัวเสมอ

ISBN 978-974-474-098-4

เพราะไม่มีจึงแตกต่าง